

R. Simon

1

Handwritten notes in the left margin, including the name 'R. Simon' and other illegible scribbles.

Handwritten notes in the left margin, including the name 'R. Simon' and other illegible scribbles.

תקן חסד

כאשר יבין כי חסדו...
כאשר יבין כי חסדו...
כאשר יבין כי חסדו...

שיש מקבצת...
שיש מקבצת...
שיש מקבצת...

Handwritten notes in the left margin, including the name 'R. Simon' and other illegible scribbles.

כל הזבחים שקבלו דמן פרק שני זבחים

בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...

בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...

בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...

מסדה וסדה

מסדה וסדה...
מסדה וסדה...
מסדה וסדה...

מסדה וסדה...
מסדה וסדה...
מסדה וסדה...

מסדה וסדה...
מסדה וסדה...
מסדה וסדה...

כל הזבחים שקבלו דמן פרק שני זבחים

בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...

בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...

בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...
בבד אצילי ידחיהו...

הכלים שגברו כגון יד המגל ויד הסכין אם כשמשין מעין מלאכה וראשונה אין חוצצין ואם לאו חוצצין כגל שנכבדה ידה מטפס ולפנים אינה חוצצת מפני שהוא בית הסתרים מטפה ולחץ אם כשמשין כעין מלאכה אינה חוצצת ואם לאו חוצצת. כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל פ"י שהמים שאובין בו אלא יטבילו דרך שליו הטבילו כדרכו ולא הויבירית עד שיטנו על צידו פ"י בעירך טבלו ולא הטבילו בית ידו ויש אומרים ולא דוכרית לא עלתה לו טומאה ולא סהרה מכאן שצריך להטביל הכלי עם בית יד כלי כלי שהוא צר מיכן ומיכן ורחב באמצע אינו סהור עד שיטנו על צדו בתוספ' כלי זה מיכן ומיכן ורחב באמצע כגון רובע וחצי רובע אין לו סהרה עולמית עד שיטנו על צידו צלוחית שהוגנה מעור לתוכה וכתפותיה גבוהין וכן לוגין שהוגנו מעור לתוכה וכתפותיה גבוהים אין לו סהרה עולמית עד שיטנו. צלוחית ששפתיה לאחוריה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה דברי רבי עקיבא רבי יוחנן בן גורי אומר מטביל כדרכו ואינו חושש מפני שהוא בית הסתרים. צלוחית שהוגנה חזרת לתוכה ר' יהודה אומר משום רבי יוחנן בן גורי מטביל כדרכו ואינו חושש מפני שהוא כבית הסתרים צלוחית שפיה שקוע אינה סהורה עד שיטנה על צידיה. מן המשנה משמע שיש להטביל זכוכית בצואר ארוך שפיה צר שיכנסו בו המים ויוציא דרך שליו שלא יהו כמים שאובין. קלמירין אינה סהורה עד שיטנה על צידה קלמירין של יוסף הכהן היתה נקובה מצידה פ"י קלמירין תיק שנותן בו קולמוסין אבל בערוך פ"י קלמירין היא של זכוכית ופיה שקוע בחוכו ואם חטנה לצד אחד לא ישפך הדיו ופיה חד יש לה שמשים בה הדיו ונקב אחד מצידה ומגין ועושים לה תיק של עץ ומניחין הקסת לתוכו ואומר תיק נקרא קלמירין המתירמת בפרק ב' דכלים ובריש בראשית רבה כלל זה בידך כל כלי שדרכו להכניס ולהוציא צריך שיכנסו המים בטבילה אם אין דרכו להכניס ולהוציא טבילין סתומין אלו שאין צריכין שיבאו בהם המים קשרי העני והנימין פ"י גימי סדין שנתקשרו מאיליהן חבט של סנדל פירוש אזני רצועות של סנדל ותפילין של ראש בזמן שהוא חוצה פ"י קשר של ראש שהוצצין ליכנס מים בתוכה ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת. פ"י קשר יו"ד ואזני ההמת ואזני התרמל כסת עגלה הכדור האיומן הקמיע. ואלו שהן צריכין שיבאו בהן המים הקשר שבקפריסין ושבתת' ושפה של סדין צריך למתח ותפילין של ראש בזמן שאינה חוצה ושל זרוע בזמן שעולה ויורד ושנצין של סנדל. בגדים מכובסים שהטבילין עד שיבעבעו הטבילין נגובים עד שיבעבעו וינתו מבעבעון פ"י בערוך המטבילין בגד רחוק צריך להעבירו ולהמתינו במים עד שיעלה למעלה עד שינתו המים מאותן אבעבעין שעולין עמו כי המטביל בגד עושה אבעבעין כעין שעושה המטר כשימטיר הרבה כמו שחין אבעבעות בתוספ' קשרי פונדא ופסיקיא וקשר מנעל וסנדל וקשר מפתחי חלוק של אשה וקשרי של גימא וקשרי אצבעותיו ורצועות של מנעל וסנדל וקשר שבאפקריסין שבכתף וסדין שקושר את גימא הרי אלו חוצצין. נתקשרו מאיליהן אין חוצצין קשרי עני שמקפיד עליהן ושל בעל הבית חוצצין שאינו מקפיד עליהן אין חוצצין:

ידות הכלים כל ידות הכלים שעתיד לקצצן עד מקום המדה רבי יהודה אומר עד שיטבילו כולו ומייתי לה בפרק בהמה המקשה אבל בקופה אם תפרו בו חוצץ כלי שהוא מלא משקין והטבילו כאילו לא טבל חץ שהוא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ אם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו בתוספ' חץ הנכנס מירכו ר' אומר אינו חוצץ וחכמים אומרים חוצץ כד"א של מתכת אבל של עץ הרי זה חוצץ ואם קרם עליו העור הכל מהדים שאינו חוצץ נכנסו לו צרורות וקיסמין ברגליו מלמטה רבי עקיבא אומר אינו חוצץ מפני שהוא כבית הסתרים איספלינית ומלוגמא שעל מכתו ורטייתו רבי אומר חוצץ ר' יוסי ברבי יהודה אומר אינו חוצץ היתה שורה אחת חוץ

2

למכה וראשו מדובק למכה או שהיו ב' שערות בריטי עינו מלמטה ונקבו והוציאן בריטי עינו מלמעלה זה היה מעשה ונמנו עליו חמשה קנים וטמאוהו בזבחים (דף צח) אמר רבא פשיט' לי דם על בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ בקפידא דטובל תליא מילתא בפרק החולץ ליבמתו (דף מז) במקום שנדה טובלת גר ועבד משוחרר טובל וכל דבר שחוצץ בעבודה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה צריך להתוך ציפורניה מפני הטיט שתחת הציפורנים ולא מפני שהוא גדול כמו שערות הגדולים שעתיד לקצצן ואינו מסירן בשעת הטבילה כי גדול שער או הציפורני' אינו חוצץ כדאמר במסכת מקואות ומייתי לה בבהמה המקשה כל ידות הכלים שעתיד לקוצצן מטביל עד מקום המדה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים עד שיטבול את כולן אלמא אין הערוף חוצץ מיהו אם נקשר הטיט אין צריכה לגלח אם היא רוצה. אם אירע טבילת' בחולו של מועד יכול להסיר בסכין או על ידי גוי במספרים ואם תחוב בבשרה עץ ואין יכול להסיר כולו או מקצתו בתוך הבשר שנינו במס' מקואות חץ שהוא תחוב באדם בזמן שנראה חוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו ובתוספ' חץ שבידו רבי יהודה אומר אינו חוצץ וחכמים אומרים חוצץ כד"א בשל מתכת אבל בשל עץ חוצץ אם קרם עליו העור דברי הכל חוצץ. והן נראה מין כינים שדבוקים בבשר ונושכין בעור במקום שער ונדבקין בחווק בבשר שצריך להסירן על ידי חמין ולגרדן בציפורן למטה בעת הטביל' אבל אם אינו יכול להסירן הוי כטיט שתחת הציפורן או בצק מועט שאינו מקפיד ואינו חוצץ אבל בטבילה הם מסירין משום תומר' פ"ח גם בטבילה אינו חוצץ דבר תורה כדאמר בפרק הערל (דף עה) (דף עח) נכרית מצוברת שנתגייר' בנה אין צריך טבילה ופריך הא רובו שאינו מקפיד חוצץ מדרבנן ולא פריך הא מיעוט' חוצץ דבר תורה אפי' אינו מקפיד ובפרק אלו קשרים (דף קיד) רבב שעל המרדעת חוצץ עד כסלע אבל בציר לא. וכן נראה אם בשר נגע ביורה או בקדירה ונתפתח' בבשר מעט זה אינו קפיד' אפי' שמעט נדבק לבשר כהא דתני' בתוספ' קומקמוס מלא פחמים והטבילו טמא פ"י השחרורית לפי שהוא מקפיד אבל דבר מועט אינו חוצץ דדמי להא דאמר בזבחים (דף צח) דם שעל גבי הבגד חוצץ ואם היה טבח אינו חוצץ וכן מוכר רבב אינו חוצץ אמר רב' טבלה ועלתה ונמצא עלי' דבר חוצץ אם באותו יום שחפפה טביל' אינה צריכ' לחזור ולטבול ואם לאו צריכה לחזור ולטבול. איכא דאמרי יום סמוך לחפיפה אינה צריכה לחזור ולטבול והא דאמרי' בפרק א' דשחיטת חולין טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי בשעת טביל' התם מיירי שלא טביל' סמוך לחפיפה אי נמי לטהרות אבל לבעלה יש להקל אי נמי לטהרות מיירי בלא חפף לעין כדאית' בירושלמי בפ' כל שעה נדה חופפת וטובלת כהנת אינה חופפת לפי שרגיל' ותדיר' בטביל' לא הצריכו' חפיפה נדה כהנת חופפת שלא תחלוק בין נדה לנדה לרבי' תם נראה דאין שייך כי אם בראש ולא בבשר התם מיירי בגוף ולא חפף לכן צריך ברי לי ובפרק בת' דנדה (דף סו) ובראש שחפף וחפיפ' בראש לא תחוף אלא בחמימי אבל בקרירי לא תחוף בנתר. בחלק (דף צה) אבישי הוה חייף רישיה [גזיר מב] נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. בפרק משילין (דף לה) לא יחוף ראשו באדמה:

שאל הר"ר אלעזר בר שמואל מזורנא

שעו לגלגל המגולגל במי נהר ובגלגל קבועים כלים קטנים נקובים ככונס משקה וכשהגלגל מתגלגל כגלגל ריחים מתמלאים הכלים קטנים ושופכים במרוב שאינו עשוי לקבל' ויורדים המים לבנין לבנים המחוכרים לקרקע והולכים המים בסילונות בתוך עובי חומת המרחץ של אבנים וכלי אבן גדולה עומדת במרחץ ומקבלת אותם המים

יורה דעה קצח הלכות נדה

מחצית השקל

(פס"ג טו) צריך כו'. שלא יאמר משער ראשה כו'. ר"ל, דאלו שאר אבריה מוגשת בהן אם נשאר אחד מהם חוץ למים, אבל בזה אי אפשר שחגיגת בעצמה אם נשאר משער ראשה צף על פני המים. ועיין תשובות חוות יאיר (סימן קפ"א) אם אירע לה ספק בדבר זה שהיא מסתפקת לאחר טבילהה אם נשאר משער ראשה צף על פני המים או לא, צריכה לתזור ולטבול, דהא אם נשאר משערה צף על פני המים מדאורייתא לא עלתה לה טבילה, והוי ספק דאורייתא דאולין ביה לתורמא, ע"ש: (פ"ג נג) לא כו'. והבי"ט ספק כו'. דע דאין הב"ח חולק על המחבר אלא בסתם דלא ידעין אם היה הטיט ברגלי החינוק או לא, דלא חיישין שמא היה הטיט ברגלי החינוק, אבל אם ידוע לנו שהחינוק מלוכלך בטיט ולקחתו על ידיה ערומה ואחר כך טבילה, גם הב"ח מודה דלא עלתה לה טבילה, וכמו שכתב הש"ך בשמו סימן קצ"ט ס"ק כ': תשובת אבנ"ה כו'. בין חפיפה לטבילה: (פס"ג טז) היתה כו' הוי צמחה ראשה מיהדק צמחה כו', כצ"ל, ור"ל, שראש השער כפוף עד למטה ונרסק בה: (פס"ג טז) לא יטבול באבק שעל רגליו כו'. הטעם, כשרגליה מלא אבק ומטבילתן במים, האבק שעל הרגלים נעשה טיט וחוצץ, וסבירא ליה לדעה א' דנהי דלכתחלה יש לזרז מלטבול באבק שעל רגליה מפני חששא זו, מכל מקום היכא דעברה וטבלה טהורה, דסתם מים מעבירין את האבק ואף על פי שאינם חמין. אבל (דעה) השניה סובר מפני חששא זו אפילו בדיעבד

ריא

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

(י) שערי דורא (הלכות נדה סימן ט) (ורא"ו) (הלכות נדה סימן ט) ע"ג (קל"ה, ט):
(יב) ב"י (עמוד דף ד"ה ומגן הכ"ף) בשם רשב"א (מולין) לא, כ"ה (לענין) ורבינו ירוחם (נתיב ט"ה כ"ה, ג) וירוק (סוף סימן קצ"ג) והגהות אשר"י (מולין פ"ג סימן ט):
(טז) שערי דורא (הלכות נדה סימן ט) (וכ"ל בו) (סימן קמה ק"ה, ט) וירוק (סימן ט) ר"ה (פס"ג); אגודה פירושין סימן ט; הנהגות אשר"י (מולין פ"ג סימן ט):

לא מהני טבילה בכהאי גוונא, אלא אם כן שפשפה האבק מרגליה על ידי שפשוף או שטבלה בחמין, שהחמין מעבירין הלכלוך כאילו שפשפה, עיין בב"י נעמד ה"ה וכתב עוד שם לא יטבול: (פ"ג נה) צריך כו'. משמע כו'. מדכתב ואם אינה יכולה להסיר אינו חוצץ, הא יכול להסירין ולא הסירם אפילו כו': (פס"ג טז) נדה שטבלה כו'. דגרסינן בפרק ב' דחולין דף ל"א (ע"א) אחר נדה שנאנסה וטבלה (ומפרש הש"ס החם דר"ל כהאי גוונא שנפלה לתוך המים או שירדה להקר), אמר רב יהודה אמר רב טהורה לבעלה, דחולין לא בעי כוונה, ואסורה לאכול בתרומה, דתרומה בעי כוונה. ורבי יוחנן אמר אף לבעלה אינה טהורה, דגם לחולין בעי כוונה. ופסקו הרמב"ם (מקואה א. ה) ורבינו חננאל (הובא בסמ"ג עשין רמה רמב. א) כרב, והיינו דעת המחבר (ועיין ב"י עמוד ח"ה וכתב הר"ן טעם הפוסקים כרב). והוי מחמירין שהביא הרב בהג"ה פסקו כרבי יוחנן, דקיימא לן (ב"ה ד. א) רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, ומשום הכי מצריכין טבילה אחרת: (פ"ג נט) ומצריכין כו'. אין לה צ"ב. דלענין טבילה מחמירין כרבי יוחנן להצריכה טבילה אחרת מספק, אבל לענין ברכה אדרכה ספק ברכות להקל ואין לברך: (פ"ג טו) ויש כו'. לצבילי עלמא. ר"ל, בהא גם רבי יוחנן מודה דאין צריכה טבילה אחרת: (פ"ג טז) ואם כו'. כן הוא בשערי דורא כו', דגם סוס ממנינם. אבל ברוקח כו': ומשמעין כשיניה כו'. וכן הסוס ממעט בשניה:

ביאור הגר"א

ומשמע דרבי עקיבא איל בשיטת רבי יוסי ברבי יהודה. אבל אנו קיימא לן כרבי, וכמו שכתוב בנדה ס"ו ב' נהי דביאת כו', וכמו שכתוב בסעיף מ"ג: [ג] ופס"ג כו' הנהג' (ליקוט) יש אומרים כו'. כמו שכתוב (נדה) מ"ג א' כפי רבא ובה שבערין כו', שערי דורא (הלכות נדה סימן ט). ובהג"ה שם כתב דאין רביא משם, דבעיא דשם הוא משום מעיינות הזבח ולטהרות, ואי משום שצריכה לעצור ואין ראוי לביאת מים, אין ראיה משם, אלא מקצתה שפתותיה. ומכל מקום משמע מדבריו שמתכוין עמו לדינא, וצ"ע, דהא מגמרא הניל מוכח להיפך דוקא לטהרות כנוכר לעיל (ע"ג): [ד] (פס"ג טז) (ליקוט) לא יטבול. מתינתין ב' פרק ט' (מקואות): [ז] ואם שפ"י כו'. כגירסא שלנו בתוספתא (מקואות) ריש פרק ח' היו רגליו מלאות אבק וירד וטבל במקוה שיש בו מ' טאה טהור, ששפף או שנופל בחמין טמא. אבל זו היא תמוה, דלהיפך מיבעיא ליה, וכן קאמר בסיפא קומקום שהוא מלא פחמין והטבילו טמא, שפשפו או שהטבילו בחמין טהור, וכן צ"ל ב"י א' וכו', רב נתמן טבירא ליה שם כוותיה, וכן מטיגיא דפרק ל'הו שניהם מתינתין הניל (פ"ט משה) כו'. והרמב"ם (מקואה ב. י) לא העתיק הא דשפפין כו' באדם, ובקומקום לא העתיקו כלל להא דתוספתא, וצ"ע (ע"ג): [זג] (פס"ג טז) ואם כו'. כיון דרבייהו הוא ואינה מקפתה: [ד] (פס"ג טז) ואם כו'. חולין לא הפילה: [נה] כנון כו'. כרבי נתן, דקיימא לן כוותיה, כמו שכתוב שם (חולין לא) א' הלכה כרבי נתן: [נו] או כו'. הגהות אשר"י שם (מולין פ"ג סימן ט) ושא"ר פוסקים, דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, ועוד, דבשל תורה הלך אחר המחמיר: [נז] יש שכתבו כו'. כמו שכתוב בריש פרק ה' דעירובין (נ"ה ב'). ועיין הגהות אשר"י שם (סימן ג) ד"ה יושבי כו': [נט] יש כו'. כמו שאמר בהגדה (והאלה נזוקים סימן ט) עמוד ב' ד"ה פוגע ונכשערי דורא הלכות נדה סימן ט) על אימה דרבי ישמעאל בהן גדול:

הגהות והערות

[נד] עיין כסף משנה ס' הלכה כג' ד"ה שאינם מולין:
[נה] חיות "חמותי עגור שאינם מולין או" כושמטו בשאר דמוסין:
[נו] הראב"ד מתייחס רק לרין שחמירין שצריכה טבילה לנדה, ולא לרין "או שהוא נלילה":
[נז] נדרתי משה האריך כגז "הנולא שחמירין ונאמרי", וכן הוא בשערי דורא:
[ז] כן הוציא כשמו בשערי דורא הלכות נדה סימן ט' שכן סירט רבינו מנהל נפטר המקצועות, וכה"ה נכינו מנהל מהדורות מלגז (ירושלים תש"ך) נכוחה ב. א ד"ה רבי יוחנן:
[טז] ליון זה מסומן בש"ך דפ"ר על הקטע י"ט שכתבו, אף הלכה זו אינה חופפה שם, וע"כ הוציא אמו נתקומה:

באר היטב

(מא) לא. והבי"ט ספק דעלתה לה עטילה, ואיחא כש"ם, נמנה חגשיל לננה לא עלתה לה עטילה, וכתבו הטור והמחבר לקמן סוף סימן קל"ט, ש"ך ס"ק ג': (מב) חוצצים. דלף על גז דבית הקמרים אינו קל"ט, ביאת מים, רלוי לביאת מים בענין, ש"ך ס"ק ז': (מג) צריכה. כתב הש"ך ס"ק נה] מיהו כל זה אינו מעכב דביעבד, וכן משמע דנ"ח: (מד) בבגדיה. כתב הש"ך ס"ק טו] נראה דוקא כאלו הנגדים שהן רפויים עליה, אבל לא כאלו שהן מהודקים. שזו מלאכה כן (בהרמב"ן) (בהראב"ן) כו', ע"ש: (מה) צריכה. משמע כל שיכול להסירין אפילו דיעבד מולין, ש"ך ס"ק נז]: (מז) טבילה אחרת. כלל נכטה, צ"ח וש"ך ס"ק טז]: (מו) צריכה. מיהו אם אנסה חזרהה ואענלה, כוונה דכנחה כוונה מעלותה היא לטוב עלמא, הכי אמרינן כש"ם מולין דף ל"א, ש"ך ס"ק טז]: (מז) א"ל. כנון כלל או שמור או עם הלך או גוי או מוצר או סוס או מורע וכו' וכו', כן כתב בשערי דורא. אבל ברוקח וכל זו איחא שאם פגע בה סוס, תעלה ומשמש, שגניה עומדים נאה נדבוקו, שומעין ומנינין, לומדים מורה ואינם משכחין, וממעטין בשניה, ולא עוד אלא שאימתן מוטלת על הנכרות כו', עכ"ל. וגרסינן נפסחסי, האי מאן דפגע בנפסחא שיעדנא דסלקה מעטילה מנחה, אי איכו קדים ומשמש אחרת ליה לדידיה רוח ונימא, ואי איכו קדמה ומשמשא אחרת לה לדידיה רוח ונימא. מאי קנתימה, לימא הכי, שופך בזה על נדיבין ומעט צמחה לא דרך, והוא נכהליס ק"ו, והכי מיימי לה נרוקה. אבל במולדות אחרן (לא) זיין [על] מקרא דשופך בזה על נדיבין (אלא) ומזח אפיקוס רפה בלויז י"ב, נראה שלא היה גורם בש"ם (אלא) שופך בזה וכו'. וזילקוט מיימי ש"ם ז"ב, נמהליס ונאזיב, הלכך נמרינכו למרויהו, עד כאן לשון הש"ך ס"ק טז]:

פתחי תשובה

(כב) תכרוך שגרה. [עיין בתשובת רבינו עקיבא איגר (מהורא קמא) סימן קי"ד (הובא קצח באורך בפתחי תשובה לאבן העזר סימן קט"ו סעיף ד' ס"ק יד) דאם לא עשתה חיקון זה וטבלה בינה לבין עצמה לא עלתה הטבילה, ע"ש. ועיין בסדרי טהרה (שירי טהרה ס"ק עט) מה שכתב בשם מהרש"ק (תפארת שמואל על הרא"ש הלכות מקואות סימן כח א"ח א): (כג) באבק ש"ל רגליו. עיין בתשובת פני אריה סימן ו' ששאל על דבר האנשים אשר קוצצוהם תלחלים, ונפזר על ראשיהם אבק לכן שקורין פוד"ר, אם חוצץ בתפילין. והעלה דכיון שעשוי לנוי הרי (הוא) כנופף של שער, ואינו חוצץ בתפילין של ראש. וכתב שאין ללמוד מזה שהערוח אשה מותרת לטבול עם האבק זה שעל ראשה, דמדי כשיבואו השערות כמים אויל ליה הנוי, ולא עדיף תו מאבק שעל רגליה. ואפילו לדעת הרמב"ם (מקואה ב. י) דאבק של רגליה אינו חוצץ בדיעבד, מכל מקום בהא גם הרמב"ם מודה דזה גרע יותר מאבק של רגליה, ע"ש: (כד) שטבלה בבגדיה. [עיין באר היטב וס"ק ז':] ועיין מה שכתבתי לעיל סעיף (ג') [ד' ס"ק ו] ב"ה (חוצצין) דמקפת עליהם: (כה) אינו חוצץ. כתב בספר חמודי דניאל כתיי, נראה דאזון כניס קטנים מתיס הדבוקים בשער צריך להסירן דהוי חציצה: (כו) ב"א בוינה. כתב בספר חמודי דניאל כתיי, אם היה בעלה חולה רח"ל וספרה שבעה נקיים וטבלה בכרי שחוכל ליגע בו ולא כיונה לחשמיש, נראה דאזנה טבילה מהני אף לחשמיש: (כז) מותרת צבעלה. עיין מה שהקשה על זה בספר יום תרועה דף ח' ע"א (נאש השנה כ"ט א' ד"ה אמר). ועיין בתשובת רדב"ז החדשות (ח"א) סימן ל"ד שחירץ קושייתו, וע"ש עוד. ועיין במגן אברהם (א"ח) סימן קנ"ח ס"ק י"ג שכתב דבזה לא שייך לברך: (כח) ויש צריכה. עיין באר היטב (סימן טו) מה שכתב מיהו אם אנסה חזרהה כו'. ובספר חמודי דניאל כתיי כתב, לכאורה נראה דוקא חבורה, אבל איש לא מהני, ע"כ [ועיין בספר לבושי שרד (חושיו רינים) סימן צ' שכתב דיש להספק אם נכנסה להקר ואחר כך נתכוונה ולא הגביהה רגליה בשעת טבילה, אי מהני שלא להצריכה טבילה אחרת, ויש להקל, ע"ש]: (כט) דברים א"ל. עיין באר היטב (סימן טו) מה שכתב על עם הארץ. ובספר חמודי דניאל כתיי כתב דהכא מיירי כעם הארץ גמור, דהיינו שאינו קורא קריאת שמע, כיון שפגמוהו עם דברים טמאים, ע"כ:

הרמ"ל ה' ציון ע"א פ' ע"ב

שמ

אור

יו"ד סימן ל"ח

יצחק

דבר ששם הוא מקומו הטבעי כגון כינה, ג"כ נחשב היינו רביתיה אף שאינו רוצה בו.

ב. לגבי גדר חציצה מה נקרא כולו, מסתכלים על כל גוף האדם, ולכן אם יש דבר חוצץ בין כף רגלו לרצפה לא נקרא חציצת כולו.

ג. אף שבכל חציצה גם באלו שלא מקפידים להסירם, מ"מ מקפידים להסירם לכבוד שבת וכדומה, אינו חשוב בגלל זה מקפיד, אלא רק בדבר שמקפיד להסירו מיד כשיגמור להתעסק עמו.

ד. אמנם להלכה נראה דלא כשיטת היראים, ואף אם מקפיד, בלח לא הוי חציצה, כיון שהמים מחלחלים ונוגעים בגוף שפיר הוי טבילה.

סימן ל"ח

כינים האם הוי חציצה

7 שו"ע יו"ד סי' קצ"ח סעי' מ"ז.

כתב המחבר וז"ל: מין כינים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן בצפורן ואם אינו יכול להסירן אינו חוצץ, ע"כ.

הנה בזבחים [דף י"ט ע"א] בעו בגמ', כינה מהו שתחוצץ, מתה לא תבעי לך דודאי חייצא, חיה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואולא רביתא היא ולא חייצא, או דלמא כיון דקפיד עלה חייצא. ופירש"י רביתא היא - הרי היא כבשרו. כיון דקפיד עלה - דברצונו לא תהא בבשרו, ע"כ.

ופסק הרמב"ם בהל' כלי המקדש פרק י' הל' ו' ז', במתה חייצא ועבודתו פסולה, ובחיה כתב להזהר ובדיעבד עבודתו כשירה. והיינו כיון שנשארה הגמ' בספק על כינה חיה, לכן הכשיר בדיעבד, ועיי"ש בכסף משנה, שכתב וז"ל: בדיעבד אין לנו כח לפסול העבודה בכך ולומר יביא קרבן אחר, דאיכא למיחש שמביא חולין בעורה וכו'. ועי' באור שמח הלכות איסורי ביאה פרק י"ח הל' י' תוך ד"ה וזה טעם, שכתב וז"ל: ועוד דרבינו אויל לטעמו דפסק בכל הספיקות דאיבעי לענין קרבנות להקל ובדיעבד הורצו וכו' וכן בהל' כלי המקדש, וטעמו דלא גזרו חכמים בספיקות לשיטתו דכל הספיקות מרבירי תורה להקל וכו', עיי"ש.

ולכאורה צ"ע מאי איבעיא להו בגמ' בכינה חיה אי חייצא אי אמרינן היינו רביתא, הא מפורש בגמ' ביבמות [דף ע"ח ע"א] דנכרית מעוברת שנתגירה - בנה אין צריך

טבילה מטעם דהיינו רביתא, ואע"פ שהחציצה בכלו, שכזה אפילו כשאין מקפיד הוי חציצה, בכל אופן כיון דהיינו רביתא לא הוי חציצה, ולפי"ז גם באופן שהוא מיעוטו המקפיד לא הוי חציצה כשהיינו רביתא. וא"כ במה נסתפקו בגמ' על כינה חיה.

ועוד הקשו בגמ' זו באחרונים, דמשמע בגמ' שאף מיעוט חוצץ - כגון בכינה מתה, והלא בטבילה קיי"ל [עירובין דף ד' ע"ב] דדוקא רוב ומקפיד חוצץ מדאורייתא, וא"כ בבגדי כהונה למה עבודתו פסולה מדאורייתא בכינה מתה, הא אינו רובו - ולא היה לו לחצוץ.

ועיין בשפת אמת כד"ה נימא אחת, שכתב דצריך לומר דהכא בבגדי כהונה הלכה למשה מסיני דנימא אחת חוצצת וכן בכינה, וצ"ע. וזהו גם מיושב הקושיא מהגמ' ביבמות, דאיה"נ לענין טבילה כיון דהיינו רביתא לא הוי חציצה כלל גם במקפיד, ורק גבי בגדי כהונה הסתפקה הגמ'.

עכ"פ איך שיהיה, בטבילה כבר נפסקה הלכה במיעוט ואינו מקפיד גם מדרבנן לא חוצץ, וא"כ בכינה חיה הגם שמקפיד הא שם רביתא, וכבר הוכחנו מהגמ' ביבמות שלענין טבילה לא הוי חציצה אפילו בכלו ומטעם דהיינו רביתא.

וא"כ בטבילה לדין ככינים חיות או ביציהם דהיינו רביתיהו לא חייצי הגם שמקפיד. ובכינים מתות דהונו מיעוטא כודאי שאין קפידא עליהם, דבחיות מקפידים עליהם כדי שלא יצערו אותו אבל כמתות לא שייך. ובפרט אחר הסרוק כודאי שאין מקפידים על הנשאר. ואף דהרמ"א כתב בריש סי' קצ"ח וז"ל: לכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצין גזירה אטו דברים החוצצין, מ"מ כיון שבכינים קשה מאוד להפטר מכולם, אסור להחמיר על הנשים ולצערם, וגם לרבות צער בעליהן אם מתעכבת הטבילה בשביל כך.

והנה בשו"ע כאן [סי' קצ"ח סעי' מ"ז] כתב: מין כינים וכו' צריך להסירן ע"י חמין ולגנןדן וכו'. וכתב הש"ך בס"ק נ"ח, משמע שכל שלא הסירן אפילו בדיעבד חוצצין וכו'.

אולם הלכה זו צריכה באור, דהרי סיים השו"ע וכתב: דאם אינו יכול להסירן אינו חוצץ. וטעמא בעי, וכי בשאר חציצות גם נאמר כן שאם לא יכול להסירן שלא חוצץ. ועי' בביאור הגר"א [ס"ק נ"ג] שכתב הטעם שאם אינו יכול להסירן אינו חוצץ, וז"ל: דכיון דרביתיה הוא ואינה מקפדת, ע"כ. ולכאורה הם שני טעמים, דהיינו רביתיה גם אם מקפדת אינו חוצץ, וכמו שהוכחנו למעלה מהסוגיא ביבמות.

ועוד קשה, דכיון שאינה מקפדת וגם היינו רביתיהו למה כתוב במחבר שצריך להסירן, דמשמע שמעכב, וכמו

6

סימן ל"ט

התחילו לשאוב מים מהמקוה

שו"ע יו"ד סי' ר"א סעי' ב'.

כתב המחבר וז"ל: מי מעיין מטהרין אף בזוחלין מי גשמים און מטהרין אלא באשבורן וכו', ע"כ.

שאלת: מקוה שהתחילו לסלק ממנו המים ע"י המשאבה שהיא כלי, האם חשובים עתה כל המים שאובים.

תשובה: מה שחשבת לעשותם שאובים אין מקום לזה בכלל, דהא עדיין לא נשאבו הארבעים סאה מים שהיא טובלת בהם. ואם יש מה להסתפק, הוא דאולי הוי כזוחלין. אמנם גם זה לא נראה לי, דהא המים מצד עצמם וטבעם אינם זוחלין עתה, ולמה הדבר דומה, לבני אדם שמוציאים בעלייתם מהטבילה מן המקוה מים כסדר בלי הפסק, דודאי לא הוי בגלל זה זוחלין. וזה הרבה שנים שהיה מעשה כזה בליקווד באשה שטבלה כשכבר התחילו להפעיל את המשאבה, ופסקנו שעלתה לה טבילה, והסכים על ידי הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל.

וכל זה דוקא במים שיוציאים מחמת כח המשאבה ששואבת כסדר, וברגע שתפסק פעולת המשאבה לא יצאו יותר מים, דאז לא חשוב זוחלין כיון שאין המים זוחלין מצד עצמם וכנ"ל. אולם אם פתח פקק וכדומה בתחתית המקוה והמים זורמים מצד עצמם עד גמירא, זהו דין הזוחלין שפסול.

סימן מ'

שאלות קצרות - נדרים

איזה נדרים אינם ניתרים

שאלת: איזה נדרים שא"א להתיר אותם בשעה שעושים התרת נדרים בציכור בערב ר"ה וכדומה.

תשובה: יש הרבה כאלה, ועיין קצת מזה ביו"ד סי' רכ"ח סעי' ט"ו י"ז כ' כ"א. ונזכיר מקצתם: נדר על דבר איסור, נדר שעדיין לא חל, נדר שנדר על דעת חבירו או דעת רבים עיי"ש.

שכתב הש"ך שביכולה להסירן מעכב. אלא שבאמת דברי הש"ך קשים, דדייק מלשון המחבר שכתב צריך להסירן דמעכב בדיעבד, ולענ"ד לשון צריך אינו מוכרח דמעכב בדיעבד. וכמו שכתב הש"ך בעצמו על דברי הרמ"א בסעי' מ"ג שאמר יש אומרים שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילתה וכו', [ומקורו מהשערי דורא הלי' גדה סי' י"ד שכתב כן], וכתב על זה הש"ך בס"ק נ"ה מיהו כל זה אינו מעכב בדיעבד.

ואף שאפשר לכאורה לדחות ולומר דבדיעבד סמכינן על החולקים וסוברים שאין זה חציצה. אולם אין זה מיישב, דהא אם באנו להחמיר כשיטת השערי דורא שהביא הרמ"א הרי גם בדיעבד תצטרך לחזור ולטבול - אי דייקינן לשון צריך, אלא על כרחך דהש"ך עצמו ג"כ סובר שגם הרמ"א לא החמיר בזה אלא לכתחילה, ומשום דקשיא עליהו (על המחמירין) דדין זה הוא רק בטהרות, וכמו שכתב באורך הדרכי משה בס"י קצ"ט אות ב' [בנדרמ"ח עמ' ר"ח].

ובזה מיושב גם מה שהוסיף שם הש"ך [בס"ק נ"ה] שכל זה אינו מעכב בדיעבד ושכן משמע בב"ח, ולכאורה הב"ח כאן בסוף סי' קצ"ח [בנדרמ"ח עמ' ר"ו] לא כתב שאינו מעכב בדיעבד. אלא על כרחך כיון שהביא שם את השערי דורא והביא את החולקים עליו, ולא כתב כלום על זה משמע שסובר כמותם שאין זה חציצה, עיי"ש ותראה שזה כוונתו. ולכך צירף הש"ך לב"ח לראיה לקולא בדיעבד.

ועוד בענין הכינים הנ"ל, הנני מוסיף, דהרי דין זה לקוח מהרוקח [סי' שע"ו ד"ה ידות הכלים], והביאו הב"י [בסי' קצ"ח בנדרמ"ח עמ' ר"ז], וכתב שם: אבל בטבילה הם מסירים משום חומרא, ע"כ. ואי אפשר לומר דכוונת הרוקח לחומרא במקום שאי אפשר להסיר, דאם א"א להסיר מה שייך להחמיר, ועל כרחך שכוונתו שגם ביכולה להסיר אינו אלא משום חומרא, וא"כ על כרחך שלשון צריך לאו דוקא.

סכום:

אם יש לה כינים בין חיות ובין מתות, לכתחילה תסרוק את ראשה היטב כדי להוציאן כמה שתוכל, אמנם לא צריכה להתאמץ ולהמתין מלטבול עד שתוציא את כולן.

הכל שוחטין פרק ראשון

חולין

כו

עין משפט
נר מצוה

קצו א מ"י פ"ז ס"ב
משבר שז ומס
כע"ז הל"ז

קצו ב מ"י פ"ז ס"ב
הקדוש ב"ה וה"ה
פ"ג פ"ג מ"ח מ"ד
ז"י ס"י לא ע"ג פ"ז

[פירושין ס:]

קצו ד מ"י פ"ז ס"ב
סוה"מ א"ב
ה"כס כד :

בשהחמין מחלוקת . אבל בשלל החמין רבי יהודה מודה דלא פירא
הוא ורבנן אפילו בשהחמין פלגי : ומתניתין רבי יהודה היא . ובשלל
החמין לא בעי רב נחמן לאוקמי פלוגתייהו ותיקום מתניתין כרבנן
דקסבר ר"ג רבין דכאלא מלא אלא כדי מרזו קא מיירי אי לא

החמין לא מחייב עליה רבי יהודה :
קנה מעשר . ומי שהמנעו בירו יסול
לאכלו חזן לירושלים מפני שחללו
על המזבח דלילו לא החמין הוא הקר
מעט קיימ' בקדושתיהו ביד המזכר :
איגלא מילתא . דבשעת לקיחה פירא
הוא ונכנס בהם כח המזלגים אלא
שעדיין לא עמר והיטל מעליה הוא
שאל לא היה יין בתלגים לא היה
מתמין לשלם : אלא מתמין דקחתי .

מטו ג מקלות פ"ז
מ"ה

לא החמין אין נקה בכסף מעשר
ומשום דליכא לקיחה והדמים קדושים
ביד המזכר : דלמא אי שבקיה היה
מתמין . היכא דליכא קמן עיזל בחר
רובא ורובא מתמין הן ומדקמי
אין נקה וטוב ש"מ כל כמה דלא
החמין אע"פ שעמד להחמין ההוא
שעמא מיא לאו פירא הוא ולא הוי
תול : כששיר ממט . מוכר זה בטס
ולא החמין : "רבה אמר . מתניתין
דקמי אן עד שלא החמין פוסל את
המקוה ואין נקה בכסף מעשר ואע"פ
דפירא הוא : ר' יוחנן בן טרי היא .
דאילו בחר חוה"מ ואמר קורטוב חלב
משלים לג' לוגים לפסול מקוה משום
דיש טו נ מראה מים והכא נמי
אע"פ דפירא הוא עד שלא החמין
הואיל וחוויה מיא פוסל את המקוה

ואי רבא אמר לא צייקו
לאוקמה מתני' בעיר
כסם כדחוקמה רבס
דאפילו בלא ש"מ מי כי
לא החמין ומתני' דקמי
וכו' פ"י ר"ע

גירסא רש"י ור"ב נחמן
דאלו בחר כסף כרבנן

בשהחמין מחלוקת ומתניתין ר' יהודה וכן א"ר
יוסי ברבי חנינא בשהחמין מחלוקת וא"ר
נחמן אמר רבה בר אבהו "חמיר שלקחי
בכסף מעשר ולבסוף החמין קנה מעשר מ"ס
איגלאי מילתא למפרע דפירא הוא אלא
מתניתין דקתני החמין אין לא החמין לא
דלמא אי שבקיה היה מתמין אמר רבה
כששיר ממנו בבוס ולא החמין רבא אמרה
בעי ר' יוחנן בן טרי היא "דרתנן ג' לוגין מים
חמיר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהו
כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו ג' לוגין
מים חמיר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב
ומראיהו כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו
רבי יוחנן בן טרי אמר הכל העלך אתר
המראה לאו א"ר יוחנן בחר חוה"מ אולינן
הבא נמי זיל בחר חוה"מ ושעמא חוה"מ
דראי מיא ניגרו ופלגי דרבי אלעזר דר"ד
אלעזר הכל מודים שאין מפרשין עליו ממקום
אחר א"כ ר' חמייקס קסבר בלא החמין מחלוקת
ועד כאן לא מחייב רבי יהודה אלא מיניה
וביה אבל מעלמא לא דלמא אחי לאפרושי
מן הרוזב על הפסוד וכן הפסוד על
הרוזב : ד' תד' התמר עד שלא החמין
מישק

ר"ב אמר לאו מי רבי יוחנן בן טרי היא . רבא בא לומר שאפילו
שיר ממט בבוס והחמין מחייב מים כל זמן שלא החמין
לפסול את המקוה כרבי יוחנן בן טרי דלמא שלשה לוגין מים חמיר
קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב מחייב כמים לפסול את המקוה
כיון דשעמא וחוויה מיא והכא נמי שעמא וחוויה מיא ואף ע"פ
דלא דמי לגמרי דהתם אפס חלב אין כופו ליהוה בו טעם חלב וכן
לא היה נקה בכסף מעשר אלא הכא שופו ציהיה בו טעם יין
כשצמין והמים שלמים נחשבים יין ליהוה נקחים בכסף מעשר
כדאמר בעירובין (דף מו) בשכר לרבות תמד משהחמין מ"מ מדקדק
רבא כיון דאפילו חלב עולמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין
לפסול את המקוה ה"ה דהכא הוא פוסל את המקוה אע"פ דסופו
להחמין כיון דהשאת מיאא שעמא וחוויה מיא : **ומעמא**
דהאי מיא גינא . אע"פ שלא הוכר רבי יוחנן בן טרי אלא חוה"מ
מ"מ לרדך שלא יהא בו טעם יין ולכך קטן רבא שעמא וחוויה
דשעמא דין לכן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה ואפילו
מוג צב' לוגים מים והא דלא נקט רבי יוחנן בן טרי הכל הולך
דמשמע הא יש בו ג' לוגין פוסל את המקוה ואף ע"פ דמרחיין יין
ובא רבי יוחנן בן טרי לתקן גם על רש"א ולומר דלחן פוסל כיון
שיש בו מראה יין אע"פ שיש בו טעם מים לכך לא הוכר רבא שעמא
אלא מראה וחוויה דלא נגרים ברש"א חמיר קורטוב ודשאת לא "קחי'
יוחנן בן טרי אלא אסופא נקט מראה למימר דבין ברש"א בין בסופא
כולך אחר המראה כלומר כי היכי "דמורה ליה ברש"א דחולין
אחר המראה אודי ליה נמי בסופא דחולין בחר שעמא ומראה :
ופריגא דר' אלעזר דאמר ר' אלעזר הכל מודים כו' . וא"כ
אמאי פלוג הא אחי שסיר כרב נחמן דהכי קאמר
אע"פ דר' יהודה מחייב במעשר משהחמין או בסופו להחמין טדה
דלחן מפרשין עליו מתמר אחר אלא א"כ החמין זה וזה משום
דן דלמא זה סופו להחמין אה אין סופו להחמין והוא ליה כו' וי"ל דלכך
קאמר דפלגי דמשמע הלשון דמורו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו
רבנן הן אמרו זה הלשון שאין מפרשין עליו ממקום אחר אלא א"כ
החמין אכל החמין מפרשין ורב נחמן דשוק פלוגתייהו בהחמין
סבר פגרי רבנן אפי' אחמין : **התבאר** עד שלא החמין משקו
במים וטוהר משהחמין אין משקו במים . וא"כ לרב נחמן דחייב ליה
פירי בשבש להחמין אע"פ דלא החמין כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן
וי"ל "סופא" עד שלא החמין דהכא אין שפי להחמין ששיר ממנו
בטס ולא החמין כדפרשית לעיל עד שלא החמין דמתניתין :
הכא

למקוה וכן מוכח בכמה משניות :

שיטה מקובצת
[ח' ע"ד שלא החמין פוסל
את המקוה חוה"מ נקה .
ג"כ נ"א בקצת מירושית
פוסל את המקוה ולפי
משבר נ"ב והוא
וחוה"מ וטעמא מיא
אין נקה בכסף נ"ב :
[ג] שטוס ריש ליה
מראה מים ורובא נמי :
[ג] דאילו דאיכא שלשה
לוגים מראה מים פסלי :
[ד] והוא משום דרש"א
ה"ה שפ"ה רבנן יאמרו
זה הלשון

ח"י ר' יוחנן ר"ש
ז"ל מרדכי ל"ו פ"ו א"ו

ז"ל פיגס

ז"ל פיגס

ולפי מעשר נמי האילו וחוויה וטעמא מיא אינו נקה "ורב נחמן
דאמר כרבנן דלמתי קורטוב חלב לא משלים לפסול את המקוה ואף
ע"פ דחוה"מ דלמתי מיא הוא והכא נמי אע"פ דחוה"מ מיא האילו
ופירא היה לא פסול מקוה ולגבי מעשר נמי נקה : לא פסלוהו . דאע"פ
דאיכא שלשה לוגין שלמים כיון דחוה"מיהו דחמירא לא פסלי : שלשה
לוגין חמיר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב . שא"ט דוהא את מראה
המים : ומרחיין כמראה מים . כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי
דרבנן תתיה בעי שיעורא וחוויה : הכל הולך אחר המראה . דכי
הכי דאולת ברישא בחר חוה"מ ואחרת לא פסלוהו סיפא נמי זיל
בחר חוה"מ ואחרת פסלוהו : לאו א"כ יוחנן כו' . רבא הוא דמחייב לה
למחיה דלוקי מתניתין כרבי יוחנן בן טרי : והכא נמי . דתמד עד
שלא החמין אע"פ שעמד וחוויה : הכא הולך אחר המראה . דכי
מיא פסול מקוה וא"כ נקט ורב נחמן כרבנן דלחן ע"פ דחוה"מיהו מיא
לא פסול דמתיב בעינן לפסול מקוה [שיעורא וחוויה] ולענין מעשר
נקט דאפירא קפיד דמחמא והא פירא הוא והכא לא בעי מחייב ודכי
מהכא [משום דרישא משמע דאילו בחר חוה"מ וסיפא משמע דלא
אזיל בחר חוה"מ] ונראה בעיני דרבא חמיר קורטוב חמיר ברישא
ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמח לא פסלוהו אכל שלשה לוגין
שלמים אפילו מרחיין כמראה יין פסלי דרבנן לא קפדי לחוה"מ כלל
והכא מתיקומא שסיר דרב נחמן [דאילו בחר בסוף אף ע"פ
דבשאת חוה"מ מיא דאמר פת"ק דלא חיל בחר חוה"מ ורבי דה"ה
כו"פ] [דלמא כרבנן] והכי אמרינן בפדק קמח דמכות אליבא דרבא
דחמיר קורטוב תנינן ברישא ופ"ק לא זו אף זו קאמר ור' יוחנן
בן טרי ארישא נמי פלוג ואחא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים
שלמים מים האילו דאיכא נן מראה מים פסלי : ופלוגא דר' אלעזר .

הגהות הב"ח
(ב) תוס' ד"ה בהחמין
וכו' דכי כו"י דמשנן
המים :

רבינו גרש"ם
רבא אמר הוא מי ר'
יוחנן ר"ה . כלומר הוא
מני רתנן ע"ד שלא
החמין אפילו נקה בכסף
מעשר ר' יוחנן בן טרי
שהק' אחי דבריה
דחמין שלשת לוגין מים
וכו' קדושו מיה קפנה
והראיה כמראה יין
ונפלי לסיח לא פסלוהו
כלומר משום דמרחיין
בטוה"מ יין יין אינו
שופא את המקוה . משמע
לגבי מים חמיר קורטוב
שנפל לתוכן קורטוב
מראה מים ונפלו למקוה אין
פסלוהו כלומר כיון
דלא הוה מן המים ג'
לגבי שלמים אע"פ
שפירא כמראה מים
לא פסלוהו : ר' יוחנן

הכל מודים . אפילו רבי יהודה : שאין מפרשין עליו ממקום אחר .
מתמר אחר : אלא א"כ החמין . תמד זה שהוא בלא לתקן ולהפריש
עליו ממקום אחר ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין
מפרשין עליו ממקום אחר מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמין
ואחא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה
אלא מיניה וביה אכל ממקום אחר אפילו הוא כיוולא בו שלא
החמין לא שמא זה עמד להחמין והוי פירא וזה אין עמיד להחמין
וקא מפרשין מן הפסוד על החיוב או מן החיוב על הפסוד והמפרש
מן הפסוד על החיוב אוכל עטל שהרי אין סם מעשר חל על מעשרותיו
שאנו רואי לכך ונולגא שלא נתקן זה שהפריש עליו והמפרש מן החיוב על
הפסוד מאכל עטל לכהן שהרי אין סם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא
מפרש עליו א"כ לכך נולגא שטתן לו מטבל זה החיוב בתרומה ומאכלו להקולע
תוסעטל במיתה לק' כדאמרין באלו הן הגשריין (פסהדין פ.) :

משיקו

אמר רבא תלך אחי וטוהר כיון שפיראין כמראה מים פסלוהו דרוף' אחי טוהרה : לא אמר ר' יוחנן בן טרי בחר חוה"מ אולינן . והא נמי בתמד אולי בחר חוה"מ וכיון דלא תרשין פנים וחוויה מים ניגדו ובה דאמר רב
נחמן ור' יוסי כו' וניגא בשהחמין מחלוקת (ו) פלגי דר' אלעזר שאין מפרשין עליו כלומר מן מעשר של יין על דומיה שדירין לא תרשין אלא אם כן תרשין והכל מודים פסגה וי אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא תרשין .
קסבר כלא תרשין שדלקת דר' יהודה ורבנן ובה דמחייבין לא תרשין אלא סנייה ובה כלומר דאפרש עליו מעשר חמיר . ע"פ שערין לא תרשין אבל חמיר אודי אין מפרשין עליו שפא אחי לאפרושי מן החמיר על
הרוזב

הבל שוחטין פרק ראשון חולין

קצת א"י מ"י ס"ד ס"ה
עומת חולין ס"ד ס"ה

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

[ד"ס נ"ג]

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

[ד"ס נ"ג]

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

ר"ב מ"י ס"ד ס"ה
מ"ד ס"ה ס"ה

שיטה מקובצת
א"ל הכתוב אומר
שם ב"מ ס"ה ס"ה

הבא נמי מכלבלי. ור"ב סלקא דעך דכי נטמאו מעיקרא בפני
עלמן איז מושיל לן השקה אלא בפני עלמן הקסה ה"ר
אליעזר מייך למה לי טעמא דמכלבלי כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא
לאו השקה כדאשכחן בפרק התערובת
אין מולין שדרך היין עוברים המים
אל גוף האדם ועלמה לו טבילה
וגרסה דלא קסה מדוי דלא דמי
הדוא אצבא דגרסא או אצבא דרמח
מתחלי בה מיא אכל רחך השקה לא
אבר חמסו אומרים ים מילין
במקום חלילה דהניא. מתני'
דנא סימן *הוא מלי לאתויי אכל
מיידי בריהא משום דמפרש בה ר'
מאי: **עך** שירצה השומר על
הלבן. פירוש הבשר לכן הוא וקאמר
ר' יהודה דנבי שימיר ואתו התקום
מן השערות ונשתי שערות בני
דמפרש בפרק נא סימן ולא שירצה
משום אלא שיה שתי שערות שוככות
וגרסה כמשיכה השומר כלומר דומה
כמ שש שם שערות הרבה ושם פירש
בקונטרס דלא גרסינן על הלכך:

הדרן עלך הבל שוחטין
והב"א קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שחיבגור יש לה קנס קנס אין מבר
לא אימא אף קנס במקום מבר: **מתני'** כל מקום שיש מיאון אין חליצה
וכל מקום שיש חליצה אין מיאון: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב זו דברי
ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה (א) *דחניא 'עד מתי הבת
מטאנת עד שחביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה
השחור על הלבן: **מתני'** כל מקום שיש חליצה אין הברלה וכל מקום
שיש הברלה אין חליצה *יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מברילין במ"ש
מברילין ולא תוקעין כיצד מברילין *המברילין בין קודש לקודש ר' הוסיא אומר
בין קודש חמור לקודש הקל: **גמ'** הכי תוקע אבר רב יהודה תוקע ומריע
מתוך חליצה ורב אסי אבר תוקע ומריע בנשימה אחת אחת רב אסי בהוצ"ל
בשמימה מתייבי *יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מריעין מאי לאו לא
מריעין כלל לא רב יהודה מתוך למעמיה ורב אסי מתוך למעמיה רב יהודה
מתוך למעמיה לא מריעין בפני עצמה אלא מתוך חליצה ורב אסי מתוך
למעמיה לא מריעין בשתי נשימה אלא בנשימה אחת: ובמצאי שבת כו':
הבא אמר לה א"ר יהודה *בחתימתה וכן אמר ר"ג בחתימתה ורב ששת בריה
דרבא אדי אמר אף בפתחתה ולית הלכתא כוותיה: ר' חבי רוסא אומר בין קודש
חמור לקודש הקל: ולית הלכתא כוותיה א"ר ורוא *יו"ט שחל להיות באמצע
שבת אומר המברילין בין קודש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום
השביעי לששת ימי המעשה מ"מ סדר הברלות הוא מונה:

הדרן עלך הבל שוחטין
ביתומה שקדשה אחת או אחיה ואפילו נדעמה יכולה למחן ויולדה כלל גט עד שחביא שתי שערות וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה
אם יבמה היא דאיש כתיב בפרשה ואם לא יחשך האיש ומקשין אשה לאלם ומשגרתיה לחליצה אינה יכולה למחן: **גמ'** זו דברי ר"מ.
דלמך נערה לא ממתנה: במקום חליצה. דאפילו נערה יסלה למחן: עד שירבה השחור. שיוקף ואתו מקום בשער ובמכתב נדה (דף
מפרש לא שירבה משום אלא שיה שתי שערות ארוכות שוככות וגרסה כמשיכה השחור: **מתני'** חליצה. ערבי שבתות וימים
סוביטם לה העם מן המלכות ובין השמשות תוקעין להבדיל בין הגדלה. בהפלה ועל הכתוב שבתות וימים
סוביטם: תוקעין. א"ש שם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה תוקעין להבדיל ממלאכה אולם נפש: ולא מברילין. מפני שהכנס חמור מן
היולא: מל להיות בטולא שבת מברילין. לפי שהיולא חמור מן הכנסת ומקשה אין כלין: כילד מברילין. בין שבת ליום טוב כשהיא
במולא שבת: **גמ'** הכי תוקע. ב"ש שבע"ש כשהוא תוקע להבדיל בין קודש לחול דנבי שטי משאר ערבי שבתות שהיא אין קדושה הנכנסת
חמורה מקדושה דיואלה כל כך: מתוך חליצה. קודם שיכניס החליצה וכלתא כוותיה: ר' חבי רוסא אומר בין קודש
היכל חמור לה. להאי בין קודש לקודש: בחתימתה. של הגדלה אבל בחתימה הוא חמור בין קודש לחול וכן ח"ו נעמיים: אף בחתימה.
מתחיל המברילין בין קודש לקודש בין אור לחשך: ולית הלכתא כוותיה. שהרי למעט סדר הגדלות הוא בל בחתלה והבדלה דכתיבה במוריחא
בקודש וחול כתיבה ומכיו רוסא נמי לית (ליה) הלכתא דלא מלולין ביום טוב לקדושה קודש הקל: בלמלע שבת. א"ש חמורין בין יום
השביעי א"ש' ולא שייך יום השביעי בכלל: סדר הגדלות. האמורה בקודש הוא מונה ולהבדיל בין הקדש וכו'. ויבדיל בין האור ובין
החשך. ואכילא אחסן מן העמים להזות לי ובין יום השביעי כ' הייט בין קודש לחול ומאוס דנבי לחמור מעין חתימה סמוך לחתימה:

משיק במים. אם נטמאו דמיה בעלמא הוא: משהמין אין משיק
במים. דחמורא הוא וכלים ואדם ניהנה להם מורח טהרה במקוה
אבל באוכל ומאקה לא נאמר בהן טבילה ומים מטהרים בהשקה
שם ים לו מים ימים לטהר ונטמאו טמאן ככלי ומשקמן כמי
המקוה עד שטסקין המים והאי חיבור
ובטלי לבני מקוה (ב) כתרומה טמאה
שורפה בקרקע שבעלה שומאחה
והיא טהרה והכי מפרש בכל שעה
(פסחים דף נד.) אבל יין במים לא
זריעה היא דטעמא לא בטיל: לא
שט. דמשיק במים: אכל טמאין
משקרא לא. ורב נבייה פריך עלה
מאי שטא: לשמטא. כלומר טעמא
הוא מחמין בטא מיניה מבר אשי:
יקרי. כדכין: קפי. לך וילך דברול
מסרמין וקפא פרולא (מליכי ב):
מכלבלי. הכל יחד חמס והיין על
המר הלכך מהיאל ליה השקה:
מתני' כל מקום שיש מבר. כל
זמן שהבת קטנה וחביא וכלא למכרה:
אין קנס. אם נאשה או נתפחה
אין לאניה חמסין כסף דעריה כתיב
(דברים נב) ונתן האיש האכזב עתה
לאחי האערה חמסין כסף: וכל מקום
שיש קנס. דהייט כשהיא נערה:
אין מבר. דמגילא בערין (דף כט):
יכול יומיר אדם בהו כשהיא נערה
אמרת ק"ו ומה מטרה כבר ויולדה
עכשו בסמיני נערוה שאינה מטרה
א"ש דין שלא תימכר: **גמ'** זו דברי
ר"מ. דלמך קטנה אין לה קנס אבל
חמסין אומרים יש לה קנס לקטנה
וטעמא מפרש בככותב (דף מ): כל
מקום שנאמר נער כלל היא אפילו
קטנה במשמע: בה שאלה שנים.
ראויה לבוא: הכי גרסין קטנה
מבט יום אחד עד שחביא שתי שערות
יש לה מבר ואין לה קנס וחמסין
אומרים קטנה (א) בה ג' שנים
שהיא ראויה לבוא יש לה קנס:
מבר לא. בחתימה והלא קטנה היא
עד שחביא שתי שערות: אימא אף
קנס. יש לה ואל"ש שם מבר משגרתיה
לבוא עד שחביא שתי שערות וקודם
שגרתיה לבוא יש מבר אין קנס
ונושחביא שתי שערות ועד שתיכיר
יש קנס ולא מבר ובין גברות לנערות
שזה חמסין: **מתני'** מילין.

הדרן עלך הבל שוחטין
בין קודש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה מ"מ סדר הברלות הוא מונה:

הדרן עלך הבל שוחטין
בין קודש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה מ"מ סדר הברלות הוא מונה:

הדרן עלך הבל שוחטין
בין קודש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה מ"מ סדר הברלות הוא מונה:

משיק במים. אם נטמאו דמיה בעלמא הוא: משהמין אין משיק
במים. דחמורא הוא וכלים ואדם ניהנה להם מורח טהרה במקוה
אבל באוכל ומאקה לא נאמר בהן טבילה ומים מטהרים בהשקה
שם ים לו מים ימים לטהר ונטמאו טמאן ככלי ומשקמן כמי
המקוה עד שטסקין המים והאי חיבור
ובטלי לבני מקוה (ב) כתרומה טמאה
שורפה בקרקע שבעלה שומאחה
והיא טהרה והכי מפרש בכל שעה
(פסחים דף נד.) אבל יין במים לא
זריעה היא דטעמא לא בטיל: לא
שט. דמשיק במים: אכל טמאין
משקרא לא. ורב נבייה פריך עלה
מאי שטא: לשמטא. כלומר טעמא
הוא מחמין בטא מיניה מבר אשי:
יקרי. כדכין: קפי. לך וילך דברול
מסרמין וקפא פרולא (מליכי ב):
מכלבלי. הכל יחד חמס והיין על
המר הלכך מהיאל ליה השקה:
מתני' כל מקום שיש מבר. כל
זמן שהבת קטנה וחביא וכלא למכרה:
אין קנס. אם נאשה או נתפחה
אין לאניה חמסין כסף דעריה כתיב
(דברים נב) ונתן האיש האכזב עתה
לאחי האערה חמסין כסף: וכל מקום
שיש קנס. דהייט כשהיא נערה:
אין מבר. דמגילא בערין (דף כט):
יכול יומיר אדם בהו כשהיא נערה
אמרת ק"ו ומה מטרה כבר ויולדה
עכשו בסמיני נערוה שאינה מטרה
א"ש דין שלא תימכר: **גמ'** זו דברי
ר"מ. דלמך קטנה אין לה קנס אבל
חמסין אומרים יש לה קנס לקטנה
וטעמא מפרש בככותב (דף מ): כל
מקום שנאמר נער כלל היא אפילו
קטנה במשמע: בה שאלה שנים.
ראויה לבוא: הכי גרסין קטנה
מבט יום אחד עד שחביא שתי שערות
יש לה מבר ואין לה קנס וחמסין
אומרים קטנה (א) בה ג' שנים
שהיא ראויה לבוא יש לה קנס:
מבר לא. בחתימה והלא קטנה היא
עד שחביא שתי שערות: אימא אף
קנס. יש לה ואל"ש שם מבר משגרתיה
לבוא עד שחביא שתי שערות וקודם
שגרתיה לבוא יש מבר אין קנס
ונושחביא שתי שערות ועד שתיכיר
יש קנס ולא מבר ובין גברות לנערות
שזה חמסין: **מתני'** מילין.

צטעמיהם ללשון הזכרה צעל דלא ידע על תפילין של ראש על מצות. ומגלי שטעפל עלמיו הדק היעז צסדר המערכה שהעריך אמיהא הרבז כנו' מדויל יויה משתלים דהרבז עלמיו זנעילת שער ט' כתז וז'ל וקצלתו מפי החכם ד' יהודה נד'ו שקבל מפי אצוי הרשב"א צרלוני ז"ל שאין לך שום כלל מה הענין בעולם שאין צו כמה ספקוקי וכמה קושיות ואין א' מהם עולה כהוגן הלכך אין לנו לערוח ולדקדק אחר הכללים אלא הזכרה שתקנו לנו דעותינו צעל מצרכין צעל והזכרה שתקנו צלת' ד' אין מצרכין אלא צלת' ד' כ' הבהו כללי דכיויל על אחיה מצוה חייב אדם לצרך ועל אחיה מצוה פטור אדם מצרכין כלם הם אצני תבו על אצני צבו אלא צוהיה מצוה שידענו שתיקנו לנו דעותינו לצרך מצרכין ועל מצוה שלא תקנו צרכה לא מצרכין עכ"ל ומעתה כיון שר"ת כתז ודאי דמצרכין על מצות וכך ראינו נכחת הרמב"ם דקייק עפי צנחתי דווקא עתיקי וכן שאר מחזקים אין לנו לפקפק מצד הכללים והנהו נסחי דחזנהו דחייב צמלות אינהו ניכחו נסחי דלא תכווניב. בהנה. על מצות תפילין וכו' עמ"ש צו"ת שאלת יעב"ץ סי' קמ"ג. ב דין ו'. אס פגע צעל ראש וכו' מי שלצט תפילין של ראש קודם אין לריך לסלקה אלא ילצט של יד וד לא כהלק"ט שאלת יעב"ץ סי' קכ"ה ועמ"ש לפניס סי' כ"ו אות א']:

סימן כו

א אס יש לו שתיקן ויש לו שום אונס וכו'. אס לא הניח אלא אחי מהן אעפ"י שתיקן צידו ולא היה לו שום אונס יאל ידו אותה מצוה שקיים אצל ודאי שאקור להניח תפילין של ראש קודם של יד וכו"ל לצעל שום אחת מהן אס לא מפני האונס עכ"ל מרן צצית יוסף ומכאן הוכיח הרב המובהק החסיד כהה"ר יעקב מולכו מרננן קשיאוי צדודו' שלפנינו אשר צעיר קדשנו ירושלים תו' דמי ששכח ולצט תפלה של ראש קודם שילצט תפלה של יד אין לריך להסירה כיון דליא ידו מצוה כ"כ צתצותיו כ"י פ"ה ועמ"ש הרב מהר"י חאני"ו צצ"ת הלכות קטנות :

ב מי שהולך צין העכו"ם ומלעיגין אס יניח תפילין של ראש יוכל להניח של יד לצדו הרב מהר"י מולכו הוכיח צתשו' כ"י סי' פ"א ולי נראה דאין לו לצעל מצוה מפני לעב השאננים ומיכו ישמל לכסותם צעלית שלא ידאום :

סימן זך

7 א דין ד'. לא יהא צדד חולץ צין תפילין לצדדו וכו' כתבו האחרונים משס הרב שני לוחות הצדית לרחון מקום הכחת תפילין. ופסוטי שהנוהגים כן לריכס לכצז המקום היעז אי תעוס כצוד תפילין וחי תעוס שהניח אפטר שסס מפסיקין וצעין שהתפילין יחו על צדו ממש דומיא דצדדו כהונה כמ"ש הרא"ש. וכחצ הרב משנה למלך צב' ענודת יוס הכפורים פ' שני בני עלה ונחספנ דמה שיהי מחספנ מעוס המוס דלא ברע מרוח דצעני דצא צצנחים דף י"ט נכנסה לו רוח צצנדרו עכו על צדדו צצין והא ליכא או דילמא דרך לנישה צצך ופסקו הרמב"ם וכו' עמ"ש וכפי דצדדו למאי דקי"ל כהרא"ש דתפילין צצנדרו כהונה ה"ה שלא יהיה שס מוס דלא ברע מרוח :

אמנם שמעתי מקשים על הרב מש"ל דהרי צסוף תמיד נשחט אמרו דצנח הוא לכהניס ללכת צנס ופריך והא קא חייך ומשני לח הוא ואינו חולץ וכו"ל איך כתצ הרב דהמים חיינו. ואני אומר דהתס צצנחים דצעני דצא צרוח לא מעטעס חל"ה אחי עלה אלא מעוס דכתיו על צדדו וכונה צעייית דצא מי נימא דהא דכתצ דחמנא על צדדו לא אחא אלא שלא יהא דצד חולץ וכו"ל כל מידי דלא חייך צעלמא ה"ה הא צכהן לית לן צב או דילמא דמעל צדדו שמעיין דלא זו צלצד שאין דצד חולץ אלא לריך שיהיה הצנד על צדדו פמש צא מידי דצעלמא לא חייך הלא איכא קפידא ככון מוס רוח דלף דלא חייני ס"ס אין הצנד על צדדו ממש דהמי הצדילין הצנד מעל צדדו וכמו שכתצ דס"י שס צצנחים נכנסה לו רוח צצנדרו והצדילתו מעל צדדו צעעת ענודה וכפ"ו שפיר כתצ הרב מש"ל. תרע דאי לא תיקטי לרצא מאי צעני צרוח והא אפילו דס לא חייך כיון דלא הוא אלא ודאי כדאמרן דצעייית דצא הוא אף צעיוי דלא חייך כיון דהכא כתיו על צדדו ויס צעשמע שיהיה הצנד רוקא על צדדו. ויס לרוחא אלא דכפ"ו ק"ק אמאי לא פשיט דתתן עלה ונחספנ אלמא אפילו מוס דלא חיינו הוה צעני להחספנ וכמ"ש הרב מש"ל וה"ה רוח. ואפטר לומר דפשיטא ליה לרצא דלף דצד שאינו חולץ כעיו' המוס ויהס דהס לחיס אפ"ה מפסיקין לצנדרו כהונה דעל צדדו כתיו וכתתן עלה ונחספנ כי קא מיציעא ליה צרוח שאין צו ממש ולפורס הא דאמרן יס לפרש לרדי הצעייא צאופן זה מי נימא דכיון דדס ומיס לא קריין צעורס צו על צדדו אף הן רוח כיוולא צהס או דילמא שאני מוס ודס ומיהו הוה צבו קלת ממש' אצל רוח דליכא מידי לא מפסיק ועל צדדו קריין ציה כי כן אחרות הצנדים רוח ענדה ויעלס וינכסא ודוק]:

ב לא שאל של ראש וכו' עיין להרשב"ץ צתצוה ח"א סי' ל' ועמ"ש מהר"ם י' חציו צס' תוספת יוס הכפורים דף כ"ט ע"ב :

ג דין ה'. על הכווצ הדק וכו' מי שיש לו כתק צלאשו ווימין דניקוק וכו' מתלכלכין טוב שיניחם על הכווצ הדק. מהר"ם אמרדליווי צס' דצד משה חלק א' ח"ח סימן ז' :

ד דין י"א. ולא יתפכרו וכו'. כתצ הרא"ש תשובת בלון מאן דהפיך רציעה של יד או של ראש מחייב למיתצ צתעניית דפוטע הוא. וכתצ הרב מעדני מלך כ"ל שצכונה ורלוון הפך אותה וכמה ומסוק דפוטע הוא. והרב שיידי כנסת הגדולה חר"ד ותימ"א וחקשי ליה מע"ס. (יודיע דרציו כי ס' אליה רצה. לא הוה צויה אלא לפדקוס.)

והנה מקדוה צא לריו ס' אליה רצה הכדפס. מחשג ויהי צדדי ימים אחדים והן כל יקר ראתה עיני אשר קריתני לי צכעה מקומות וצו צפרק כתצין צעניותין וסקלין וטריין צדצרי קדשו כדחציצנא כל דצד צמקומו וכעת אינו צדדי ס' אליה רצה אף זכורני כי תיך לקושיית הרב שיידי ודקק מצדניו ירוחם דלא כהרב מעדני מלך עמ"ש. ואני מלאחי צתצוה הצאונים כ"י סי' רפ"צ שכתצ וז"ל מאן דהפך דלועה של יד או של ראש מחייב למיתצ צתעניית מעוס דהו"ל כפוטע שה"ל לתקנה צעעת הכחתן שהמלוה לריך אדם לכיון דעתו לעשותה וכו"ש תפלין שצדדי קדושה הן וכיון שעשאן שלא כמלותן לריך העניית עכ"ל ותהא משמע דלפילו צסונג ודלא כהרב מעדני מלך ועוד צה נשמיעינייה מן הדא דלף אס נחפסכה צעעת הכחה אס תקנה תקף לא מוקרי פוטע וכמו שקדק הרב אליה רצה מצדדי רציו ירוחם. גם משמע קלת כמ"ש מרן צצ"י עמ"ש מהר"י אצוהצ דלא קפדין אלא צעעת הכחה ודוק.

ה הנהה. וצאל יד אין להקפיד וכו'. הרב הלגוס כתצ תפילין של יד יהיו מכוסין צצנדרו דכתיו לך לאות וכו' וכחצ עליו מד וקנינו הרב החסיד מהר"א אזולאי צבהרותיו כ"י וז"ל דמשוס הכי נהגו מדקדקים להאפיל צעלית על הורוע צעעת הכחת תפילין של יד וכן ראו לכהוב עפ"י קצלת האר"י זלה"ה גם תפלה של ראש לריך לכסותה עפ"י דרבו וכתצתי טעמו צס' מעשה מושצ עכ"ל :

ו מרן צצ"י צסוף סי' זה מיייתי פלוגתא דרציו אליהו ור"ת אס לריך לעשות קטר של תפילין צכל יוס וצספר צית יהודה ח"צ סי' ע"ה האריך הרחיו צסקלא וטריא צרליותיבס ויוצויהס. וכצד נהנו כל העולם דרציו תס דהקפידה היינו שמהדקו היעז צציו דלאשו. ולא כמו שכתצו קלת שרלועות הראש מניחין אותם יחד על גצ הראש אלא לריך להרציו שרלועות ולפתוח להניחן צציו דלאשו וכו"ל הרב גן המלך סי' קצ"ב והרב צית דוד סי' י"ג ע"ש :

שיורי ברבה

[סימן זך. א דין ט'. מקום הכחת תפלה של ראש וכו'. יניח קליה של ראש מיישנת ומוצנצח על הראש ומתחלת עיקרי שער הפדחת יניח התימורא. הרב מהר"י אירבו צצ"ת דצדדי יוסף סי' ס"ג ודלא כמהר"א צגן המלך סי' קצ"ב. ב דין י"א ולא יתפכרו וכו'. הוהו דהוב יתיצ צתעניית על דחתפ"כ ליה דלועה דתפילין ה"ט מעוס דנוייון לצד פידוש לך השחור וכד אתפסכא. ליה לא עצידי מידי והוי צרכה לצעלה. אחר קדוש מצדוהתא קמאי צקוצן יצן נוסן כ"י.]

סימן כה

א דין צ'. יניח צחוק של ראש וכו' נהגו שיהיה צחוק לר. הרשב"ץ צתצוה ח"ב סי' כ"ו. ועמ"ש האחרונים. ומנהגנו כמ"ש הרב פ"ה שכתים רחצ ומנחין זא"צ :

ב הכיס יהיה עפה על עפה הרשב"ץ צתצוה הנו' ועמ"ש דכתצ שחי סצרות צשיעור עפה :

שיורי ברבה

[סימן כ"ה. א דין צ'. יניח צחוק וכו' ונלוו שרלועות צציו התפילין דומיא דצעפתת ס"ת. דוקא סי' כ"ו ועמ"ש צספר אליה רצה לקמן סי' קמ"ו ס"ק ו' :

סימן כ"ט. א' אין לצרך שום צרכה כשחולץ תפילין וכו' הטור הכיו ממש דרציו האוי דלי צעני לצדדו הוא יצרך ותמה עליו דכיון דלינו חייב לצרך הוי צרכה לצעלה. והר"ן צחידוסי נרה פרק צא סימן דף כ"א כתצ דלצני מערצא צכל המלות שיש להס נמד הוי מצרכין ודלא כר"ת וצסוף דצדדו כתצ וז"ל וכתצ דציוני האוי בלון דלא נהיבו צמתיתא צכני מערצה ומיהו אי צעני אינש למעצד כוותייה שפיר דמי עכ"ל. וקרוצ לוח כתצ דציוני אשר צר חייס צספר הסדרס כ"י משס דציוני האוי ע"ש שער ט'. והוי חוינא צצו"ת הצאונים מרן צצ"י צסוף דצדדו אף מה שאלד מרן שס צתמילה אין כן כונת דני' האוי ודוק היעז כי קדרתי. ועיין צמדרי סוף פ' בינדר מצרכין] :

סימן ל

א דין צ'. אסור להניח תפילין צלילה וכו'. הרמב"ם זל פ"ד כתצ כל המניח תפילין לכתחילה אחד שחשקע החמה עובר צלאו שאלמר ושמרת את החקה הזאת מיתים וימיה וכתצ צכ"ל דהוי פלוגתא דר' אלעזר וד'. יוחנן מניח תפילין משחשקע החמה צצנחות סוף פרק הקומץ דר' אלעזר סנר עובר צעשה קסנר השמר דעשה עשה השמר דלאו לאו וד' יוחנן סנר עובר צלאו דהשמר דעשה כמי לאו הוא ופסק כד' יוחין עכ"ל. ורליתי לצדדו הדוד מהר"ח אלפאנדלרי צס' דרך הקטר דף י"א דמי ומקשי מצדדי הרמב"ם הללו על דצדדי הרב מהר"מט והרב כ"כב דקשיא להו עמ"ש הרמב"ם פ"ח צצית הצחיה דשמירת המקס גם ציעלוה ענדר צלא תעשה שנאמר ושמדר

כ. הבית יוסף (א"ח ס" כ"ד) כתב בשם תשובת ריב"ש (סי' תפ"ו), שראוי להסתכל בציצית בשעת עטיפה כשמכרך.

כתב הטור (א"ח סוף סי' י"א), ויהא זהיר לחתוך ראשי החוטין לעשותן שמונה קודם שיכרך, שאם כרכן ואחר כך חתך ראשי החוטין פסולין. גם בזה צריך להזהיר ההמוניים שאינם נוהרין. מצאתי, ואל יחתוך ראשי החוטין בסכין שנאמר (דברים כו, ה) 'לא תניף עליהם ברזל', ויפסוק אותם בשיניים שהם ל"ב, ויפסקו בחוטין שהם ל"ב, בשם רבי דוד כ"ד מנחם. זה לשון אבא מורי ז"ל בעמק ברכה סימן י"ג, יבדוק הציצית ולא במקום הענף (חוטין הנפרדין) בלבד אלא גם הגדיל הכריך ומקום הראש (רצה לומר, מקום שהם תחוכים בכנף) צריכה בדיקה, וביותר צריך שם בדיקה מבמקום שנפרדין הציצית למטה, כי אם לא נפסק בחוטין הנפרדין אלא ראש אחד כשר עד שיפסקו שני ראשים משום חשש שמא נפסק חוט אחד, ואילו נפסק הוא למעלה בראשו או למטה מראשו במקום הגדיל בכל מקום אשר נפסק שם פסול כפסיקא כל שהוא. וזהו נפסק החוט מעיקרו שאמר רב בגמרא (מנחות לט א) שהוא פסול, כי בודאי נפסק חוט אחד. וזה לשון בית יוסף (במור א"ח סי' י"ב), נפסק החוט מעיקרו פסול. פירש רש"י (שם ד"ה מעיקרו), ראש המחובר לטלית, דכיון דנפסק במקום חיבורו בכנף לא נשאר כי אם שלשה חוטין, עד כאן. כתבתי זה להודיע לבני אדם ההמוניים שאינם יודעים להזהר.

כא. בענין הנחת הטלית, ראוי שאותן ציציות שכאו ראשונה בצד ראש שיהיו לעולם לצד הראש, כיון שזכו להיות למעלה אין ראוי שירדו ממעלתן. ועל כן נוהגים לעשות עמדת תפארת להיכר שהוא חלק הראש, שלא יחליפנו ולא ימיר אותו עליונים למטה ותחתונים למעלה. וראיה לדבר ממאי דאמרינן בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג) והביאו ר"ן במסכת שבת פרק הבונה (ק"א), גבי מה שאמרו חכמי המשנה ז"ל (שם) שכותבין קרשי המשכן לידע איזהו בן זוגו. זה לשונו שם, אמר ר' אמי, 'הקמת את המשכן כמשפטו' (שמות כו, ל), וכי יש משפט לעצים. אלא קרש שוכה לינתן בצפון ינתן בצפון לעולם וכן בדרום ינתן בדרום לפיכך רשמין עליהם שלא יחליפו וכו'. וכעין זה מצאתי במהר"ל בהלכות סוכה איך שראה שרכו מהר"ש היה מסמן הרפין למחיצת הסוכה א' ב' ג', כדי לראות סדר עמידתן שלא לשנותן משנה לשנה, עכ"ל.

כב. כתב רמ"א בהג"ה (א"ח סי' כ"א, ס"ג) יש שכתבו שנהגו שלא לשכב בטלית שיש בו ציצית גם שלא ליתנו לכובס נכרי לכבס והכל שלא יהא מצות כוונות עליו אך

נהגו להקל לשכב בהם, עכ"ל. ונראה בעיני, שאף הנוהרים זהו בטלית של מצוה שמתעטף בו דוקא בשעת התפילה, אבל לא במלבוש שהוא לובש ויש בו ציצית. ואף אם תמצא לומר שאף בזה נוהגים שלא לשכב בו, נראה דזהו דוקא שינת הלילה, דהדרך לחלוץ מלבושיו ואם אינו חולץ נראה ככזוי, אבל לא בשינת היום.

כג. ענין תפילין. חיוב מצות עשה של תפילין הוא להניח בראשו וכורוע כל היום. וכן היו עושין חכמי התלמוד, וכשנכנסו לסעודות קבעו חלצו והניחו על השלחן עד זמן ברכה וחזרו והניחו, ונתבטל משום שתפילין צריכין גוף נקי. אך ראיתי בני עליה גם בזמן הזה שמלובשין כתפילין כל היום. וכתב ראשית חכמה, בשער הקדושה (פרק ו', אות ס'), ואם אי אפשר לאדם ללבושם בתוך היום מפני חשש נקיות גופו, לפחות בשעת התפילה ראוי ללבושם, כי בשעת התפילה ראוי להתפלל בנקיות הגוף, כי אסור להתפלל אם אינו יכול לעמוד בעצמו עד פרסה כדפירשו בגמרא (ברכות כ"א א), וכיון שגופו נקי לתפילה נקי הוא גם כן לתפילין. ופירשו בתיקונים (תיקון י"ג דף כ"ו ע"א) ששלימות התפילה הוא בעיוסף מלית ותפילין. זה לשונו (וזהו ח"א דף כ"ג ע"ב), ואי צלותא סלקא שלימא בעטופא מלית ותפילין על רישיה ודרועא, אתמר בהו (דברים כה, י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', שם ידו"ד אוקמוה דאיהו תפילין דרישא, ומאן דחוי שם ידו"ד על רישיה בצלותא, דאיהו שם ידו"ד מיד כולהו ברחין הדא הוא דכתיב (תהלים צ"א, ז) 'פל מצדך אלף' וגו', עכ"ל. ועוד בזה (ח"א דף קמ"א ע"א) זה לשונו, ועל דא מאן דלא אתעטף בהאי, ולא אתעטר לאתקפא בתפילין בכל יומי, דמי ליה דלא שריה עמיה מהדימונתא, ואתעדי מיניה דחילו דמאריה, וצלותיה לאו צלותא כדקא יאותי, עכ"ל. ולכן ראוי שכל תפילה תהיה בעטיפת ציצית ותפילין חוץ מחפלת ערבית, וכבר נתפשט המנהג בארץ ישראל ללבוש תפילין אפילו בחפלת מנחה וכן ראוי לנהוג, עכ"ל (ראשית חכמה). וכן נוהגין תפוצות ישראל בכל מלכות ישמעאל, על כן צריך לזהר בזה, ועל כיוצא בזה הזהיר יהודא בן תימא (אבות פ"ה מ"ה) שיהיה עז כנמר ויעיז פנים כנגד המלעגים ואל ימנע מלעשות המצוה!

[כד. כתב אבא מורי ז"ל בעמק ברכה (סימן ט"ו), וטוב ליקח מים ולרחוץ מקום הנחת תפילין קודם הנחתן, לפי שהן דבר שבקדושה צריך אתה לקדש את עצמך. וכבר ידעת אמרם ז"ל בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת ק"א א) תפילין צריכין גוף נקי וכו', ובכלל דבריהם דברי.

וצריך לברך על התפילין של יד אחר הנחה על הקיבורת קודם קשירה, וכן כשל ראש אחר הנחה על הראש

יד רמ"ה

ככל יוס, הוא דומה שהאמונה אינה שורה עליו והוסר ממנו יראת רבוננו, ותפלתו אינה תפלה כראוי וכו'.

ז. ראה א"ח סי' ל"ז ס"ב ובנו"כ שם. ועיי' ספר מצות תפילין, לרכינו, ס"א אות כ', ובהערות.

ה. ואם התפלה עולה כשלימות שהיא בטלית של מצוה ותפילין על ראש חרוע אז נאמר בהם וראו כל עמי הארץ וגו'. שם ה' בארוהו שהוא תפילין של ראש, וכל הרואה את שם הוי"ה על הראש, בהתפלה שהיא שם אדניי תחף בורח ח"ש יפול מצדך אלף. ו. סי' ועל כן מי שאינו מתעטף בציצית ואינו מתעטר להתחזק בתפילין

סימן ל"ז

7 באור שיטת הרא"ם בחציצה

שו"ע יו"ד סי' קצ"ח סעי' י"ד.

כתב המחבר וז"ל: ושאר כל הטיט, כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה כמים, וכשהוא יבש חוצץ. וכתב הרמ"א: מיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ, ע"כ. והנה מקור דבריו הוא שיטת היראים המובאת בב"י.

דהנה כתב הב"י שם [בנדרמ"ח עמ' קפ"ט] וז"ל: כתב המרדכי בשבועות [סו"ס תשמ"ח] וז"ל, כתב הרא"ם [יראים השלם סי' כ"ו דף כ"ח] הא דתנן [זבחים דף ל"ה ע"א] הרים והדיו והחלב יבשים חוצצין לחים אין חוצצין, מטעם הקפדה הוא, שעל יבש דרך בני אדם להקפיד ועל לחין אין מקפידים, אבל אי מקפיד אפילו לח חוצץ. ואם היא טובלת בטיט צלול שפרה שוחה ושותה, אע"פ שהטיט דבוק בבשרה והיא אינה מקפדת אינו חוצץ, ואם היא מקפדת חוצץ אף במיעוט, ע"כ.

והיינו ששיטת הרא"ם שבלח הוי חציצה אם מקפיד, (אבל ודאי שאין המים מחלחלים ואינם מגיעים לגוף, דא"כ אינו תלוי בקפידה). והנה איתא בגמ' [זבחים דף ל"ה ע"א] אמר להם רבי יהודה לדברייכם למה פוקקין העזרה, אמרו לו שבת הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהן בדם, והא דם הוי חציצה, לח הוא ולא הוי חציצה, דתנן הדם והדיו והדבש והחלב יבשין חוצצין לחין אין חוצצין.

ובפשטו כוונת הגמ' דכיון שהוא לח הרי הוא עומד ממש על הרצפה, ואין שום דבר מפסיק בין הרגל והרצפה, ומוכח מזה שהכוונה שלח אינו חוצץ פירושו, שאין שום דבר מפסיק והמים נכנסים בין הלח לגוף. ועל זה תירץ הרא"ם [בהמשך דבריו] דגם שם בהקפדה תליא, דכיון ששבת הוא לבני אהרן הרי שהוא אינו מקפיד, ובטל הדם לרגלו.

ובחזו"א סי' קל"ג אות ח' בסופו הקשה על הרא"ם, מפני שלא ראה דבריו בפנים, וז"ל החזו"א: ולפירוש רא"ם קשה, דלכאורה כל שנתנן על הרצפה חוצץ ולא מהני אינו מקפיד דבעינן רצפה וליכא. אולם המעיין ברא"ם בפנים [בסי' כ"ו דף כ"ט ע"א] יראה שלא קשה, דז"ל שם: התם נמי בהקפדה תליא מילתא וכיון דשבת הוא לבני אהרן בטל הדם לרגלו, והוי כאילו אין דבר בין רגלו לרצפה ולהכי לא הוי חציצה, וא"כ כולה אינה עומדת על הרצפה.

אבל קושיא אחרת יש כאן וכן הקשה שם בחזו"א, דהא אמרינן [ביבמות דף ע"ח סע"א] כולו ואינו מקפיד חוצץ, וכאן תחת כל הרגל שעומדת על הרצפה יש חציצה.

כמה לילות לפניו, וגם בלילה הראשונה יכול לבעול ולשנות ובזמן רבי עדיין לא נגזרה גזירת בתולים שיהא כועל ופורש כדאיתא בגמ' נדה [דף ס"ד ע"ב] מעשה ונתן לה רבי ארבע לילות וכו' עיי"ש.

ועיין בראב"ד בספר כעלי הנפש [סוף שער הפרישה] שנתן טעם אחר למועכות של בית רבי, ואזיל לשיטתו שם דבועל בעילת מצוה ופורש אין הכוונה מיד, דא"כ נמצא יציאתו הנאה לו כביאתו, ולכן צריך לשהות עד שימות האבר, ומפני הספק הזה היו מועכות של בית רבי מוציאות בתוליהן כדי שלא יבואו לידי חשש זה. ועיין בערוך לגר פרק עשירי מנדה בתחילתו שהביא דברי הראב"ד אלה, ועל מה שכתב שם כבר הערתי בגליון הערו"ל שלי.

עוד אמרתי להעיר כאן הא דאיתא בסנהדרין [דף כ"ב ע"ב] א"ר שמואל בר אונאי משמיה דרב, אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועליך עושיך, ע"כ. ואין הכוונה דוקא בכתולה בשעת ביאה, אלא אף אם כבר אבדה בתוליה או משום בגרות או מוכת עץ עדיין היא נקראת גולם עד שתבעל ובעילתה עושה אותה כלי, דאם לא כן כל הבוגרות יצאו מכלל כריתת ברית לבעליהן. ועוד יותר תמוה האמהות שמעכו באצבע, וכן המועכות של בית רבי וכי לא הוצרכו לכריתת ברית, וודאי דאין ראייה מן הפסוק על יותר ממעשה ביאה, כמו שכתוב כי בועליך עושיך, והיינו שדוקא ע"י בעילה ממש נעשית כלי ולא ע"י הוצאת הבחולים.

ולשון התוס' בכתובות [דף ד' ע"א ד"ה בעילת מצוה] צריך עיין, שכתבו שם שעושה אותה כלי וע"י זה מידבק בה ובאין לידי פריה ורביה, ע"כ. וצ"ע למה הוסיפו ענין זה של מידבק בה, והא כל הטעם שנקראת בעילת מצוה הוא משום פריה ורביה. ועיין בשיטה מקובצת שם [בסוף דף ג' ע"ב] תירוץ לזה.

סכום:

גם בתולה צריכה לעשות את כדיקותיה בעומק עד כמה שאפשר ובחורין וסדקין, וצריך ללמדה היטב כיצד לעשותן, וק"ו שלא להפתיר וכדומה, וכן אסור ללמדן לעשות עד סוף הציפורן או עד סוף הפרק הראשון של האצבע, וחוששני להם מחטאת.

← **ונראה** לי לתרץ בשני אופנים: האחד, דאף בכולו שאינו מקפיד שהיו חציצה הוא מטעם שאינו בטל לגוף, אבל אם היינו רביתיה, הרי מפורש בגמ' [שם] דאינו חוצץ. אלא שטעמא בעי מהו החילוק. וכן יש להבין בכינה חיה, דאינא בזבחים [דף י"ט ע"א] דהיינו רביתיה ואינה חוצצת.

← **והנראה** כזה, דברובו ואינו מקפיד הטעם משום שהוא בטל לגוף, אבל בכולו אינו בטל, וזהו ההלכה למשה מסיני [עירובין דף ד' ע"ב], אבל כל זה במקום דלא מקפיד, אבל אם להיפך שמקפיד בדוקא שיהיה שם והוא צורך הגוף מאיזה טעם שיהיה, אז בטל אפילו בכולו, וזה ג"כ הטעם של היינו רביתיה, דכאן הוא מקום גידולו של העובר ויש לו שיכות למקום הזה לכן הוא בטל אף בכולו. ובכונים החדוש יותר גדול, דאף שוראי שאינו רוצה כנים עליו, אבל אם זה הוא מקומו בטל לגופו. וכן כאן ששבח הוא לבני אהרן שיהיה הדם עד ארכובותיהם, ורצונם בזה שישאר הדם עליו, לכן בטל לגופו אף בכולו דהיינו כל הרגל.

← **ובאופן** אחר נראה לבאר, דאף שעיקר מה שאנו דנים בכהן הוא על כף הרגל, אעפ"כ אינו נקרא כולו, דכיון שלגבי כל הגוף הוא מעוט, א"כ הוה מעוט שאינו מקפיד, ועל זה נאמר הלכה שבטל לגבי הגוף ואף כמעוט המקפיד, וא"כ כשדנים על האדם כל מה שיש עליו דבר שאינו מקפיד עד רובו בטל לגופו, ולכן אין זה חציצה בינו לרצפה, דהא כל מה שיש עליו בטל לגופו.

והנה בתוס' בחולין [דף כ"ו ע"ב], הקשה בשם הרא"ם למה לי טעמא דמבלכלי גבי השקה - שעולה לחמד השקה משום שהיין והמים מעורבים, הא דרך היין עוברים המים, גם אם אינם מעורבים. ועיין ביראים הנ"ל בפנים [שם דף כ"ח ע"ב] שמוה הכריח שאין הטעם אלא משום קפידא אבל התוס' סוברים שעובר דרך היין, וא"כ קשה קושית היראים. ותירצו התוס' שיש לחלק בין אגבא דמנא או דרך השקה. (ועיין ביראים בפנים שדחה זאת מהא דאמרינן בזבחים בפרק התערובות [זבחים דף ע"ח ע"ב] שכלי שהוא מלא רוקן והטבילו כאילו לא טבל, ע"כ. ורוק לח הוא [ודלא כרש"י וחוס' שם שפירשו שרוק עבה הוא ואינו מעביר]. עוד שם ביראים, ואין לתת חילוק [בין מלא] לשאינו מלא, דתניא בתוספתא דמקואות [פרק ח'] כלי שהוא מלא יין והטבילו אם בטל מראיו טהור, פ"י שנתערב יפה, ואם לאו טמא, מלא יין וחלב, אם רבו מראין עליו טהור ואם לאו טמא, אמר ר' יוסי שמעתי שאפילו כלי מחזיק כור ואין בו אלא רביעית כאילו לא טבל).

והנה המאירי בנדה [דף ס"ו ע"ב] סוף ד"ה זה שביארנו שביט הסתרים. כתב וז"ל: ומכאן יש לחוש במה שכתבנו בענין הצבע שרוב בני אדם העוסקין בכך קפידים

עליהם לערכי שבתות. אלא שיש להקל מצד אחר, שאינו אלא חזותא בעלמא, ע"כ.

→ **ולענ"ד** נראה לחלק בזה בין דבר התלוי בזמן או כמעשה, דהדבר ברור שכל מה שנאמר עליו אינו מקפיד ולא חוצץ, אין הכוונה שיניחו זאת עליהם לעולם, אלא כל שאינו מקפיד עליו להסירו מיד, בטל הוא לגוף. ולכן בצבע אע"פ שבזמנים מסוימים ודאי שיוריד הצבע, מ"מ עכשיו לא אכפת לו בזה ואינו משתדל להסירו. מה שאין כן בטבעת שאם יודמן לה לישא עכשיו, על כרחא צריכה להוציא הטבעת, אבל בצבע זה אומנותו ותמיד הולך עם הצבע ואינו מתבייש. וכן מצאתי באג"מ י"ד א' דף קנ"ח ד"ה אך.

ונחזור לראשונות הנה החזו"א סימן צ"ד אות ח' פסק דלא כרא"ם, משום דהתוס' דהו בתראי חולקים עליו. ואי משום הא לא איריא, דהא הרמ"א בס"י קצ"ח סעיף י"ד פסק כרא"ם ואיזה הוה בתראי, וגם הגר"א לא חולק על זה עי"ש. ולענ"ד בעיקר הדברים החזו"א נטה לפסוק כתוס', מטעם שהיה קשה לו איך אמרו דבלת אינם מקפידים הא רוב בני אדם מקפידים שלא יהא רבב על בגדיהם עי"ש. ולענ"ד פ"י מקפידים כמו שכתבנו לישב דברי המאירי, שמקפידים עכשיו להסירו ועבדי כל מילי דטצדקא להפטר ממנו, אבל מה שאין מקפידים מיד שרי, ודברי הרא"ם כבר תרצנו מקושיות החזו"א.

→ **אולם** עיקר דברי הרא"ם הם תמוהים, דהוא אזיל כשיטת רבותיו של רש"י בשבת [דף נ"ז ע"א ד"ה הא נמי], וז"ל: ורבותי מפרשין הך קפידא לענין חציצה, כדקיימא לן רובו ומקפיד עליו חוצץ. וקשיא לי בגוה טובא תדא דכי איתמר ההוא כמידי דמיהרק איתמר, ואשמעינן דאף על גב דלא עיילי ביה מיא, כיון דלא קפיד עליה חשיב כגופיה ובטל לגבי שער, אבל כמידי דלא מיהדק ועיילי ביה מיא מאי חוצץ איכא למימר, הא לאו חוצץ הוא, עכ"ל. וא"כ ה"ה בדבר לח שעיילי ביה מיא מאי חוצץ איכא וכנ"ל.

→ **ואף** שהרמ"א בס"י קצ"ח סעי' ד' כתב כדבריהם, וז"ל: ואם היו מזהבות [החוט שיצר] חוצצין דמקפדת עליהם שלא תטנפם, וכן אם היו מטונפים תחלה מקפדת עליהם שלא תתלכלך מהן במים וחוצצין, עכ"ל. מ"מ האחרונים שבאו אחריו פלפלו בזה והכריעו כשיטת רש"י ולא כרבותיו, וא"כ ה"ה בנדון של היראים הוא כן.

סכום:

→ א. גרר היינו רביתיה, היינו כל דבר שאדם רוצה בקיומו באותו מקום מרצונו הטוב ועדיפותו, כגון העובר במעי אמו, או דם על רגלי הכהנים שהוא שבח לבני אהרן. וכן

דבר ששם הוא מקומו הטבעי כגון כינה, ג"כ נחשב היינו רביתיה אף שאינו רוצה בו.

ב. לגבי גדר חציצה מה נקרא כולו, מסתכלים על כל גוף האדם, ולכן אם יש דבר חוצץ בין כף רגלו לרצפה לא נקרא חציצת כולו.

ג. אף שבכל חציצה גם כאלו שלא מקפידים להסירם, מ"מ מקפידים להסירם לכבוד שבת וכדומה, אינו חשוב בגלל זה מקפיד, אלא רק בדבר שמקפיד להסירו מיד כשיגמור להתעסק עמו.

ד. אמנם להלכה נראה דלא כשיטת היראים, ואף אם מקפיד, כלת לא הוי חציצה, כיון שהמים מחלחלים ונוגעים בגוף שפיר הוי טבילה.

ל

סימן ל"ח

כינים האם הוי חציצה

שו"ע יו"ד סי' קצ"ח סעי' מ"ז.

כתב המתברר וז"ל: מין כינים שדבוקים בכשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחזקת בכשר צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן בצפורן ואם אינו יכול להסירן אינו חוצץ, ע"כ.

הנה בזבחים [דף י"ט ע"א] בעו כגמ', כינה מהו שתחוצץ, מתה לא תבעי לך דודאי חייצא, חיה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא, או דלמא כיון דקפיד עליה חייצא. ופירש"י רביתא היא - הרי היא כבשרו. כיון דקפיד עליה - דברצונו לא תהא כבשרו, ע"כ.

ופסק הרמב"ם בהל' כלי המקדש פרק י' הל' ו' ז', במתה חייצא ועבודתו פסולה, ובחיה כתב להזהר ובדיעבד עבודתו כשירה. והיינו כיון שנשארה הגמ' בספק על כינה חיה, לכן הכשיר בדיעבד, ועיי"ש בכסף משנה, שכתב וז"ל: בדיעבד אין לנו כח לפסול העבודה בכך ולומר יביא קרבן אחר, ראיכא למיחש שמביא חולין בעזרה וכו'. ועי' באור שמח הלכות איסורי ביאה פרק י"ח הל' י' תוך ד"ה זה טעם, שכתב וז"ל: ועוד דרבינו אזיל לטעמו דפסק בכל הספיקות דאיבעי לענין קרבנות להקל דבדיעבד הורצו וכו' וכן בהל' כלי המקדש, וטעמו דלא גזרו חכמים בספיקות לשיטתו דכל הספיקות מדברי תורה להקל וכו', עיי"ש.

ולכאזרה צ"ע מאי איבעיא להו כגמ' בכינה חיה אי חייצא אי אמרינן היינו רביתא, הא מפורש כגמ' ביבמות [דף ע"ח ע"א] דנכרית מעוברת שנתגיירה - בנה אין צריך

טבילה מטעם דהיינו רביתא, ואע"פ שהחציצה ככולו, שבוה אפילו כשאין מקפיד הוי חציצה, בכל אופן כיון דהיינו רביתא לא הוי חציצה, ולפי"ז גם באופן שהוא מיעוטו המקפיד לא הוי חציצה כשהיינו רביתא. וא"כ כמה נסתפקו כגמ' על כינה חיה.

ועוד הקשו כגמ' זו באחרונים, דמשמע כגמ' שאף מיעוט חוצץ - כגון בכינה מתה, והלא בטבילה קי"ל [עירובין דף ד' ע"ב] דדוקא רוב ומקפיד חוצץ מדאורייתא, וא"כ בבגדי כהונה למה עבודתו פסולה מדאורייתא בכינה מתה, הא אינו רובו - ולא היה לו לחצוץ.

ועיין בשפת אמת בד"ה נימא אחת, שכתב דצריך לומר דהכא בבגדי כהונה הלכה למשה מסיני דנימא אחת חוצצת וכן בכינה, וצ"ע. ובוה גם מיושב הקושיא מהגמ' ביבמות, דאיה"נ לענין טבילה כיון דהיינו רביתא לא הוי חציצה כלל גם במקפיד, ורק גבי בגדי כהונה הסתפקה הגמ'.

עכ"פ איך שיהיה, בטבילה כבר נפסקה הלכה במיעוט ואינו מקפיד גם מדרבנן לא חוצץ, וא"כ בכינה חיה הגם שמקפיד הא שם רביתא, וכבר הוכחנו מהגמ' ביבמות שלענין טבילה לא הוי חציצה אפילו ככולו ומטעם דהיינו רביתא.

וא"כ בטבילה לדידן בכינים חיות או ביציהם דהיינו רביתיהו לא חייצי הגם שמקפיד. ובכינים מתות דהו מיעוטא בודאי שאין קפידא עליהם, דבחיות מקפידים עליהם כדי שלא יצערנו אוחו אבל כמתות לא שייך. ובפרט אחר הסרוק בודאי שאין מקפידים על הנשאר. ואף דהרמ"א כתב בריש סי' קצ"ח וז"ל: לכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצין גזירה אטו דברים החוצצין, מ"מ כיון שבכינים קשה מאוד להפטר מכולם, אסור להחמיר על הנשים ולצערם, וגם לרבות צער בעליהן אם מתעכבת הטבילה בשביל כך.

והנה בשו"ע כאן [סי' קצ"ח סעי' מ"ז] כתב: מין כינים וכו' צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן וכו'. וכתב הש"ך בס"ק נ"ח, משמע שכל שלא הסירן אפילו בדיעבד חוצצין וכו'.

אולם הלכה זו צריכה כאור, דהרי סיים השו"ע וכתב: דאם אינו יכול להסירן אינו חוצץ. וטעמא בעי, וכי בשאר חציצות גם נאמר כן שאם לא יכול להסירן שלא חוצץ. ועי' כביאור הגר"א [ס"ק נ"ג] שכתב הטעם שאם אינו יכול להסירן אינו חוצץ, וז"ל: דכיון דרביתיה הוא ואינה מקפדת, ע"כ. ולכאורה הם שני טעמים, דהיינו רביתיה גם אם מקפדת אינו חוצץ, וכמו שהוכחנו למעלה מהסוגיא ביבמות.

ועוד קשה, דכיון שאינה מקפדת וגם היינו רביתיהו למה כתוב במתברר שצריך להסירן, דמשמע שמעכב, וכמו

ק"ח

שערי

סימן כ"ז

טבילה

המקומות שהרגל משוקע שזכר ליהוי חליטה, ואם כן
 צדק לא היו חליטה במיעוטו, ולזה אמרו לה הוא
 ואינו חוץ, אמנם באמת באופן שהחליטה הוא כולו, צדק
 אף שאינו מקפיד חוץ. אי"כ ליק על המשנה למלך שס"ל
 שריך להסתפג מאחר שהמים יבא חליטה בין הצער ובגדו,
 הא מאחר שהוא לה, כרי מצואר בגמי שאינו חוץ, אמנם
 להכיל נוח, שכונת. הגמי אינו חלל אם הוא חליטה
 במיעוטו אינו חוץ אם הוא לה, משא"כ באם הוא כולו
 באמת חוץ אף שהוא לה, וא"כ אפשר שגדי בגדי הכהן,
 כרי בשעה שהוא עולה מן המקוה כרי כולו לה, וא"כ
 צדק כל שלא יסתפג יבא חליטה ככולו, ולא יועיל מה
 שהוא לה.

(ולכאורה יש להעיר, שאף דמצואר בחגיגה דף כ:
 חומר בקודש מנחרומה, שצקודש מחיר ומנגב
 ומטביל. ופירש"י שם דמנגב אם לה הוא מנגבו תחילה
 ואח"כ מטבילו וכל זה משום דדמי לחליטה ע"ש וראה
 גם חגיגה כ"א: צהוד"כ דקיערל ומצואר שצקודש מחמירין
 גם בלא לומר שהיו חליטה, וא"כ כרי כרגלי הכהן כרגלי
 לכאורה ג"כ היו קודש, ואולי יש לומר שלקודש כהונה
 דוקא באכילת קדשים וטהרות וע"ע"ק).

קושיה בגמי היחה ממקום המשוקע כרגל, ולכן מאחר
 שאוחז הלולב בחזק, וכן תפילין מונחים בחזק על גבי
 השיער ממילא לא נחשב שהלח מפסיק צדק. ומוצן ג"כ
 מש"כ הרמ"א באו"ח סי' תרנ"א סעיף ז' ונהגו להחמיר
 להסיר בתפילין ולבטוח מידם עי"ש בשעה שנוטל הדי
 מניין, (ועי"ש מש"כ בביאור הגר"א) ולמש"כ מאחר
 שהבטוח כרי באמת מפסיק ולא יועיל אף מה שהוא
 אוחז בחזק ממילא היו חליטה.

→ **אמנם** ראה בשערי השו"ב או"ח סי' ו' סק"ה בשם הש"ח
 שמים היו חליטה גבי תפילין עפ"י המל"מ והצרכי
 יוסף, ולכן ס"ל שריך לנגב שער הראש שלא יבא צו מים.
 אך בצרכי יוסף שם ס"ל שרק בצגדי כהונה אם יש שם
 מים נחשב לחליטה, מאחר שנאמר בתורה "ולבש על צערו"
 כרי לריך שיהא על צערו ממש, וכל שהוא לא על צערו
 ח"ש שמתל דיני חליטה לא שייך למיפסל ביה מ"מ בצגדי
 כהונה חוץ, וכמו שמתנו בגמ' זכחים י"ע שרוח ג"כ
 יבא הפסק בין צערו לצגדי כהונה, וכיסוד דברי הצרכי
 יוסף מצואר ג"כ צערו"ת טוב טעם ודעת להגאון ר' שלמה
 קלוגר מהדו"ק סי' רמ"ה. ולפ"י בתפילין וכן בלולב לא היו
 חליטה אם הוא לה.

והגאון ר' שלמה כהן ז"ל בהגהות סוף מחליט השקל
 להלכות נדה חלק על דברי הצרכי יוסף שהרי אם
 נאמר שהיבן שנאמר בתורה "על" הכהונה שאף חליטה דבר
 לא פוסל צדק א"כ וכי נאמר גבי חליטה שנאמר בתורה
 "מעל רגלו" תפסל אם היה צו חליטה של דבר לה על רגלו,
 אך באמת ברמ"א בסדר חליטה סעיף ל"ז מצואר שריך
 לנגב כרגל יפה אחר החליטה, ויחין שבאמת מלד חליטה הוא.

וראה בתשובת הרא"ש הובא ג"כ בצ"י או"ח סי' כ"ז
 שכח שבאמת חליטה פוסלת בתפילין בין יד לתפילין
 מאחר שנאמר בתורה "על ירך" א"כ הכהונה שיהא "על
 ממש" ולא שיהא חליטה ביניהם. אך מדברי רש"י וחוס'
 בערכין דף ג' ע"ב משמע שמלד שנאמר "על ירך" לא היו
 ידעין שחליטה פוסלת בשל יד חלל מלד יהיה לך לאות
 וכן מצואר במגן אברהם או"ח סי' כ"ז ס"ק כ"א וכן מצואר
 בפרי מגדים במשנות זהב סי' כ"ז ס"ק ב' וא"כ לכאורה
 דברי הצרכי יוסף והגאון ר' שלמה קלוגר חלוי במחלוקת
 ראשונים ה"ל.

אמנם נראה שבצגדי כהונה לכו"ע מלד שנאמר "על
 צערו" למדים שחליטה פוסלת צדק שהרי לכאורה

ח

7 **ומצותה** נחזר למש"כ מה יבא בלולב שמקום אחיזתו לה
 ממים, או בתפילין שמקום השיער רטוב ממים,
 כרי לכאורה לכו"ח חליטה. שהרי ג"כ כאן הוא ככולו שאנו
 דנין על מקום האחיזה ומקום שמונת התפילין, וצדק כרי
 לא יועיל לן מה שהוא לה, דהא ככולו חוץ ח"ש שאינו
 מקפיד. ואין לומר שא"כ שבאמת אם הלולב לה לא
 נחשב לנטילה זה אי אפשר שהרי בגמי סוכה דף לה: אמרו
 שלא יעול לתרוג של תרומה טהורה, מפני שמכשירה, דכיוון
 ע"י שהלולב לה מכת המים ששורה בכלי ממילא מכשיר
 את התרוג של תרומה טהורה, ומשמע רק מפני שמכשירה
 לא יעול, אמנם טעם הדבר שגוגע במים ויש הפסק לה בין
 ידיו לתרוג והלולב לה איכפת לן, וא"כ ל"ע למה מועיל
 באם הלולב לה ולא נחשב להפסק שהרי ככולו חוץ אף
 באינו מקפיד.

והרא"ה שהרי גם היראים מודה שאם הוא אוחז בחזק
 צדק נדחף המים ולא נחשב שהלח מפסיק, וכל

שגבי בגדי כהונה חליצה של מים פוסלת זהם מכמה עעמים
 א. מאחר שצבדי כהונה לא מונח בחזק ע"ג צער א"כ
 לא מסלק את המים מכה הכבוד משא"כ בחפילין ולולב
 שאחזו בחזק ממילא לא נחשב המים לחליצה כלל. ב. כמוש"כ
 הצרכי יוסף והגאון ר' שלמה קלוגר שצבדי כהונה יש
 הלכה מיוחדת שיהא על צערו ממש, משא"כ בשאר הדברים.
 וביארנו שסברא זו שייכת ג"כ לשיטת רש"י ותוס'.

ויצא . מכל זה (א) שלכלכה לריק לחוש צהם היא מקפדת
 עליו אף בחופן שהוא לח מימ הוא חליצה. וראה
 מש"כ בס"ד' לענין שמן. אם הוא חליצה. (ב) לענין חפילין
 יש להשיג לכתחילה לנגב הרעיונות שצשיער כדי שלא
 יהיו חליצה, אמנם אינו אלא חומרה בעלמא. (ג) וכמו"כ
 בלולב אף אם הלולב לח מימ עפ"י"ד לא נחשב לחליצה.

הוא "על צערו" מיותר מכיון שנאמר בתורה "ילבש" הרי
 ידעין שיהא על גופו שכן הוא דרך לבישה, ומשמע מזה
 שאמרה תורה "על צערו" שהכוונה שלא יהא חליצה ביניהם,
 אלא דלגבי חפילין הא דנאמר בתורה "על ירך" אינו בהכרח
 שבה לומר שלא יהא חליצה פוסלת זהם שהרי אפשר
 שהתורה צאה לסמן המקום של חפילין (ובהכוונה "על"
 הוא סמוך כמבואר ג"כ בעין זה במנחות דף סב: לענין
 ונחח על המערכת לבונה זכה) וכמוש"כ הרשב"א בעין
 זה בתשובה הובא ברין מגילה דף כ"ד ובצ"י אור"ח סי' כ"ז
 לענין חפילין של ראש אי אפשר למעט חליצה מזה שנאמר
 בין עיניך מאחר שהפסוק צה רק לסיים המקום.

ומבואר עכ"פ שלענין חפילין ולולב אין לנו הכרח שחליצה
 של דבר לח פוסלת זהם אף לסברה המל"מ

סימן כ"ז

דיני חציצה בנדה אם שווה לכל דיני חציצה שבש"ס

א

ומוכח שצבדי"ג לא נאמרה הכלכה זו של מיעוט שאינו מקפיד
 שאינו חוץ. וראה לכאורה להביא ראיה שאף הגר"א ס"ל
 כן, שהרי הגאון צביאור הגר"א אור"ח סי' תרנ"א ס"ל לחלוק
 עמש"כ שם הרמ"א בסעיף ז' בשם האגודה ונהגו להחמיר
 להסיר החפילין והטבעות מידם אבל מדינה אין לחוש
 הואיל ואין כל ביד מכוסה בהן, וכתב הגר"א שם וז"ל
 היינו לדעה ברין דבעל לידו וכ"ל אבל לדעה חוס' משום
 חליצה אין חילוק דכה אמרינן בסוף עירובין ובזבחים דאפי'
 נימא אחת חוללה במקום צבדים וכן ביד אמרו שם דוקא
 שלא במקום עבודה וכן בני איבעיות שם רוח עפר וכו',
 עכ"ל וכוונתו להקשות הרי מכתם מוכח שאע"פ שאינו
 מקפיד וכגון נימא ורוח וכוי"צ מימ הוא חליצה ומוכח
 שצשאר דיני חליצה בכל התורה אף מיעוט שאינו מקפיד
 חוץ, ולכן ס"ל שלא רק מכה חומרה לריק להסיר אלא
 מעיקר הדין עכ"פ לשיטת החוס'. וראה גם במהרי"ט
 אלגאזי בכורות דף ט:

והנה מדברי היראים שהבאנו לעיל בסימן כ"ו מוכח עכ"פ
 שהאי הילכתא של אינו מקפיד לא נאמר רק גבי
 טבילה, אלא בכל דיני חליצה צש"ס נאמר הוא הילכתא
 של אינו מקפיד, דהא ס"ל לפרש הסוגי' דפסחים ס"ה צהא
 דלח הוא חליצה בין רגלי הכהן והרצפה משום שאינו מקפיד
 אע"פ שלא מיירי גבי דין טבילה.

אמנם צש"מ פני אריה סי' ו' הוכיח שהאי הילכתא לא
 נאמרה אלא גבי דין טבילה משא"כ צשאר דיני
 חליצה צכ"ח אף מיעוט שאינו מקפיד חוץ, וראי' לזה
 מכה דאמרו בסוכה דף לו. אמר רבה להנהו דמגדלי הושענא
 שישירו בית יד כי היכה דלא חבוי חליצה ורבה אמר כל
 לנאותו אינו חוץ ומוכח שלולי הכלכה של לנאותו אינו
 חוץ צאמת האגד שעי' הלולב היכ חליצה ואף דלכאורה
 אינו מקפיד על האגד מימ מבואר שהוי חליצה, ומוכח שדין
 זה של אינו מקפיד שאינו חוץ נאמרה הכלכה למשכ מסוני
 רק גבי טבילה ולא צשאר דיני חליצה. וכן הוכיח צכפות
 חמרים בסוכה דף לו.

וכמו"כ הוכיח מבזבחים דף יט, דאמרו שם שנימא אחת
 חוללה צבדי כהונה, ואע"פ שאינו מקפיד,

(ובאמת ל"ע צבדי הרמ"א שכתב ס"ל שדין הסרת
 הטבעה צשעת לקיחה ד' מינין אינו אלא חומרה
 ואילו גבי גט צאצן העזר סי' קל"ט סעיף י"ד הביא
 הרמ"א "גם לא יהא שום דבר כגון טבעת צידה וכו"ל
 צה צשעת קבלתו וכ"כ בסדר הגט, ולא הזכיר שהוא רק
 חומרה, ודבר מחודד ראיתי צש"מ קרן לדוד (לכגאון

במה אשה פרק ששי שבת

נז

עין משפט
נר מצוה

א מיי' ט"ז חב"ל
שבת ה'ו' ומי' ק"ב
מב' מקואות ה' ה'
מב' לאוין סה' ומב' ע'וין
רמח טו"ש' ח"ח ס"י
ג' סט"ף א' וטו"ש' י"ד
ס"י ק"ח טע"ף ג' :

ב ב מיי' ט"ז חב"ל
שבת ה'ו' ומי' ק"ב
מב' מקואות ה' ה'
מב' לאוין סה' ומב' ע'וין
רמח טו"ש' ח"ח ס"י
ג' סט"ף א' וטו"ש' י"ד
ס"י ק"ח טע"ף ג' :

ג ג ר מיי' ט"ז חב"ל
שבת ה'ו' ומי' ק"ב
מב' מקואות ה' ה'
מב' לאוין סה' ומב' ע'וין
רמח טו"ש' ח"ח ס"י
ג' סט"ף א' וטו"ש' י"ד
ס"י ק"ח טע"ף ג' :

ד ד ו מיי' ט"ז חב"ל
שבת ה'ו' ומי' ק"ב
מב' מקואות ה' ה'
מב' לאוין סה' ומב' ע'וין
רמח טו"ש' ח"ח ס"י
ג' סט"ף א' וטו"ש' י"ד
ס"י ק"ח טע"ף ג' :

רבינו תנאל

במה אשה יוצאה ובמה
אשה יוצאה . לא
הצא אשה בחוסי כ"י .
אוקרא רב נתן נדיב
של חוסי ח"ח ס"י
של מצוה וס"ו ס'
ש ה צ ת סתרתן
והצילת בת ד' אמת
ברח"ו . אבל תיב
הצילת לא גזרו ברי
רבנן וראו אחרותיה דרב
הנא בריה דר' יוחנן
היו מבלי ברמח . הני
תיב חילתא ברמיש
ואל חוסי קפדי וכו' רל
הני קפדי שרי . ח"ח
תיב חילתא אבל תיב
ספיקא לא העצמות
ואוקרא דחסי שיער
אין חוצצין ואילו ח'
קשרין בראש הבנות
ואע"פ שראש קשה
והא חסי נכנסין בשער
ואין חוצצין אבל חוסי
צטר חוסי משתן בראש
הבנות חוצצין וכו' אם
חן קשרין בצואר
ששחוקין בבשר ואין
החסי כאן חצוצות .
ולפיכך חוצצין . כיוצא
בת חצוצין שבצואר
הבנות ואוקרא

הוא נקט וכו' בראשי הבנות
לרבותא דאפילו בראשי הבנות דהוי
ך ע"ג קשה חוץ ואור"י דבלאו רב
הוא היה ידעין דבכל מקום חוצצין
אפילו בראש אלא ודאי למטוסי שום
דבר אלא : **השתא** קשה ע"ג
קשה חוץ . סבר ה"ס דקשה ע"ג
ך חייך טפי מקשה ע"ג קשה וך
ע"ג קשה לא חייך קשה ע"ג קשה
דהא לר' יהודה חוסי למר אין חוצצין
דהי רך על גבי קשה וחוסי פשתן
דהי קשה ע"ג קשה חוצצין וחוסי
שיער דהי גמי קשה על גבי קשה :

לכ"ע אין חוצצין אף על פי שחוסי פשתן חוצצין לכלי עלמא :
א"ר א"ר יוסף . לפי שרב יוסף בעלמא מקשה שייך לומר אלא :

במה אשה כי לא בחוסי למר . מפרש בגמ' משום דילמא מיתרמי
לה טבילה של מצוה ושרי לכו ולחי לאחויינהו ארבע אמות
ברה"ד אומר ר"י דהיינו דוקא בחוסיין שאינן נחוטין בקליעת השער
אלא חוסיין החוטין בקליעת השער ואלא בהן דבהנהו ליכא למיגזר
דילמא שריא לכו כדתנן בהגזלנות :

במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא
תצא אשה לא בחוסי צמר ולא
כרוסי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא
חטבול בהן עד שחרפם ולא במטופת ולא
בסריבטין בזמן שאינן הפורים ולא בכבול
לרה"ד ולא *בעיר של זוב ולא בקמלא ולא
בזומים יולא במבעת שאין עליה רוחם ולא
במחץ שאינה נקובה ואם יצאת אינה חייבת
חמאת : **ג'מ'** טבילה מאן דבר שמה אמר
רב נחמן בר יצחק אמר רבה בר אבהו מה
מעם קאמר מה מעם לא תצא אשה לא
בחוסי צמר ולא בחוסי פשתן מפני שאמרו
הכמים בחול לא חטבול בהן עד שחרפם
וביון דבחול לא חטבול בהן עד שחרפם
בשבת לא תצא דילמא מיתרמי לה טבילה
של מצוה ושריא להו ואתי לאחויינהו ד'
אמות ברה"ד בעא מיניה רב כהנא מרב
תיבי חילתא מאי א"ל אריג קאמרת כל
שהוא אריג לא גזרו לאיתמר נמי *אמר רב הונא
בריה דרב יהושע יב' שהוא אריג לא גזרו
ואיכא דאמרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע
חוינא לאחיותי דלא קפרן עליהו מאי איכא
בין הך לישנא ובין הך לישנא איכא בינייהו
דמניפן להך לישנא דאמר כל שהוא אריג
לא גזרו הני נמי אריג ולהך לישנא דאמרת
משום קפידא ר'בון דמניפא מקפד קפידא עלייהו
*תנן התם ואלו חוצצין באדם חוסי צמר
וחוסי פשתן והרצועות שבראשי הבנות ר'
יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני
שהמים באין בהן אמר רב הונא וכו' בראשי
הבנות שנינו מתקף לה רב יוסף למעוסי
מאי אילימא למעוסי דצואר ודמאי אילימא
למעוסי דצמר השתא רך על גבי קשה חוצצין
רך על גבי רך מיבעיא ואלא למעוסי דחוסי
פשתן השתא קשה על גבי קשה חוצצין קשה
על גבי רך מיבעיא אלא אמר רב יוסף היינו
מעמא דרב הונא ילפי שאין אשה חונקת
אח עצמה איתבייה אביי הבנות יוצאות
ברווחן שבאוניהן אבל לא בחבקין
שבצואריהן ואי אמרת אין אשה חונקת עצמה
חבקין שבצואריהן אמאי לא 'אמר רבינא

הבא
לכ"ע אין חוצצין אף על פי שחוסי פשתן חוצצין לכלי עלמא :
א"ר א"ר יוסף . לפי שרב יוסף בעלמא מקשה שייך לומר אלא :

הוא נקט וכו' בראשי הבנות
לרבותא דאפילו בראשי הבנות דהוי
ך ע"ג קשה חוץ ואור"י דבלאו רב
הוא היה ידעין דבכל מקום חוצצין
אפילו בראש אלא ודאי למטוסי שום
דבר אלא : **השתא** קשה ע"ג
קשה חוץ . סבר ה"ס דקשה ע"ג
ך חייך טפי מקשה ע"ג קשה וך
ע"ג קשה לא חייך קשה ע"ג קשה
דהא לר' יהודה חוסי למר אין חוצצין
דהי רך על גבי קשה וחוסי פשתן
דהי קשה ע"ג קשה חוצצין וחוסי
שיער דהי גמי קשה על גבי קשה :

במה אשה יוצאה . דהוי תכסיס ולא משוי ואיכא דהוי תכסיס
וגזר ביה רבנן דילמא שלפא ומחויא לחכרתה חסינות
ודילמא אחי לאחויי ר' אמות : לא בחוסי למר ופשתן ולרועה
שבראשה . שקולעת בהן שער : שבראשה . חטבול קאי ובגמ' מפרש
טעמא : ולא חטבול בהן . משום חלינה :

עד שחרפם . שחרפם קאמרת שיהו רפוין
ויכנסו המים ביניהם לשער : טעמא
וסריבטין . מפרש בגמרא וחטבול הן
ומיישן דילמא שלפא ומחויא לחכרתה :
בזמן שאין חפורין . עם השכחה שקורין
שקופיי"א חבל חפורין ליכא למיחש
לאחויי שאינה טולת השכחה מראשה
ברה"ד שתגלה כל שער : כגול : מפרש
בגמ' : לרה"ד . חבל לחצר שרי וכל
הגזרים למעלה אסורים אף לחצר
שמה תרגילם ברה"ד וחול גזירה היא
דגזר בהם שלא חתקשט בהם בשבת
כלל וכטבול הוירו כדמפרש לקמן
בפרקין (דף ס"ד) : שלא לאסור את כל
התשטייה והתנגה על כעלה : עיר
של הכ . כמו טשא ומליירין זה
כמין עיר : קטלא . מפרש בגמרא
(לקמן דף ט"ז) : חוסה . ארה לחוס
בה חגיגה או כל דבר סגור : שאינה
קבועה . כגון אישפיגלא"א : ואם יצאה
אינה חייבת חמאת . דכולה תכשיטין
נינהו ורבנן הוא גזרו בהו דילמא
שלפא ומחויא : **ג'מ'** טבילה מאן
דבר שמה . מה ענין טבילה אלא
הכות שבת : ושריא להו . ומסתת
אוקס לטבול בשבת שעל הטבילה לא
גזרו כדאמרין במסכת ביצה (דף י"ח)
אדם גראה כמיקר ואין גראה כמתקן
עליו : תיבי חילתא . שרשרות של
חוסיין חלוטות ועגולות : מאו . לקולע
בהן שער והללח בשבת שאינה יכולה
לנתחן ולחוקקן על השער בחוקה
והמים נכנסין בה ומיבעיא ליה מי
הוי חלינה ולא תלא בהן בשבת משום
גזירת טבילה מצוה או לא הוי חלינה :
כל שהוא אריג לא גזרו . ללא צו
בשבת דלענין חלינה לא חייך ולא
מזי לאהדוקי שפיר : לאחיותי דלא
קפרן עלייהו . ליתנן מראשן כשהן
רוחלות בחמין אלמא עיילי בהו מיה
שפיר אפילו להלח רחילה וכיון שכן
לענין טבילה נמי לא לריכין להחין
ומותר ללח בהן בשבת דהא אי
מתרמי טבילה לא שרי לכו לא משום
חלינה ולא משום קפידא : דמיטפי .
שנטפי הך תיבי חוסי חוסי : **א"ר** נמי
אריג הוא . והא קאמר לא גזרו כלל
ללאח ולהאי לישנא דלא קפדי משמע

דאי קפדי לנטלן מראשן כשהן רוחלות אסור ללאח בהן בשבת
ואע"פ דלענין איהדוקי לא חייילי ומותרות לטבול בהן הלכך הני כיון
דמיטפי מקפד קפדן שלא להיות בראשן בשבת טבילתן מפני שהמים
ממחין את החיט ומלכך כשרין בעלייהן מן הטבילה ואע"פ דחלינה לא הוי חלינה כיון דהא עיילי בהו מיה חוסיין
ואסור ללאח בהן וללישנא קמא לא גזרו אלא במידי דחייך לטבילה ורבוסי מפרשין הך קפידא לענין חלינה כדק"ל רובו ומקפיד עליו חוץ
(שידוכין דף ט"ז) וקפידא לי בגוה טובא חדא דכי איסור הוא במידי דמיהדק איסור ואשמעינן דאע"פ דלא עיילי ביה מיה כיון דלא קפיד
עליה חסיב כגופיה ובטל לגבי שער אכל במידי דלא מיהדק ועיילי ביה מיה מיה חוץ איכא למימר הא לא חוץ הוא וחי אחיות למימר דההוא
חוץ דהתם לא דק בלישניה ומיה כל מידי דקפיד עלייהו אסור הכי אמרין הכא ה"י גמי אריג הוא ומותר כיון דפשיטא לן דאיכא דמיטפי
מקפד קפדן על כרחין חייך דהא רב הונא בריה דרב יהושע אהלכה למשה מסיני לא אחא לאילוגי : [ואלו חוצצין באדם . משום דחי התם
אלו חוצצין בכלים הני לענין טבילה אדם ואלו חוצצין באדם : של למר ושל שער אין חוצצין . דלא מיהדק על גבי שער : הבנות קטנות . אורחא
דמילתא נקט : וכולן בראשי הבנות שנינו . לא חימא שבראשי הבנות חרעושת לחודייהו קאי אלא אחוסיין גמי קאי : למטוסי מיה . אשמעינן רב
הוא דחוסיין גמי בראשי הבנות שנינו : חלימא נמטוסי . חוסיין הקשורין בטחין דלא חייילי : דומאי . הי חוסיין אחא נמטוסי דלא חייילי בלואר :
למר קרוי רך לגבי פשתן ולגבי שער : על גבי קשה שער : ע"ג רך . כשר . מיבעיא . בחמיה הא ודאי על גבי רך טפי מיהדק : לפי שאין
אשה חונקת עצמה . להק חוסיין בלוארה וקשרתן בריוח שיהו רפין : בחוסיין שבויהם . שטתני שם שלא יחסה הגזק . חבקין . ענקי ולעושת
שאינן מזהבות רחצות דלאו לתכסיס עבידן דומיא דחוסיין שבאוניהן : חבקין . לטון קילקלי ומבק (לקמן דף ס"ד) . ניגלא לאסור בו סוס :

לכ"ע אין חוצצין אף על פי שחוסי פשתן חוצצין לכלי עלמא :
א"ר א"ר יוסף . לפי שרב יוסף בעלמא מקשה שייך לומר אלא :

[מדרס
מ"ב]

[פי' ח"ס
ד"ס וכו']

לקמן מ"ג

מקואות פ"ט
מ"ח

גליין
הש"ס
גמ' טיבי
חילתא מיה
פ"י ונחמי דף
ד' ע"א חוסי
ד"ה מקמת :

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

קפו שפתי כהן

יורה דעה קצח הלכות נדה

טורי זהב

קצח א. [נחמ"ס מקואות
א, 1; רמב"ד בעל הנפש ריש
שער הטבילה; רמב"ם תורת
הבית בית 1 שער 1, 3, א;
רמב"ם הלכות מקואות סימן
טע; מרדכי שנועות רמז
השדמי; פמ"ג עין רמז רמ,
2 מהלך בתורת הכניס
פרשת אמור [פרשה ד'
פרק ד' [הלכה ו] וליף לה
הכי מדכחיב ויקרא כב,
וין כי אם רחץ שברו
במים וכל השמש וטהר,
מה ביאת שמשו כולו
כאחת אף ביאתו כמים
כולו כאחת:
ג. מירמל דרכ יחזק
וכי עירובין דף ד' ע"ב
נדה דף ס"ד ע"ב [ונוכה
ו, א כשיטת המשפחה
עירובין וטובה סד ד"ה דבר;
רמב"ם חולין פ"ח סוף סימן
טו; רמב"ם מקואות א, יב;
כ"י עמוד קפו ד"ה ומ"ש
ואפילו נדעת הרשב"א שס
ל, א].
ג. הרמב"ם שם בפסקיו
[הלכות מקואות סימן טו]
בסס הרמב"ם [בעלי
הנפש שער הטבילה סימן ב
הלכה ו; ר"ן שנועות ו, א
ד"ה דבר מורה] וכן כתב
הרשב"א או בתורת
הבית [הקלף בית 1 שער 1
לב 6] ושאר פוסקים
[רמב"ם ירושלמי ט"ז ס"ה
רד, 1].
ג*. הרשב"א א"ג;
רמב"ם ירושלמי ט"ז;
ג** גמרא שם;
ד. משה שנת דף ק"ז
ע"א וכתבי פרק ט'
דמקואות:
ד*. משה שנת שם;
ה. חוספות שם [ע"ב]
[ע"א ד"ה מה] [עין
כ"י* עמוד קפס ד"ה
ואלן] וכן כתב הרמב"ם
[ספ"י סימן א];
ה*. שם [משמעות גמרא
ט];
ו. מירמל דרכ הנה
וכדמפרש רב יוסף
טעמו, שם;
ז. ברייתא שם
וכדמפרש רבינו שם,
רש"י [שם ד"ה בקטל];
ח. בעיל דרכ בהנה
מרב שם [שנת מ, א]
ונפסקיה, טו [עמוד קפא]
בשם הראב"ד [בעלי הנפש
שער הטבילה סימן ג
הלכה ב];
ט. כמשה נדע
פרק ט' דמקואות
וכרבי יהודה וכדליתא
שם בשבט ג, נ, ב בגמרא
דמדידת חמשים לרבי
יהודה כמותי שער;
י. כרבי יוחנן שם נדה
דף ס"ז ע"ב [רמב"ם
מקואות ג, טו; פמ"ג לאין
קול ל, ד];

קצח א לפעמים כו'. כיון דליכא וימנא למקפדת, חוץ לעולם אף על פי דרוב פעמים אינה מקפדת, כ"ח [עמוד קפו ד"ה ומ"ש רבינו]: **ב** כיון שדרך כו'. והיכא דרוב בני אדם אין מקפדים והיא מקפדת, כתב כ"י [עמוד קפס ד"ה ומ"ש או אפילו]

קצח א כל גופה בפעם אחת. לדדשינין [מורח הכניס פרשה אמור פרשה ד ס"ד הלכה ז] (ז) רחץ [וגו'] וכל השמש וטהר [ויקרא כב, וין], מה ביאת שמשו כולו כאחת אף רחיצתו כולו כאחת: **ב** אם דרך בני אדם כו'. נראה ביאור לשון זה, דרך בני אדם להקפיד על זה אף על פי שאין רוב בני אדם מקפדין רק קצתן וזו האשה רגילה להקפיד גם כן על זה בפעמים אחרים רק שעכשיו אינה מקפדת, או אפילו אינה מקפדת בשום פעם ורוב בני אדם מקפדים על זה, חוץ. אבל אם מקצת בני אדם מקפדין וזו אינה מקפדת לעולם, לא הוה חליצה. ועיין מה שכתבתי בסעיף י"ח [פ"ק יח]: **ג** כיון שדרך רוב בני אדם כו'. כ"י [עמוד קפס ד"ה ומ"ש או אפילו] נסתפק אם שאר בני אדם אינם מקפדים וזו מקפדת. וכתב דבריי משה [ואם א] דכמרדכי [שנועות סוף רמז השמח] כתב בהדיא שחוצץ, וכן כתב מו"ח ז"ל [עמוד קפס דיבור ראשון]: **ד** ואם הוא חופה רוב הגוף כו'. לדבר תורה אינו חוצץ אלא ברובו ומקפיד עליו, וגזרו רבנן ברובו שאינו מקפיד משום רוב המקפיד, וגזרו [עירובין ד, ב] על המיעוט המקפיד גם כן משום רוב המקפיד. אבל במיעוט ואינו מקפיד, דמרחי לטובתא, לא גזרו כלל, דהוה גזירה לגזירה. והא דכתב רמ"א אחר כך גזירה אטו דברים החולצים, והיינו אפילו במיעוט, התם קאמר לכתחלה, אבל דיעבד לא גזרינן גזירה לגזירה: **ה** חושי צבור כו'. לפי שמקפדת להסירם נשעת חפיפה או רחילה שיכנסו שם

סימן קצח

דיני טבילה וחציצתה. וכו' מ"ח סעיפים:

א צריכה שתטבול **א** כל גופה בפעם אחת **א** לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ ואפילו כל שהוא **ב** אם דרך בני אדם **א** לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה **ב** או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם **ג** כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ **ד** ואם הוא חופה רוב הגוף אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך חוצץ: הגה **ה** [כ] ו[כ] ולכתחלה לא מטבול אפילו דברים שאינם חולצים גזירה אטו דברים החולצים: **ב** י אלו הדברים **א** שחוצצין **ה** חושי צבור וחושי פשתן ורצועות שכורכין בהם השער בראש **ד** לא תטבול בהם עד שתרפם **ו** ואם הם בתוך קליעת שיערה אינו מועיל בהם רפיון **ז** ואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף לא תטבול בהם עד שתרפם **ח** חוץ מאם הם כרוכים בצואר שאינם חוצצין לפי ג שאינה **ט** מהרדן **י** אבל ד קטלא שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה חוצצת מפני שחונקת עצמה בחזק כרי שיהיה בשרה כולט ותראה בעלת בשר **י** ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מוזקת: **ג** **א** אם החוטין האלו **ה** חולצין עשוי מעשה רשת אינם חוצצין **ב** **א** חושי שער אינם חוצצין: הגה **ז** **א** ואם היו **א** מוהכות **ב** חולצין דמקפדת עליהם שלא תטבול וכן אם היו מטופפים תחלה מקפדת עליהם שלא תחללך מהן כמים וחולצין: **ד** **א** שתי שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר אחד אינם חוצצין:

המים, כיון דליכא וימנא למקפדת חוץ לעולם, על כן אין צריך כאן שיהיה כן על רובה: **א** חושי שער. פירוש, שכרוכים סביב השערות ולא מהדוקים בהם, על כן אינם חולצין. ויחזקו בסמוך [פ"ק ט]: **ב** ואם היו מוהכות. דלא מקפדת עליהם להסירם, וכשאינה מסירם הוה חליצה. וכן במטופפות מקפדת להסירם: **ח** שתי שערות כו'. בטור כתוב דין זה בזמין זה שמי פעמים. האחד כלאן [עמוד קפא], והשני [עמוד קפד] שכתב [ראש] [רוב] השער שנקשר נימא כו'. וכוונתו, שמיני דין זה גם בגמרא שמי פעמים, האחד בפרק במה אשה [שנת מ, ב] הכל מודים בשער שאינו חוצץ, פירוש אם כרכה שער ראשה בשער דעלמא דאינו חוצץ לפי שאינו חולצת, והשני, בפרק בתרא דנדה [סו, א] מביאו כ"י [עמוד קפס ד"ה ומ"ש ד"ה] דנימא אחת חולצת, שמים איני יודע, שלשה אינן חולצות, והיה מירי לענין שערות האשה עלמה שאם נקשרו רובן אחת אחת או חוץ דוקא, ומהו מירי היה דלקמן בטור, וכאן מירי מדבוק שער דעלמא על שער. ונפקא מיניה בין הנך מרחי, דכאן כל דהוה חליצה אפילו במיעוט הוה חליצה, כמו חוטי נמר דקעניף **ב** וכמו שכתבתי שם [פ"ק ה]. והוא שלא דקדוק, כי אין זה שייך כאן אלא לקמן, מטעם שזכרתי. אבל ודאי לענין המנין הם שוים, דכמו [ואו שהם] **י** הרבה כו'. והוא שלא דקדוק, כי אין זה שייך כאן אלא לקמן, מטעם שזכרתי. אבל ודאי לענין המנין הם שוים, דכמו שלענין שער עלמה חלוי הדבר היחך נקשרו השערות אם אחת אחת או שמים שמים, הכי נמי כן הוא אם כרכה חד שער על שער חוץ, והיינו אפילו אם כרכה הרבה שערות סביב, זה שלא במקום זה, וכל כריכה הוה חד שער, מהטעם דמדיק שפיר, אבל אם על כל כריכה לקחה שמי שערות או יותר לא הוה חליצה. וזהו שכתב הטור כאן במה דברים אמורים בזמן שהם של שמי שערות, פירוש כל כריכה, כמו שכתבתי. ודברים אלו מכוונים גם כ"י [שנת כו, א] ד"ה מודים שהביא כ"י [עמוד קפס ד"ה ומ"ש ד"ה] ח"ל, מודים בחוטי שער שאינם חולצין, פירוש דוקא כראשי הבנות הוא שאין שער חוצץ לפי שאי אפשר להדקו יפה, אבל לקשור נימא אחת בעלמה או נימא בתורתה מתהדקות הן, דהא אמרינן בפרק בתרא דנדה [סו, א] נימא אחת קשורה חולצת כו', ואפילו לכרוך חוטי שער אלו בשערותיה נמי שרי לפי שאי אפשר לחוטי שער הללו שלא יהיו יותר מנימא אחת כו', עכ"ל. הרי דכתב גם כן דדין הראשון מירי בכריכה סביב שיערה, ולקשור נימא אחת מירי משערה עלמה. ומה שכתב או נימא אחת בתורתה, זה מיקרי נמי נימא אחת,

עריך אחת למהריק"ש

קצח פס"א רוב בני אדם כו'. או שהיא מקפדת בך: סעיף ב מהרדן. מהדקתן [כ"ז]: סוף פס"ג [אינם חוצצין]. רש ממירם אם היו מטופפות או מוהכות מפני שמקפדת להסירם:

קמא וסבירא ליה דלא מהני קפידא דרובא דעלמא אלא בקפידתו, אלמא דסבירא ליה דמיסתבר לתלות טפי בקפידתו מקפידת רובא דעלמא, אם כן מהיכי תיתי נימא דתנא קמא פליג אוה ויסבור דיש לתלות טפי בקפידא דרובא דעלמא ויהי מחלוקת ביניהם מהיפך להיפך, אלא ודאי דאף התנא קמא סובר כן כרבי אליעזר אלא דסבירא ליה דגם בחר קפידא דרובא דעלמא תלינן להחמיר, אבל בחר קפידתו ודאי דאולינן לכולי עלמא. ודברי הרשב"א שכתב דתנא קמא סבירא ליה דלא אולינן בחר קפידתו נגד רובא דעלמא, לא ידעתי מי הכריחו לכך, דהא י"ל דאף תנא קמא סבירא ליה כרבי אליעזר דאולינן בחר קפידתו, אלא דפליגא דרבי אליעזר אויל דוקא בחר קפידתו ותנא קמא סבירא ליה דאף בחר קפידא דרובא דעלמא אולינן, וצ"ע:

ובאורח חיים סימן קס"א לענין נטילת ידים, הגיח הבית יוסף [נעמוד קכו ד"ה וכתב] דין זה בצריך עיון אם אין אחרים כיוצא בו מקפידין והוא מקפיד אי אולינן בחר ידיה אי לאו, ולא זכר כלל מה שכתב כאן שהוא מחלוקת הרמב"ם והרשב"א ז"ל. וכבר הרגיש בזה בספר מעדני מלך [דברי חמודות הלכות מקואות אות קט]. ובספר מגן אברהם שם ס"ק ו' כתב וז"ל, מקפיד הוא [משמע] אף על פי שאין הרוב מקפידים, ובספר פני יצחק [אפי דרכי שער עא אות יב] כתב דמאחר שהרשב"א [תורת הבית הקצר בית ו' ריש שער ה] מסופק, אולינן לקולא ואינו חוצץ, עכ"ל. סבור היה דמה שכתב הבית יוסף אחר דברי הרשב"א שם וז"ל, אם אין אחרים כיוצא בהן כו', שהוא הכל מדברי הרשב"א שם, וליתא, דהרשב"א אינו מסופק בזה, אלא סבירא ליה דלא אולינן בחר קפידא ידיה, וכמו שכתבתי לעיל, אלא דברי הבית יוסף הן שכתב כן מדעתו אחר דברי הרשב"א שם:

(ו) ולכתחלה לא תטבול. ר"ל, אפילו מעשה רשת או שאר חוטיין שאינן מהודקין, גזירה אטו מהודקין, כן הוא בהגהות שערי דורא [הלכות נדה סימן יב ד"ה חוטיין]. ובבית יוסף סוף סימן זה [נעמוד רו ד"ה וזה לשון הרשב"א] כתב דמה שכתב הראב"ד [בעלי הנפש שער הטבילה סימן א הלכה ו] הביאו הטור שם [שם] שאם כרכה שער בחוטי שער ראשה וטבלה בינה לבין עצמו דשפיר דמי, דלאו דווקא אחוטי שער, אלא דיכולה לכוון גם כן בחוטי צמר ורצועות אם הם רפויים, שאין לנו לגזור אטו אין רפויים דבר שאינו בגמרא ובפוסקים לגזור בכך וכו', ומשמע שכן דעת כל הפוסקים, עכ"ל. מבואר דלא חש לה לדברי הגהות שערי דורא. ובאמת מן הגמרא מוכח דרפויין מהני אפילו לכתחלה, דהא לא תטבול בהן עד שתרפם שנינו [שבת נו, א]. מוכח דרפויין מהני אפילו לכתחלה. ועוד מוכח בגמרא בכמה דוכתי כן, ועל כרחך דדברי הגהות שערי דורא ז"ל אינו אלא מחומרות האחרונים וזהירות בעלמא. ובלבוש [סעיף א] נתן טעם לזה דלא הוי גזרה לגזרה, ודבריו דחוקים. וכן כתב עליו בספר מעדני מלך [דברי חמודות הלכות מקואות אות קנד]. ובלאו הכי לא קשה מידי, כיון שאינו אלא חומרא מחומרות האחרונים, וכמו שכתבתי לעיל. וכהאי גונא מצינו כמה חומרות שהחמירו האחרונים ז"ל אף בגזירה לגזירה:

ובבית יוסף באורח חיים סימן קס"א [נעמוד קכו ד"ה וכתב עוד] כתב לענין נטילת ידים וזה לשונו, ונראה דאפילו טבעת רפויה צריך להסיר בשעת נטילה, אי משום דלא בקיאינן בשיעור רפויין ואי משום דלא ליתי להתיר אף במהודקת, עכ"ל. וכן פסק הרמ"א בהגה"ה שם [סעיף ג] מטעם דאין אנו בקיאים איוה מיקרי רפוי. והאחרונים ז"ל תמרה בזה, דהא כאן סימן זה סעיף כ"ג פסק דאפילו בטבילה רפוי אינו חוצץ. ותירץ בספר אליהו (ו) רבה [ס"ק י] דהתם לענין נטילה לכתחלה קאמר. וכבר כתב הרמ"א בריש סימן זה דגם בטבילה לכתחלה לא תטבול בדברים שאינם חוצצין, וצריך לומר דמה שכתב הבית יוסף כאן על דברי הראב"ד שכתבתי לעיל דהתם נמי דיעבד הוא, דמיירי באי אפשר שתעמוד אשה אחרת עם נר אצל הגהר לראות טבילתה, וכמבואר שם:

וגם הרש"ל בספר ים של שלמה בחולין פרק כל הבשר סימן כ"א כתב וזה לשונו, האידנא נהגו הנשים להסיר טבעתן בשעת

טבילה אפילו רפויה משום דלא בקיאינן מתי קרוי רפוי, עיין שם. ומה שהעתיק שם בשם הרשב"א בחזרת הבית האי דינא שכתב הבית יוסף ואם אין אחרים בכיוצא מקפידין וכו', אטעיתיה דברי הבית יוסף במה שכתב דין זה אחר סיום דברי הרשב"א, וכמו שכתבתי לעיל [סוף ס"ק ה] על הספר פני יצחק שהביא מגן אברהם. ומה שהשיג שם וכתב ואני אומר דלית דין צריכה פנים, נעלם ממנו מה שכתב הבית יוסף כאן [נעמוד קעח ד"ה ומ"ש א] שהוא מחלוקת הרמב"ם והרשב"א ז"ל. ודברי ספר בית הלל [אות ג] אין נכונים, ועיין מה שכתבתי סעיף כ"ג [ס"ק מג]:

(ז) (סעיף ב) חומי צמר. לפי שמקפדת להסיר בשעת חפיפה או רחיצה שיכנסו שם המים, כיון דאיכא זימנא דמקפדת, חוצץ לעולם. ואע"פ דרוב פעמים אינה מקפדת, מכל מקום כיון דאיכא זימנא דקפדה חייץ לעולם [ב"ח עמוד קעו ד"ה ומ"ש רבינו וש"ך ס"ק א]:

(ח) לא תטבול בהם עד שתרפם. לפי מה שכתב הרמ"א בסמוך בהג"ה והמחבר עצמו בכית יוסף באורח חיים סימן קס"א, וכמו שכתבתי לעיל [ס"ק ו], לא מהני רפויין לכתחלה אלא דיעבד הוא דמהני רפויין:

(ט) ואם הם בתוך קליעת שיערה. צריך לומר דקליעת שער מידבק טפי מקשר, דהא אם קשר ג' שערות זה עם זה עיילי בהו מים, והכא אינו מועיל אפילו רפויין אף על פי שהוא יותר מן ג' שערות. או י"ל דשאני הכא שהחוט כרוך עמהם. ועיין בספר תפארת למשה [על כ"ב סוף ד"ה ואלו הדברים שתוצצין]:

(י) לפי שאינה מהדקת. מזה יש ללמוד בכל מקום כל שאינו מהודק ביותר מחוטי הצואר שאינה מהדקת שלא תהא חונקת עצמה, רפוי מקרי:

(יא) מפני שחונקת עצמה בחוץ. הא לאו הכי, רפוי מיקרי:

(יב) (סעיף ג) חלוצין עשוי טעשה רשת. דרפו מרפי טובא ולא מהדקי שפיר, ועיילי מיא תחותיהו, הראב"ד [בעלי הנפש שער הטבילה סימן ג הלכה ב]. ור"ל, דאי אפשר למיהדקן. אבל שאר חוטיין כל זמן דלא ידעינן אם רפויין היו או מהודקין, חייצי:

(יג) (סעיף ד) ואם היו מוזהבות. דין זה הוליד לנו מבוכה רבה בסיומן זה, דלפי מה שכתב הרמ"א הטעם לפי שמקפדת עליהן שלא תטנפן ושלא תחלכלך מהן, אף על גב דלא מהדקי ועיילי תחותיהו מיא אפילו הכי חייץ, הואיל דמקפדת עליהן להסירן, אם כן קשה אמאי גדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה כדלקמן סעיף מ"ו, דאע"ג דמיירי בבגדים רחבים וכמו שכתב הש"ך ס"ק נ"ו, מכל מקום הא קפדה עליהן להסירן בשעת רחיצה, גם רוב בני אדם קפדי עליהו להסירן גם בשעת טבילה ואמאי לא חייצי. וגם קשה מהא דסעיף כ"ג דהשירים והגומים והטבעות אם הם רפויים לא חייצי, ואמאי, דאע"ג דעיילי מיא תחותיהו מכל מקום הא קפדה עלה להסירם בשעת לישה, והרמ"א לא הגיה על זה כלום. וגם קשה על רבותיו של רש"י שהן דעה זו שהביא בהג"ה כאן, → מהא דנדה דמערמת וטובלת בבגדיה שהוא תלמוד ערוך בביצה דף י"ח [ע"א], וכן מהאי דסעיף כ"ג שהוא תוספתא [מקואות פ"ו הלכה ד]. ומה שכתב בספר תפארת למשה [על הטור ד"ה השירים והגומים] לתרץ על קושיא זו מהאי דסעיף כ"ג, הוא דחוק:

אבל לא קשה מהא דשני שערות קשורות [סעיף ה] אף על גב דמיירי אפילו במקפיד עליו, דשאני החם שהכל הוא מגוף השער, וכיון דעיילי מיא שפיר דמי. ובספר פרישה [אות ו] כתב דטעמא לאו משום תציעה, אלא אידי דמירתת שלא יתקלקל לא תטבול ראשה כמים כדבעי, וכן במטונפין כיון דמירתת שלא ימחה המים הטינוף ויבוא על גופה לא תטבול יפה, עכ"ל. אך מלשון הרמ"א משמע דמטעם תציעה הוא כיון דקפדה עליה, ועל פי הדחק י"ל דסבירא → ליה לדעה זו דמדאורייתא ליכא תציעה אלא במידי דמיהדק, אלא שחכמים גזרו אף במידי דלא מיהדק אם הוא מקפיד עליו, והם אמרו דדוקא בקפידא שהוא בשעת טבילה הוא דמעכב, אף על גב

דאיהי לא קפדה מכל מקום כיון דרוב בני אדם קפדי חייץ, משום הכי לא קשה מהא דהשירים והגומים דסעיף כ"ג, דהתם כיון דרפויים הם ולא קפדי בשעת טבילה אלא בשעת לישה לא חייצי. והא דסעיף מ"ו בטבלה בבגדים, צריך לומר דמיירי בבגדים הגרועים ופחותים, דלא קפדי עליהן בשעת טבילה, וצ"ע:

ובטור אורח חיים [ריש] סימן ש"ג כתב ובלבד שלא יהו מטונפים שאז צריכה להסירם מפני הטיט שחוצץ, ולא יהו מוזהבים דאז חוששת עליהם שלא יתקלקלו במים ותסירם, עכ"ל. מבואר דבמלוכלכים אין הטעם שהחוטאים עצמן חוצצים, אלא שהטיט חוצץ, ובמזהבים הטעם מפני שהיא מסירם שלא יתקלקלו, אבל לא משום חציצה. והוא סותר למה שכתב כאן. ובספר אליהו זוטא [סי"ב] הרגיש בזה, וכתב שבספרו ליוה דעה ביאר כל הצורך. ולא זכינו לספרו, ובאמת הרמב"ם ז"ל לא כתב דין זה כלל בהלכות מקואות, וכמו שכתב בבית יוסף [עמוד קפא ד"ה והרמב"ם] שהוא מפרש בעיא זו ומאי דאיחמר עלה כפירוש רש"י [שבת נו, א ד"ה הא נמי ארוג] דלענין שבת בלבד היא, ולא לענין חציצה. גם הרשב"א בתורת הבית לא הוכיר מזה כלום, אלא שהראב"ד בספר בעלי הנפש כדניי חפיפה [שער הטבילה סימן ג הלכה ב] כתב דלא התירו אלא על החלולות הנקיות מן הטיט, מבואר דסבירא ליה דלענין חציצה איחמר דבעינן נקיות מן הטיט, מכל מקום י"ל דסבירא ליה כפירוש השני שכתב בבית יוסף [שם ד"ה ומ"ש והראב"ד] דכיון דאינן נקיות מן הטיט מיהדקי טובא אפילו הם מעשה רשת, אבל אם הם רפויים אפילו בדקפדי עליהו לא חייצי. לכן נראה לי דהיכא דאיכא עוד צד להקל, יש להקל אם הם רפויים אף על גב דקפדי עליה דלא חייצי, דהא כל עיקר איסורו אינו אלא מדבריהם, דמדאורייתא רובא ומקפיד בעינן:

(יד) (סעיף ה) שתי שערות. ומה שכתב לעיל בסעיף ד' חוטי שער אינם חוצצין, מיירי שהם חוטאים כפולים משני שערות או יותר, אבל אם הם משער אחד חוצצת, וכמבואר בטור ובספר בעלי הנפש^א [שער הטבילה סימן א הלכה ז], ומה שכתב בספר טורי זהב [סוף] ס"ק ח' דבההיא דבסעיף דלעיל אפילו במעוטא הוי חציצה, כמו בחוטי צמר דבסעיף ב', מטעם שהן מקפידות להסירם בשעת חפיפה, מה שאין כן כאן בשערות האשה עצמה שהן קשורים צריך דוקא רובא או כשהיא מקפדת עליה, וכדמסיים כאן בסעיף זה, דברים פשוטים הם. ומה שהשיג על הבית יוסף, בחנם כתב עליו מה שכתב, כי הרואה יראה שגם הבית יוסף נחכין על שערות האשה עצמה הקשורים, משום הכי כתב דמיירי במקפדת עליו או שהם הרבה, וכמו שכתב כאן בשלחן ערוך. ומה שהשיג גם כן על הבית יוסף כמה שכתב דהר"ן פסק כרבה בר בר חנה, והאר"ן בזה בדברים פשוטים, לא ידעתי מה קאמר, שאין להם ענין כלל לדברי הבית יוסף, דכל עיקר הוכחת הבית יוסף מהא דכתב הר"ן ז"ל, ואפילו לכרוך חוטיין אלו בשערותיה נמי שרי לפי שאי אפשר לחוטי שער הללו שלא יהא יותר מנימא אחת, ואמרינן בהדיא בירושלמי [שבת פ"ו הלכה א] שאם קשר שני נימין בשלשה דינייהו כשלשה ולא חייצי, עכ"ל, מבואר דסבירא ליה דדוקא הואיל ודינייהו כשלשה הוא דלא חייצי, אבל אילו היה דינייהו כשנים חייץ, והיינו כרבה בר בר חנה דאמר ב' איני יודע, דאי סבירא ליה כרבי יוחנן לא היה צריך לראיה מן הירושלמי, דהא ודאי בפחות מן ב' אינן נידונין, דהא שחים הם:

ומאד תמיה לי על הט"ז שכתב על הבית יוסף שבחנם כתב על הר"ן דפסק כרבה בר בר חנה, ונהפוך הוא. אחר זה ראיתי בב"ח [עמוד קפב ד"ה אלא] שכתב גם כן כדברי הט"ז, וגם דבריו תמוהים. מיהו מה שתמה הבית יוסף על הר"ן דפסק כרבה בר בר חנה ולא כרבי יוחנן, גם הראב"ד בספר בעלי הנפש [שער הטבילה סימן א הלכה ז] פסק כן, וכן הרשב"א בתורת הבית הארוך דף ק"ץ [בית ז שער ז לב, א] הביא דברי רבי יוחנן ולא פסק כוותיה. מיהו

נראה דגם רבה בר רב הונא במקום רבה בר בר חנה, משום הכי פסק כוותיה לחומרא נגד רבי יוחנן דבתראה הוא. ועיין בשו"ת שער אפרים סוף סימן ע"ח. ובב"ח [שם] נתן טעם אחר:

(טו) ואין חילוק. כלומר, בין אם שתי שערות קשורות עם שתי שערות אחרות, או שני שערות קשורות בפני עצמן, בכל ענין אין חוצצין. וכן שעה אחת שנקשרה אין חילוק בין שהיא קשורה עם חברתה אחת אל אחת או שקשורה בפני עצמה, בכל ענין חוצצת, וכדאיתא בבית יוסף בשם הרשב"א והר"ן, ועיין ב"ח שהאר"ן, ש"ך [ס"ק ז]. ויש לדקדק, דכיון דשתי שערות עם שתי שערות הקשורים יחד לא מיהדק, אם כן קשה בהא דבסעיף ד' דחוטי שער אינם חוצצין, ומשמע דוקא כראשי הבנות, וכן כתב הר"ן [שבת נו, א ד"ה מודים] וכן כתבו הב"ח [עמוד קפא ד"ה חוטיין] והט"ז בס"ק ו', אבל בשאר הגוף חוצצין, ואמאי, כיון שנקשרים ב' ראשי חוטיין ב' עם ב' הא לא מיהדק הקשר, דהא על כרחך מיירי שהוא יותר משערה אחת, וכמו שכתב הטור והר"ן, וכן הוא בספר בעלי הנפש להדיא [שער הטבילה סימן א הלכה ז]. מיהו הטור [עמוד קפא] שכתב סתם החוטי שער אינן חוצצין, משמע דאפילו בשאר הגוף אינן חוצצין, וכן נראה מן ספר בעלי הנפש [שם] דהא דחוטי שער אינן חוצצין לא שנוא על גבי שער ולא שנוא על גבי בשר, דאיירי דאישון ושיע משתריק, עיין שם. ולדעת הפוסקים הנ"ל צריך לומר דאף על גב דאין הקשר מיהדק מכל מקום על ידי הכריכה על גבי הבשר מיהדק, או יש לומר דמיירי שראשי החוטיין הם ממין אחר ואפילו הכי על גבי השער לא מיהדק, מה שאין כן בבשר:

(טז) והוא שתהא מקפדת. וכן הוא בהרמב"ם בפרק ב' מהלכות מקואות [הלכה טו]. ומכאן הוכיח בבית יוסף [עמוד קצח ד"ה ומ"ש] און דתליא בקפידה דידה אף על פי שאין רוב בני אדם מקפידים על זה, דהא דבר ידוע שאין דרך העולם להקפיד בקשירת שער אחת ואפילו הכי כתב דאם זו מקפדת חוצץ, ע"כ:

(יז) (סעיף ו) שבראש ושכבית השחי. טעמא, שאין מקפדין על זה. וצריך לומר דמיירי שאין רוב השערות שבראש נדבקי, אלא מיעוט, דאם לא כן כיון דקיימא לן דהשער נידון לעצמו וכמבואר בסעיף דלעיל ורובו אפילו אינו מקפיד חוצץ, אלא על כרחך מיירי שלא נדבקים אלא מיעוט שערות. ובספר פרישה סימן זה [אות נג] מסתפק אי בעינן רוב שער שבכל הגוף או ר"ל רוב השער של אותו המקום שנקשר שם, דהיינו ברוב שער שבראש או ברוב שער שבגוף במקום שנקשר שם השערות, ע"כ. ובספר תפארת למשה [על ב"י ד"ה ומ"ש רבינו] כתב דברוב אחד מהמקומות שיש בהם שער סגיא, כגון רוב ראשו או שער בית השחי או רוב בית הסתרים וכדומה, ולא ידעתי הכרע לזה:

(יח) באיש אינו חוצץ. כן הוא בטור [עמוד קפכ]. אבל ברשב"א בתורת הבית הארוך דף ק"ץ^ב ע"ב [בית ז שער ז לב, ב] מבואר להדיא דסבירא ליה דאף בבית השחי באשה חוצץ, וסבירא ליה הא דתנן בפרק ט' דמסכת מקואות משנה ב' קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה, בית הסתרים כולל נמי בית השחי דחוצץ באשה, וכן מבואר מהר"ש במתניתין ג' שם דתנן ואלו שאין חוצצין קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש וכו', וכתב שם ז"ל, ובית השחי בחנם תניא, דהוי בכלל בית הסתרים, ע"כ. וכן כתב הר"ן סוף פרק ב' דשבועות נ, ג] בשמו. ואי סלקא דעתך דסבירא ליה כהטור דבית השחי אפילו באשה אינו חוצץ, לא קשה מידי, דאיצטריך למיתני בהדיא ולא לכללו בכלל בית הסתרים, דאם כן הוה אמינא דבאשה אפילו בבית השחי חוצץ, לכך איצטריך למיתני בהדיא להורות דאינו בכלל בית הסתרים אלא מקום הערוה, ואף באשה אינו חוצץ אלא באותו מקום אבל לא בית השחי, אלא על כרחך דאף הר"ש סבירא ליה כהרשב"א. וכן מבואר בר"ש סוף פרק ח' דמקואות [משנה ה ד"ה אינם]:

א] אמנם בעלי הנפש שם חילק כיסוד הדברים כהטור, אך פליג עליו בהא דהטור פסק דכשחים אינו חוצץ, ואילו הראב"ד כתב דהוי ספק.
ב] אמנם מלשון הרשב"א בתורת הבית הקצר שם משמע דדוקא בית הסתרים חוצץ באשה נשואה, ואילו בית השחי לא הוכיר שם.

4. שם ר"ה לאפקטיו: ** נחמה הפיה הקלר ב"ו ו שער ב: ** נחמה מ"א, ח ר"ה ונראה: 5. רמב"ם נכרות ו' ע"ו ורשב"א נחמה הפיה הארץ ע"ו ו רמב"ם וינה נכרות מ' ב"ד פמ"ו: 6. פרק קמ"א דמסכת ידים (משה ג' והר"ף ב' פרק ח' דנכרות מ"א, ח' נפישות קמ"א, רמ"ש מולין פ"ח סימן ע' ונפישות המשה נידים ס"ט, ה"ש ס"ט ונפיקאות פ"ב משה י' מספסות ונחם כ"ב ר"ה אפילו וסוה"ב ע"ב ר"ה ע"ט הגוף, הכס"ח נחמה הפיה ע"ט: 7. זכחים כ"ב ע"ג, רמ"ש ר"ה ונפיקאות ורשב"א ע"ט: 8. הנהגות אשרי פרק ב' דנכרות (סימן י"א) מההוא ונחמה ס"ט: 9. נכרות ב' דמסכת ידים (משה ג') רמ"ש נכרות ב' דמסכת ידים (משה ג') מההלכות נכרות ונכרות ט"ז פירוש המשותף טהרות פ"ד משה י"א והגורן קמ"א, ח' ק: 10. הרמב"ם ע"ב:

יא [אין] מטבידיין. דגורין אטו מנא. והר"ר יונה ונכוח מ"א, ח ר"ה ונראה סדר דדוקא כשאין מחוברין דפסולים לנעילה הגוף גורין אם יטול בו הידים יטול בו ג"כ הידים, אבל נמחברים דטובל בהם כל גופו כל שכן ידיו ליכא למיגזר: יב שאין הכלב מי היס כראוי לשמיה הכלב אם נמחמין אותו (רד"ז חלק א' רל"ד ח"ד סימן אלף פסו): יג או שיש לו ספק, (י"ב פירוש, שנטל ידיו ונמחק אם היה בהם כשיעור, כן נראה לי, דלא כעולם תמיד [מ"ק י"א]. והר"ש וידים פ"ב משה ד' כח"כ דאפילו יש בהן וי"ט כל הנך ספיקות טהור. וכל ספק נמחוקה הפוסקים נקטין לקולא (מחומת הדשן סימן רמ"ב ר"ה כח"כ נחומת הדשן שגלה). כח"כ צ"ע של שלמה [והולין פ"ח סימן ע"ז] [ע"ו] אם נטל כראוי וספק לו אם נטמאו אח"כ, אין צריך לטובל אפילו לאח ידו ספק, ע"כ. וצ"ע, דהא היסק הדעת פוסל כמו שכתב סוף סימן קע"ג [פעיף ג']. ועיין סימן קס"ד סעיף ב': יד מי שלא נטל ידיו. ולכן הוצא מניית הכסא יכול לשאוב מים בחפניו מן החנייה לטובל ידיו (יש של שלמה מולין פ"ח סימן טו ועיין נחומסות סוטה דף ע"ו ע"ג ר"ה מה): טז לא נפסלו. דהא נמחקי ב' נחמוס לא איירי צידים נטולים, ואפילו הכי נמתי ערך דמהריק"ש

זה פיסיו מחוברין למי המעיין הנובע חס י' לרש"י ** והרשב"א י"א [אין] ** מטבילין בו את הידים ** ולה"ד יונה [אין] ** מטבילין בו את הידים: 11. טעם פיסול חמי טבירה לנמיילה מפני שהם מרים ואינם ראויים לשתיית הכלב י' אבל אם ימצאו מים חמין נובעים שהם ראויים לשתיית הכלב נטולים מהם לידים: 12. מים מלוחים או מרוחים או מרים יב שאין (י) הכלב יכול לשתות מהן פסולים לנמיילת ידים אף על פי שבשרים למי מקוה לטבילה (ט) ואם הם עכורים מחמת מיט שנתערב בהם אם הכלב יכול לשתות מהם כשרים (טו) בין לנמיילת ידים בין למקוה ואם אינו יכול לשתות מהם פסולים לשניהם: 13. נומלים לידים ככל דבר שתחתו מן המים בגוף יבחושים (י"ב פירוש חולעים ערוך ערך יבחושי) אדומים או שומן דג: הגה (י"א) ונראה דדוקא אם רסקן ללא עדישי מלך כו': 14. מים שיש לו ספק אם נעשה בהם מלאכה או לאו יג או שיש לו ספק אם יד בהם כשיעור אם לאו או אם הם ממימים או מהורים או ספק י אם נטל ידיו או לאו (יא) מהור: הגה (י"ח) וכל ספק טהרה צידים טהור (י"ג) ויש מי שאומר שעם כל זאת אם יש לו מים אחרים י"ט שיטול ידיו ויוציא עצמו מן הספק: הגה י"ד [ח"ט] ו' שלא נטל ידיו ונגע במים פ"ו לא נפסלו אותו מים לנעילה ולא מקרו מים (י"ב) עומאים (ט) וי"א [ח"ט] ו' אסור לרמון ידיו ממים שנטל בהם מפרו ככ':

רש"י ולא הביאו כ הא שאר מעיינות כסמ"ג [עשינו בו הלך אות ח': (ט) אב בבת אחת, דליכא מ ואין ראוי עור לנו אחת, אפילו זה על אליה רבה אות כ' ולפי מה שכתבתי ה טעם דמקילים בספי על נטילת ידים ויש ג ובי"א סי' ק"ו, י"ל כיו [אין] כתבנו דטהרת חזקה, ואף בספק ט ב"י נקלו, ב ר"ה מים נטילות ידים "עיקן בשבת י"ד א' ור"ה ע' ומאוס. וב' שמא נג משנה ח, וב"מ פ"ה מש חופסין לעיקר שמא חפס זה הטעם שמא הרבה כמה שכתב ו ח"י בגבינות עכ"ל לקולא הואיל ואסו "בתרומה" עשאו: בטהרת ידים מחמת סוך תרומה, הא בור כן בתרומה, ובפתיח הכי טהורים. אם לא י. שוב ראיתי שזה נגע באב בהכרח לא בריית המים, עיין ב שכתב הר"ב [שם]

ע"ז חס למהריק"ש
סעיף ב' בסוף [פסולין]. הולכי ימים לנחשן כל נקוד כגוים משקה ועמתי על דופני הקפינה וטבול ידיו בחור הכלי נעוד שהקילו הוצא מן הכלי יוד לים שגלה ההו שמתוך הכלי והמים שבים מחוברים ועולה טעלה נמקוה נעילה ועיין סימן קמ"ט דין י' ואפשר שדברי נכ"ט נעמה הדחק ויש אומרים שאם ירחימו מי היס על האש נחמה מתייחסם עד שיהיו רחוקים לשמיה הכלב ולא יאפשר לא זה ולא זה ירחק נמי היס מתוך הכלי וישפך שאין דרך נעילה נכ"ט ולא אמי למעט, רד"ז י"ל ע"כ שד"ר וד' [י"ד] סימן ר"א על דין ס"ג משפט הנזק לנעילה: סעיף ב' בסוף אדומים. ש"ס חס למלומים: סעיף א' שיהי ו' וכל ספק טהרה צידים טהור דע"ז חס למהריק"ש

ביאור הגר"א
הנה ליה שעת הכושר ולכן פסקוהו, ומתוך חמיה הרשב"א בחוה הבית [שם] דהוה ליה למימר כו' יוחנן דקאי כחנא קמא, ומכל מקום צ"ע על הטור וש"ע שהשמיטו דמותר להטביל בהן ידיו: [טו] ואם כו'. עיין תוספתא בחולין שם יק. א' ד"ה מים ובובחים שם נכ"ב, ב' ד"ה אפילו ובסוף פרק כ"ב דסוכה י"ט, ב' ר"ה ט"ט: [טז] בין לנמיילת ידים כו'. צ"ע דשם נחמה כ"ב משמע דדוק להשלים דגבי יבחושין פרך אפילו בעינייהו כו', ובסוף פרק קמא דסוכה י"ט, ב' ט"ט (הגדוק) [הגורן] יוכיח שמצטרף כו'. ואפשר לומר דלשון עכורים מחמת מיט משמע שגם יש בו מים וכמו שכתוב במתניתין פרק ב' דמקוואות [משה ט'] ר' יהושע אומר במים ובטיט באיזה מיט מטבילין כו': [י"ז] [מ"ק] ונפלים כו'. זכחים שם נכ"ב, א' אלא למעוטי יבחושין כו' [י"ח] [נהגן] ונראה כו'. עיין י"ד סימן ר"א סעיף ל' בהג"ה ולקמן סעיף י"ז [י"ח] [מ"ק] י"א הגהן וכל ספק כו'. שם וידים פ"ב משה ד' ופרק ד' דטהרות [משה י']: [י"ט] [ש"ע] ויש מי כו'. והכי נמי אמרין שם [טהרות פ"ד משה ו' חס] רשות הרבים טהור ובעבודה זרה ל"ו ב' כי אחר כו', ועיין בסוף משנה ט' (אבות הטמאות טו, ט). וכמו שכתוב בתוספתא [מקוואות פ"ב הלכה ג' וביאה ר"ע פרק ב' דמקוואות מתניתין ג' ר' יוסי אומר אמריתו לו שלא יטביל בו ל"ה זה דומה כו' שיה ספק ידים: [כ] [נהגן] מי שלא כו'. כמו שכתוב לעיל מן כ' אבל אם טבל כו': [כא] אב"א אסור כו'. עיין סימן קמ"ט סעיף ו' ובתוספתא

מחצית השקל
דמירי שכבר נטל ונמחק אי היה בהן כשיעור דשפיר הוה ספק דוקא אין צריך לייטול אפילו לצאת ידי ספק. משום דמקמינן ידים אוקין כשרות: וצ"ע דהא היסח הדעת כו', וכיון דמסופק אם נטמאו אין אוקין הדעת גדול מזה: (מ"ק י"ד) מי שלא כו'. היוצא מכית הכסא כו'. ד"ל ד"ו צריך לנשילה או כלי כדלעיל: לייטול ידיו. אבל מים שבחידו הוא מוטל כן כתב הרמ"א [מ"ק ט']. ועיין בתוספות משה, ר"ל דהתוספות כתבו דהו נטל בחפניו לא מקרי נעשה בהן מלאכה, ואייתי ראייה מד"ק נחומסות שכתב ב' וכמו שכתב מ"א בס"ק שאחר זה: (מ"ק ט') לא כו'. דהא נכתיב ב' כצ"ל:

בבושי שרד
נגזר היה לרש"י אטו מנא, ואין להאריך בלאו, ודו"ק היטב: (י"א) מניא ספיין פירוש שנפלא, אבל אם עדיין לא נטל אסור לטובל, כיון דספק זה קל [נמי] (י"ט) שם כל הנך ספיקות, ר"ל דהו ספק מפיקא לאיסורא:

רש"י ולא הביאו כ הא שאר מעיינות כסמ"ג [עשינו בו הלך אות ח': (ט) אב בבת אחת, דליכא מ ואין ראוי עור לנו אחת, אפילו זה על אליה רבה אות כ' ולפי מה שכתבתי ה טעם דמקילים בספי על נטילת ידים ויש ג ובי"א סי' ק"ו, י"ל כיו [אין] כתבנו דטהרת חזקה, ואף בספק ט ב"י נקלו, ב ר"ה מים נטילות ידים "עיקן בשבת י"ד א' ור"ה ע' ומאוס. וב' שמא נג משנה ח, וב"מ פ"ה מש חופסין לעיקר שמא חפס זה הטעם שמא הרבה כמה שכתב ו ח"י בגבינות עכ"ל לקולא הואיל ואסו "בתרומה" עשאו: בטהרת ידים מחמת סוך תרומה, הא בור כן בתרומה, ובפתיח הכי טהורים. אם לא י. שוב ראיתי שזה נגע באב בהכרח לא בריית המים, עיין ב שכתב הר"ב [שם]

בין חמי עזריה למים עיניו נגש הר"ר יוט כלל, איסורא רביע על לעיל מזה [אות ח']. ודי ודמוה, וכמשה י"א גס לפי מה שכתב הר מקוה אבל לא נמעיין חמא, ונדולה היא עלל שן אח"כ דפסולין לו טבילה דלא נעיין מי צדדים כתיב מים מים דר"מ ביה, וקידוש מי מחטא דיש צ' כמה אס נעמנו לאחר שאשו מעמלן נמעיין אין פוג בל שכן למולין, וזמנים ונתוספות וזמנים כ"ב הגמרא "מרה" למה י"ה כשיעור, ספק חסר כלן גרע טפי, דהא י" כמגנו דאפילו למאן דו ונמסות הארבעתי, ומן [קל], ב ד"ה ופוגו נח"א והוא כעמלית וטובין כשרים או פסולים או [משהו פ"ה הלכה ו'] מה שכתבתי טע"ז אור

וביעבר י"ו [מ"ק] על מחמיק אותן, רד"ז י"ו, ועיין טהרתי"ס ח' כ"כ ספיקות טהור, וכל כ"כ עיין מ"א [מ"ק י']

מ"י. כ"י קמ"א, ב ד"ה
 והא דמילא בראשו:
 ג. שם [פסק ב ג' יח"ט]
 משנה ב' ור"ש חולין פ"ח
 סימן י"ז וכפירוש המשנה שם,
 ר"ש שם:
 ס. שם בפירוש הר"ש
 והר"א"ש [כ"י קמ"א, ב ד"ה
 ומ"ט]:
 ז. טור [קמ"א, ב ג' שם
 הר"ש"ש שם בחולין]:

זו טמאה. והיינו כגון שלא נעל השניים רק הראשונים (הר"ש
 ידים פ"ב משנה ג'): זו מטהרי בשפשוף. דשפשוף מטהר כמו
 מים שניים ואין צורך מים שניים (כ"י סימן קס"ה בשם מהר"י
 אטוב ד"ה וכן כתב ל"ה דברי תהודות חולין פ"ח אות פה). ומכל
 מקום אפילו נעל מים שניים אפשר
 לזרין לנגב (הר"ש שם). עיין סוף
 סימן קנ"ח [סעיף יב]. וכחז הל"ח
 [דברי תהודות שם] אם קנה צמחה
 כדרך המקנהחן אפילו מור ונגע
 טהור, ע"כ. וז"ע מנא ליה הא,
 לכן אין לסמוך על זה: 7 יז או
 שום דבר אחר. משמע שזה
 לכלול אפילו דבר שהוא מצד
 המים, ולא כדכ"ז שמעון בן גמליאל
 [ידים פ"ב משנה ג]. אבל בסימן ק"ס
 סעיף י' משמע דהלכה כרבן שמעון
 בן גמליאל (כ"י קמ"א, ב ד"ה ומ"ט
 הר"ש"ש). וצ"ד סימן ר"א סעיף
 י"ב פסק דלע"ג שמתבלין בו,
 מכל מקום ממעט צפופות הגוד,
 ע"כ. והתוספות יוס טוב [ידים שם]
 חלק עליו, וכחז דלהר"ש [מה
 הלכות מקואות סימן טו] והטור י"ז אין
 מטבילין בו ואין נוטלין בו,
 וממעט, וגם טמא אם נמלא על
 היר, ע"ש פסק ו' דמקואות [משנה

←

←

ציונים דרמ"א
 (טור וחולין קה, פ):

- הגהות והערות
- ב' ב"ר הגהה ב"ר נ"ה
 - ג' שמואל בפסקי ח
 - ד' ב"ר ד"ר ש"ך מחלק
לפעמים:
 - ה' כ"ב הר"ש ב"ר ש"ס:
(פסקו ד"ה)
 - ו' הוספה זו על ידי נאר
הגולה:
 - ז' תוס' ע"פ היר אפרים
וכ"ה ב"ר ש"ס:
 - ח' ראייתו מזה שהטור
לא הביא ב"ר סימן ר"א
שאפשר לנטול דברי שתייה
מן המים. וכן מזה שכתב
כאן או שום דבר שהיה נתון
המים וכלקח דעמא דבב"י
עיין תוספות י"ט ע"ס:
 - י' עיין סימן קס"א מה
שכתבתי [ס"ק ז']:
(ג"ליון סי"א)

ידו י" מה שאין כן בסימן קס"ד סעיף ב' שחיכה בראשו י"י
 או ככותל ואחר כך חזר ונגע באותם מים שבאו מידו
 על הראש ועל הכותל זו טמאה שאותם מים טמאים
 חזרו וטמאו את היד שנגע בהם [כ"י אף על גב דכל
 כמה דלא שפשוף זו מטהרי (כ"י) בשפשוף השתא רחור
 ונגע גרע י"י וכבר נתבאר שהשופך רביעית באחת אינו
 בכלל כל אלו דאין שם מים טמאים כלל:
 כ' כששופך מים ראשונים על ידיו צריך ליהדר שלא
 ישאיר על ידו צרור או קיסם יז או שום (כ"י) דבר
 אחר שאין מים מטהרים אלא מים שעל גבי היד ולא
 המים שעל הצרור י"י (כ"י) ואם שופך רביעית מים
 כאחת על ידו אינו צריך ליהדר בכ"י:
 י"י [כ"י] מי שיש לו מכה בידו י"ח ורטיה (פירושו
 אינגוינט"ו בלע"ז) (כ"י) עליה די לו שיטול שאר היד
 שלא במקום הרטיה (כ"י) וצריך ליהדר שלא יגע ברטיה
 שלא יחזרו המים שעל הרטיה וטמאו היד (כ"י) או
 ישפוך רביעית על היד כאחת שאו לא נטמאו המים:
 הגה (כ"י) נוטלים מים ראשונים בן על גבי כלי בן על גבי
 קרקע:

כשנעל ידו אחת צמחות מרביעית דלתי משירי טהרה, אבל כשנעל
 מרביעית שלם טהרו הידים וגם המים שעליהם לגמרי, ואם שפשוף
 בראשו או ככותל ואח"כ נגע בהם טהורה, עכ"ל. דבריו אלה אינם
 מובנים, דכיון דלתי משירי טהרה אפילו צ"י ידים נמי. ומו, למה
 לא זכר כאן בשו"ע הך מלחא דלתי
 משירי טהרה: על כן נראה לי ברור
 דטעות סופר יש כאן, וז"ל אלא
 כשנעל ידו אחת או אפילו ב'
 צמחות מרביעית דלתי משירי
 טהרה כו'. וצ"ל דבריו, דמאן
 דלתי ליה רביעית מים ושופך על
 צ"י ידיו כאחת ממילא אין כאן
 טומאה לגמרי, אלא דמיירי ששופך
 על כל יד בפני עצמה, על כן צריך
 זה טומאה מלד מים ראשונים
 וטהרה מלד מים שניים. וכן בשופך
 על צ"י ידים כאחת, ואפילו הכי אין
 טהורים לגמרי, דמיירי צמחות
 מרביעית ואחי משירי טהרה. ועל
 זה אמר דלע"ג ד"ש כאן טהרה
 מלד השניה [כ"י] אחר ששפשוף,
 פירושו שיעגב אותם, דכלא ניגוב
 אין כאן טהרה אע"פ ששפך ב'
 פעמים, כמו שכתב ר"ש [ידים פ"ב
 משנה ג'] הביאו כ"י לעיל סימן זה
 [קמ"א, ב ד"ה ומ"ט] וז"ל, ואפשר

דשפשוף צעי לעולם, מכל מקום כאן דנגע בהם אחר ששפשוף גרע
 טפי וטמאים, על כן צריך לנטול ידו או צ"י ידיו מהשם כיון שלא
 בא רביעית על יד אחת או על צ"י ידים בפעם אחת. וזהו מוטאריס
 דברי השו"ע כמה שכתב בענין זה על ידו אחת, לפי שר"ל שאין
 שם רביעית, וזה לא [כ"י] אפשר צ"י ידים אלא א"כ בשירי טהרה,
 ולא מיירי זה בשו"ע. אלא שראיתי בלבוש [סעיף ה'] שהקשה כאן
 אי מיירי מצ' שפיות הא נטהרו, אלא מהשפיה אחת מפחות
 מרביעית ואחי משירי טהרה. ועל כן למד מזה דמי שנטל ידיו
 מפחות מרביעית (השו"ע) [משו"ע] י"י טהרה אין צריך לשפוך מים
 שניים. ומצטער אני על דניק כמה שיצא מכשול ממחית ידו כה,
 דח"ו לומר כן, דדי לנו לומר במאי דלתי משירי טהרה שיהיה
 להם דין רביעית שלם, אלא שאחיה צא להוספי דיהיה להם מעלה
 נוספת ולא יצטרך למים שניים אלא שיעגב אחר שפיה א', חלילה
 לומר כן, וכאן מיירי מצ' שפיות. ומאוד תמיה מה הוקשה לו
 כיון ששפך מים שניים אין כאן טומאה, הא כתב ר"ש [שם] והשו"ע
 [כאן] והוא עצמו מוכן כדי דיבור דגרע טפי כיון שנגע בהם אחר השפשוף. ועוד צא למך נקט בראש וכותל ולא צמחה,
 ודקא עלמו. והאמת דצמחה נעלמו המים צמחה י"י ואין צריך שם נגיעה אחר ניגוב, מה שאין כן בראש או ככותל שהם קשים: (ד"ה) או
 ישפוך רביעית כו'. כתב רש"ל ו"ס של שלמה חולין פ"ח סימן לו] שזה יותר נכון מחלוקה ראשונה, דשם אי אפשר לכוהר ולשפוך ממנו
 סמוך למקום הרטיה, ובחלוקה השניה כתב שטוב לכוון הרטיה בממרטוט קטן וכן לנקות משום וזהאמ:

עורך ד"ר חיים למהריק"ש

סעיף י' בסוף מים ראשונים נוטלין בן כלי בן על גבי קרקע:

באר היטב

על זה: (ח) דבר אחר. והוא הדין שלג ונדד כשלא ריסקן וממלא על
 היד דטמא, מ"א [פ"ק ח]: (ט) ע"ה. עיין לעיל סימן קס"א ס"ק
 ב' מה שכתבתי שם:

הגהות רעק"א

ב) (פניא פקרי) כשאינו מקפיד עלייהו. קשה לי, הא בכל מעוט שאינו
 מקפיד מכל מקום צעיק שהמים יבא עליו ואינו חושן בן בשר הגוף להמים, והכל
 דאין צריך לנטול על הרטיה כיון דלא יגע בשרו שם להפס א"כ גם אם מקפיד
 לא ייק, ואין צריך דין חלילה אם אינו נוטל שם. ובעיקר הקושא היה נראה
 לי דהך דהכל והוא דלעיל סימן קס"א [סעיף א'] הכל חד הוא, והיינו דלא אינו
 חושן לא צריך ליהדר שלא יגע ברטיה, דכיון דלתי חושן הוי המים (שנכל) שעל
 הרטיה כמו על דיו, ומים שניים מטהרים הראשונים, עיין מנ"א סימן קס"א
 סעיף [קטן] ד'. אלא כיון דכאמתי היה רטיה מיטע המקפיד, ואינו נעל לגבי יד

ביאור הגר"א

הביאה הר"ש שם [פ"ב] מתניחין ב': [כ"י] אף על גב דר. מתניחין שם [משנה
 ג'] ותוספתא שם [פ"א הלכה ב'] וכפירוש הר"ש שם על התוספתא במתניחין ב',
 וכל זה במים הראשונים, [הר"ש שם]: [כ"י] [נסתף טו ואם כו'. כ"י] [קמ"א, ב
 ד"ה ומ"ט] כדבר לעיל [פ"ק ח]: [כ"י] [נסתף טו סי כו'. ולא היו נטילה להצאין
 דהוי כמו נקטע האצבע, ואע"פ שאמרו [חולין קו, כ] התיר מפה כו', כאן
 שאינו מסירו מחמת כאב ליכא למחיש, וכמו שפורר לאוכלי תרומה דורייין
 הן: [כ"י] וצריך כו'. כדבר לעיל סעיף ט': [ל] [והגון נוספים כו'. חולין]
 פסק כל הבשר ק"ה א':

ואות י"ו.
 בראשו אפ
 הפך מה ש
 [שם] פרק ז'
 לעולם לומ
 מים שניים
 בשפך מים
 אות י"ח,
 הכותב כפ
 רבים המה,
 ידי כראוי.
 שצריך נטי
 אין כל כך
 למים מן
 התורה הו
 במים קרי
 התורה לא
 המים לא ד
 ראשי אצב
 שצריך שי
 לשפשוף
 ד', כי יש
 ראשונים
 ט"ז כאן).
 בלי מקום
 יש אומרו
 ועיין ט"ו
 קשרים, ונ
 קשרים, מו
 נכון שיטו
 טמאים, וז
 במפה, עיי
 שנכון יוחו
 דפסק ב'
 לזרין. וז"ל
 יח ורשיד
 הוא בלשם
 ומטמאים
 רבקה י"ז ל
 הרי שניים
 ואין צריך
 טמאים, וב
 מיד אחר
 שניים: וס
 ומ"ט] כ"י
 הנוטל ידיו
 וכדאמרינן
 אוכל לחם
 כו' הרי טו
 עכ"ל. וצ"י
 האוכל בלי
 נטל שניים
 [פ"ק ח]. אג
 שניים ולא
 אבוהב, י"י
 [אין], ונבא
 יש לו ליטו
 ידים הם,
 להיות טמא
 הלח שנגב
 ב"י דאפיל
 ח"ל, דוקא
 קתני דטמו
 כי שפשוף

כד ונגיעת יד ליד מותר דווקא או אחר נטילת רביעית בפעם אחת או אחר מים השניים כששפך על שתי הידיים בבת אחת או זו אחר זו אבל אם שפך מים הראשונים על יד אחת וכן על השנייה ונמלך קודם המלח מים השניים ודיבק ידיו זו לזו ושפך על שתיהן כאחת המים השניים לא עשה כלום וידיו מטואות כשהיו וגם המים שעל הידיים נטמאו שהרי המים הראשונים שבכל יד מטמאים הם וכל אחת מטמא חבירתה וגם המים שעל יד חבירתה והמים השניים אינם מטמאים את הראשונים כיון שבממאית כחמת חבירתה אלא אדרבא גם השניים נטמאו בהם וצריך לנגב ידיו וליטול פעם אחת וכ"ש צריך ליותר כשעל יד אחת המים שני פעמים ועל השנית פעם אחת שלא יגעו זו בזו וכל זה כשלא המיל רביעית בפעם אחת וזה שכתב רבינו הבי"ד בסעף ו' אם שפף ידיו זו בזו יזהר שלא יגע חוץ במקום שנפלו בו מים מפני שהם מטמאות וא"ו עכ"ל כוונתו כשנטל ידיו רק עד גמר האצבעות ואז יזהר לבלי ליגע ביד לחה על כף היד שלא תחטא ממנה דאע"ג דלרוב הפוסקים אינה כרוחצה מ"מ לענין טומאה הוי יד אבל כשנטל עד חבור היד והורוע לא שייך נגיעה חוץ במקום המים שמשם ואילך אינו מקום של טומאה כמ"ש בסעף ד' (וכ"כ נ"ל סק"ג):

כה תנן במס' ירום פ"ב נטל לידו אחת ושפשפה בחברתה טמאה בראשו או בכותל מהורה כלומר אע"ג דהיד השנייה קודם נטילתה מטמאה את היד ההרוצה בעודה להא כמ"ש בסעף כ"ג מ"מ שאר מקום מהגוף אינו מטמא ולכן אם נגע בידו הלחה בראשו מהורה וכן דבר אחר אינו מטמא את היד הלחה ולכן נגע בכותל מהורה והכוונה העיקרית דטומאה אינה אלא על הידים קודם רחיצתן ותניא בתוספתא שם דמ"מ אם אחר הניגוב נגע בהמים שכאו מידו לראש או לכותל טמאה שאותן מים מטמאין הן וחורין ומטמאין היד שנגע בהן וזהו כשלא נטל המים השניים וגם לא נטל מרביעית דאלו נטל השניים או מרביעית ונגע בראש או בכותל הרי אין שם מים מטמאין אלא שנגע מנטילה ראשונה ושלא ברביעית והוא אח"כ נטל מים שניים ואז אם נגע בהמים שבראשו ובכותל שהם הראשונים ממילא דנטמאו ידיו אפילו נגע בהם אחר הניגוב וכ"ש קודם ניגוב:

כו ודע דכמו שכתבנו כן היה נלע"ד לפרש דברי התוספתא שהבאנו דלפ"ו משתוים להנינים כמו שנתבאר בכל סי' זה האמנם יש שפירשו דאפילו אם נגע בראש ובכותל אחר המים השניים מ"מ כיון דלא נטל רביעית בפעם אחת גם המים השניים מטמאים כשנפלו על מקום אחר (ט"ז סק"ו) וכן משמע

להדיא בדברי רבינו שמשון בפי' המשנה שם שהביא התוספתא ופירשה כן ע"ש וגם רבינו הבי"ד בסעף ח' הלך בדרך זה והוה שמסיום בזה"ל אע"ג דכל כמה דלא שפף מטהרים בשפשוף השתא דחור ונגע גרע עכ"ל והוה מר"ש שם וה"פ דאע"ג דכל כמה דלא שפף בראש ובכותל מטהרים בשפשוף אחר המים השניים כשמשפשוף ידיו זו בזו מ"מ כשחזר ונגע באלו המים שנפלו על מקום אחר נרע מפי והדרבים דחוקים ויש שפירשו להיפך דמיירי כשלא הטיל מים שניים כלל ולכן המים מטמאים אמנם השפשוף עומד במקום השניים דע"י שפשוף די בראשונים בלבד (לגו' מנ"א סק"ג) וזה ודאי תמוה וא"א לומר כן כלל והוה היפך מעיקרי דיני נט"י (וכבר דמה הט"ז ס' דברים אלו ונלמד על הלכנו שכתב כן ע"ש גם דברי הנ"ל בסק"ד טפי' כראש כוונתו שראש ע"ש וכונתו דלג"כ לייך בלג"ה נטילה אחרת מפני נגיעה כהר"ל ודבריו ממוהים דדווקא כשחיך כראש לייך נט"י ולא נגיעה עלתה וכ"כ הא"י סק"ז וגם הפמ"ג תמה מה כה וכן מפורש לעיל סי' ד' ע"ש):

כז יש מי שכתב אם קנה במפה כדרך המקנחין אפילו חזר ונגע שטור (משי"ט כד"ח לוח מ"ה) כלומר אף במקום שראש ובכותל מטמא מ"מ במפה שטור כיון שהוא דרך קנינו (כ"כ ס' ויש מי שחולק בזה (מנ"א סק"ט"ו) ויש מי שכתב דנבלעו המים במפה ולא שייך שם נגיעה אחר ניגוב (ט"ז סק"ג) והנה זהו כשקנה אחר המים הראשונים אבל אחר השניים וכ"ש כששפך רביעית בפעם אחת דאין שום טומאה במים שבמפה אף אם לא נבלעו המים ולכן אין אנו שומרים עצמינו לבלי ליגע בהמפה (המשי"ט) והמנ"א מיירי בראשונים כפי ציטתם הקודמת ע"ש והט"ז הגם שלצטתו מיירי בהשניים מ"מ ציטתם הקודמת דהוי כי אורחיה אינו דומה לראש וכותל ונכניסיה הכל מודים ודו"ק):

כח כששופך מים ראשונים על ידיו צריך ליותר שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או דבר אחר מפני שהמים השניים אינן מסחרין רק המים שעל היד ולא על דבר אחר כמו שנתבאר וא"כ יטמאו המים שעל הצרור את המים שעל היד ולא תיהני להו מהרה עד שינגבם ויחזור ויטול אותם ואם שופך רביעית כאחת א"צ ליותר בכל זה כי אין כאן מים מטמאים ויש מי שאומר שגם שלג וכרד שאינו מרוסק הוי כצרור (מנ"א סק"ז) וכן דבר שבריותו מן המים (ס' וחומרא יתירה היא וכן פסק רבינו הבי"ד בספרו הגדול דכל שכריותו מן המים אינם חוצצין כרשב"ג דס"ל כן במשנה דירדים פ"ב משנה ב' דכן משמע להדיא בזבחים (כ"ז) דהלכתא כרשב"ג ע"ש ובימות התורף מצוי זה שנשאר מעט גלד על הידים: אע"ג

כט אע"ג צריך ליטול כל היד ואם נטל לחצאין לא עלתה לו נטילה כמו שנתבאר מ"מ מי שיש לו סכה או כאב באצבעו או בכמה אצבעות וקשה לו ליטול שם יטול שאר היד ומהור דבכה"ג לא תקינו רבנן דלועכב ואם יש לו רטייה על מקום המכה יזהר שלא יגעו המים על הרטייה דאם יגעו המים שם לא יטהרו לעולם כמ"ש בצרור או קיסם

סימן קסג דין מי שאין לו מים ודין המאכיל לאחרים. וכו' ג' סעיפים:

א אמרינן בחולין (ק"ו): התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי שחרות ופירש"י דלאוכלי תרומה התירו לכוון ידיו במפה ולאכול פת בלא נט"י משום דאוכלי תרומה וריוזין הן ויהוהו שלא יגעו בידיהם אל הפת אבל אוכלי שחרות כלומר האוכלין חולין במהרה לא התירו זה ע"ש וכן הוא דעת הרמב"ם שפסק כן בפ"ח מאבות המומאות ע"ש וס"ל דדווקא לשומרי שחרות לא הקילו בזה אבל לסתם חולין מותר ולכן פסק הרמב"ם בפ"ו מברכות שיכול ללזז ידיו במפה ולאכול פת:

ב אבל כל הראשונים חולקים עליו וס"ל רבחולין לא התירו זה כלל אא"כ הוא בדרך ואין להשיג מים בדרך הלזכו ד' מילין ולאחריו מיל דאן התירו לו זה ולא באנו אחר דאן פסקו הש"ע והבי' קי"ל והושב בכיתו צריך לייך ד' מילין ושומרי גנות ופרדסים א"צ לייך רק מיל כן משמע בירושלמי ואם יש ספק אם ימצא מים תוך ד' מילין או תוך מיל יש לסמוך על הרמב"ם ולאכול ע"י מפה (מנ"א)

סימן קסד אם יכול להתנות בנטילה. וכו' ה' סעיפים:

א אמרינן בחולין (ק"ו): נטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו שיהא יכול לאכול בלי נט"י וכלכד שיהיה מלמנפם ומלמטאם (רס"י) ודווקא כשהתנה מפורש שנטילה זו יעלה לו לכל היום פאכילתו אבל לא התנה לא מהני אף אם שטר ידיו והמטע נראה דלא מיבעיא אם צריך כוונה לנט"י אלא אפילו למה דקיי"ל לרוב הפוסקים דא"צ כוונה כמ"ש בס"י קנ"ט סעיף ל"ד ע"ש מ"מ בלא הנאי הוה כאוכל בלי נט"י דהא רבנן תקנו נט"י לאכילה אף כשודיע שידיו מהורות כמ"ש בריש סי' קנ"ח ע"ש וא"כ איך יאכל בלא נטילה מפני שידיו מהורות אבל כשהתנה שפיר הוי נט"י לסעודה והוינו שבשרית היתה כוונתו לסעודה ואע"ג דבפתם נט"י צריך שתהא הנטילה סמוך לסעודה מ"מ בזה הקילו רבנן מיהו עכ"פ יש נט"י לסעודה אבל בלא כוונה לא כלום הוא ויש להסתפק אם צריך להתנות דווקא

ואם שופך רביעית כאחת לית לן בה שהרי לא נטמאו המים ולכן אין אנו נוהרין מבלי לשפוך על מקום הרטייה מפני ששופכין רביעית כאחת ודע דאע"ג דמים אחרונים אין נישלין על גבי קרקע כמ"ש בס"י קפ"א והוה מפני שרובה רעה שורה עליהם כמ"ש שם אבל מים ראשונים נטמאים בין בכלי בין על גבי קרקע וע' בס"י הבא סעיף ב':

סימן קסד דין מי שאין לו מים ודין המאכיל לאחרים. וכו' ג' סעיפים:

וכן מי שהולך בחבורה ומתיירא לישראל יחידו ג"כ יש לסמוך על הרמב"ם וכן מי שיש לו סכה על היד וקשה לו ליטול לנטרי גם שלא במקום המכה יכול לייכר ידיו במפה ולאכול ואם ידו אחת בריאה יטול ידו האחת והשנייה יכרוך במפה ולא יברך ענמ"י וכן אם יש לו מים שאינם כשרים לנט"י ואין לו מים אחרים יטול בלא ברכה (נלה"ט נכס נכ"ג) וכן לאכול ע"י כף או מולג אסור וכן בדבר שמיבולו במשקה:

ג עוד איתא שם בחולין דהמאכיל לאחרים אף שהוא נוגע בהפת מ"מ א"צ נט"י ולהיפך האוכל אף שהמאכילו נותן הפת לתוך פיו מ"מ צריך נט"י ובברכה וכן האוכל ע"י מולג ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום ולפני עור לא תתן מכשול ואפילו הפת הוא שלו מ"מ לא יסייע לו לקרבו אליו (פמנ"א) וכ"ש ליתן לו פת דאסור אמנם כשיש ספק אם יטול ידיו מותר ליתן לו ויאמר לו לך ונטול ידך (פ"ה) ואם אינו ציית לו אין עליו חטא דמה יוכל לעשות לו והוא הרשע עונו ישא:

סימן קסד אם יכול להתנות בנטילה. וכו' ה' סעיפים:

כפיו או גם כשמחשב בלבו התנאי ג"כ די ומצאתי מי שמסתפק בזה (כ"ח נכ"ס ק"ה) ויש מי שאומר דרי במחשבה (פ"ה) אבל ראיתי שהביאו בשם שבולי לקם ובשם תניא דצריך שיאמר בנטילה זו אהיה מותר לאכול כל היום (ס'ס) וכן נ"ל עיקר דאל"כ אין זה היכר כלל שנטל ידיו לסעודה ודע דמלשון הגמ' שאמרה כל היום כולו לא מהני התנאי רק עד הלילה והגם ש"ל דהכוונה עד ופן שינה דאיה חילוק יש בזה בין יום ללילה מ"מ כיון דקולא גדולה היא דיינו על כל היום ולא יותר:

ב כשעושה התנאי יזהר שלא יסיה דעתו מהם ולא יטנפם כגון שנושא כתי ידים וכיוצא בזה ויש מי ששאל דאם אינו סמיה דעתו למה צריך הנאי ומה הוכיח דבעינן כוונה לנט"י (מנ"א סק"ז) ואינה ראייה כלל דאפילו אם א"צ כוונה הא עכ"פ בעינן שיהא ניכר שוהו נט"י לאכילה כמ"ש בסעיף א' ואם יסיה דעתו

31

הרה"ל לניסן ארלווין 33

חוצצין לחין אין חוצצין, וכן פסקו בשו"ע קצ"ח סעיף ט"ו אבל אין ברור אם שמן דומה לחלב מהותך בזה אפשר שהוא נדבק יותר ואפילו לה יחצוץ, ועוד, הא בחלב גופא הניחא להרמב"ם מקואות פ"ב ה' א. ב, שנתן טעם להיתר הלח משום שנימות, גם בנידון דידן אפשר שנאמר כן, אבל להמרדכי פ"ק דשבועות, ה' נידה דף ד, דלא ס"ל טעמא דנימות ומביא ראיה מסופ"ק דחולין בתמד דכיון שהיין למעלה אין עולה השקה למים שתחתיו ואין לך לה כמים, וכן בזבחים פ' התערובות ד' ל"ה דלי מלא ריק וטבל כאילו לא הטביל הרי דלא אמרינן דריק תהא גמחה, והמרדכי ס"ל הטעם דלח אינו חוצץ מפני שדרכן של בני"א שאין מקפידין על לח ועל יבש מקפידין והביא זה בקיצור הרמ"א קצ"ח סעיף י"ד (וקאי בודאי גם על סעיף ט"ו), ואם גם בלח הטעם שאינו חוצץ מפני שאין מקפידות הרי כאן דאירינן בשמן שעל כל הגוף הרי לכה"פ מדרבנן חוצץ אפילו אין מקפידות.

ועיין ערוך השולחן ר"א סעיף מ"א מ"ב הביא את הרמ"א ולא את המרדכי, בכל אופן יש לנהוג כדעת ערוה"ש בזה לשפוש היטב השמן בחמין קודם הטבילה.

סימן עא

בדין חציצה בדבר שבריותו מן המים

7 שאלה: אשה צעירה לימים הוכרחה לניתוח בגולגולתה, פתחו את ראש גולגולתה ואף חתכו מקצת ממנה למעלה, וב"ה שעלה הניתוח היא שבה לבריאותה, אבל הוזכרה מהרופאים בכל מיני הזרות שלא תלחח את ראשה, ביחוד במקום הנתוח ואימו עלי בסכנת נפשות, ומפני שהיא צעירה לימים ואף בעלה צעיר, ואם לא תמצא לה עצה לטבול ולהטהר מגידתה תתענג מבעלה, וסו"ס שתוכרח להתרצות ולהתגרש מבעלה, ואחרי שלא מצאנו לה עצה אחרת חשבנו להמציא לה עצה כזו, שתתפור מכסה הדוק למקום החולי שבגולגולתה, שלא יכנסו מים למקום זה, והמכסה יהא מעור דג, היינו דבר שבריותו מן המים ונתבול כך.

ואלה הם צדדי ההיתר שלא יהא מכסה זה חוצץ, שהיינו מציעים לפני רבותינו וחברינו שיעיינו בהם:

תנינן בידיים פ"ה מ"ב: נטל את הראשונים ונמצא על ידו קיסם או צרור ידיו טמאות וכו', רשב"ג אומר כל שהוא מברית המים טהור, ובפירוש

בדין חציצה בדבר שבריותו מן המים רצב

הר"ש מבואר דלרשב"ג אף לטבול בדבר שבריותו מן המים מותר, ולהר"ם והרא"ש פליגי ת"ק ורשב"ג לענין חציצה.

ובמקואות פ"ו מ"ז תנינן, כל שיעמוד בשפופרת הנאד (לחבר ולהכשיר מקוה פסולה בכשרה) ממעט, רשב"ג אומר כל שהוא מברית המים טהור, ופיה"מ להר"ם, כמו עדשי מים והבע"ח המתילדים במים.

ובזבחים כב, נקטינן, אמר ר"ל כל המשלים למי המקוה אינו משלים לרביעית (של גמי') וכו', — למעוטי יבחושין אדומים (פירש"י, יתושים אדומים בלי כנפים כדרך שגדל בשולי חביות של יין מבחוץ וכו'), ופריך: "אפילו בעינייהו נמי?" (אפילו אם כל המקוה געשית מהם) דהא תניא רשב"ג כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו, מטבילין בעינו של דג שנימות שומן עינו בתוכו).

והנה מהר"ש נראה שפוסק לגמרי כרשב"ג דמשנתנו, (עפ"י הכלל דהלכה כרשב"ג במשנתנו ואף פסק כמותנו בברייתא), ולפיכך הביא במס' ידיים, דאירי בחציצה, דברי רשב"ג ממס' זבחים דאירי בטבילה, וכן נראה דעתו בספ"ג דמקואות דבין לענין חציצה ובין לענין טבילה הלכה כרשב"ג.

אולם ברמב"ם ובשו"ע מצינו סתירות בהלכה זו.

דהנה הר"ם בפיה"מ לידיים פסק דאין הלכה כרשב"ג (ס"ל דלאו כללא היא דהלכה כרשב"ג במשנתנו, עיי' ד"ח הלכות מקואות להרא"ש אות ג'ז), וכן פסק במקואות פ"ח ה"ג, דכל שיעמוד בשופה"ג מ ע ס , ואפילו דבר שבריותו מן המים, והוא כת"ק ולא כרשב"ג, ושם בהלכה י"א כתב כרשב"ג בברייתא ד מ ס ב י ל י ן ביבחושין אדומין ובעינו של דג, — ואם מטבילין הרי כ"ש דאין ממעטין? (**).

והטור באו"ח קס"ב: כתב: שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או שום דבר, — ולכאורה מוכח דבא לרבות דאפילו בברייתו מן המים חוצץ, והיינו דלא כרשב"ג וכדעת אביו הרא"ש, אבל הב"י שם (עמוד 141 ד"ה ומ"ש הרא"ש) דעתו להלכה נוטה כרשב"ג וכדנקטינן בזבחים הג"ל, ומבאר דברי הטור דקאי על שאר דברים אבל בריית המים אין חוצצין.

(*) הטעם דלרשב"ג אין דבר שבריותו מן המים חוצץ, הוא לא מפני שמין במינו אינו חוצץ, דאם נאמר בטבילה מבי"מ אינו חוצץ, אי"כ, קפצה ידי" אצאי לא עלתה לה טבילה, אלא ודאי כיון שבטבילה בעינן שהמים יגעו בדבר הנטבל ממש, אי"כ אי מפסיק מידי, אפילו אם אינו חוצץ דא מ"מ מרוחקים המים מדבר הנטבל (עיי' תפארי זבחים פ"ג אות ל"ה), — והטעם כאן הוא לא משום דמין במינו אינו חוצץ, אלא משום דדבר שבריותו מן המים הוא כמים ממש.

(**) והא דחשיב הרמב"ם, "מוריס" בין אלה שלא פוסלין ולא מעלין (פ"ו היה) וכן חשבם הב"י בספרו ובשו"ע ר"א סעיף כ"ד והוא מהמשנה פ"ו, מ"ב, הנה בפיה"מ להר"ם מפרש לה "מור" ואמרו שהוא כעין מים, ובתפארי שם חשיב למוריס שמן דגים עם מים ומלח דוקא עיי"ש.

ובסימן ק"ס באות. הטור לא הביא כלל דין מטבילין בעין דג. והבי (עמוד 137) הביא בהג"ל: כתוב בהג"א. ברכות פ"ב. נטילין לידים מיבחושים וכו' מיהו שמא צריך שיהי' לחלוטית קצת. והביא רא"י מובחים הג"ל. וכן כתב בשו"ע ק"ס סעיף יוד מטבילין בעין דג וביבחושין. — ובסימן קס"ב סי"ה כתב באותו הלשון שכתב הטור. ובודאי שכיוון בדבריו לדעתו בפירוש הטור. דמש"כ. או שום דבר אחר. כונתו לשאר דברים לא לדבר שבריינו מן המים. (והמג"א שם ס"ק י"ז מביא בשם הבי"א את קושיותיו על הטור ולא את מסקנתו דקאי לשאר דברים).

אמנם אפילו נימא כמו שגראה. שדעת הבי"א להקל בנטי' (שהוא מדרבנן) והכריע כרשב"ג דאין חוצצין וגם מטבילין בהן. אבל ביריד גם הוא סותר דברי עצמו.

דבסימן ר"א (עמוד 105) מביא את הר"ם פ"ה הג"ל מטבילין בעין דג וביבחושין ומביא. הגמרא דובחים הג"ל. וכן פסק בשו"ע סעיף ל"ג. והרי הוא כרשב"ג. ולהלן בעמוד ק"א. גבי שפוח"ג מביא דברי הרמב"ם דאין הלכה כרשב"ג. ומה שכתב הרמב"ם בזה בהלכה הוא דממעט. — ומפני הדחק מפרש הבי"א דאין שפסק מטבילין בעין של דג מ"ם חוצצין. ומפרש כן דעת הת"ק (דפליג על רשב"ג). ושכן היא דעת הרא"ש שלא הביא אלא דברי הת"ק. וכן שוסק בשו"ע בסעיף ג"ב. ולפ"ז לא יסתרו עוד דברי השו"ע: דבאור"ח גבי נטי' דרבנן מקיל גם בטבילה וגם בחציצה. ובמקואות פסק כת"ק הסובר לפי"ד מטבילין אבל חוצצין.

ובתוספת"ס מקואות פ"ו מ"ז מביא הסתירות בזה ברמב"ם הג"ל ובשו"ע; ועל מה שדושה הבי"א לחלק בין מטבילין לממעטין. כתב דהו' נגד הסברא (דאם חשיבי מים להטביל בהם למה יהיו חוצצין). ולכן כתב דלא כרשב"ג. אלא דלת"ק אין מטבילין וממעט ולרשב"ג מטבילין ואינו ממעט. ופסק הלכה כרשב"ג מפני הכלל דהלכה כרשב"ג במשנתנו בפרט במקום דאיכא טעמא כי הכא. — ולדידי' בדבר שבריינו מן המים טובלין בו ואינו ממעט. (דברי הרמב"ם אינו מתרץ. וכן בדברי חמודה הג"ל ובפרק כל הבשר אות ל"ט מניחם בצ"ע).

והמג"א הג"ל מתרץ סתירת הרמב"ם והשו"ע בהבדל שבין מרוסק לבלתי מרוסק. דהיינו שהמרוסק כשר לטבילה ואינו ממעט ובלתי מרוסק אין מטבילין בו וחוצץ. והו' כנהנת הרמ"א באר"ח ק"ס סעיף יוד דלא עדיף משלג. ואין מתורצת בזה. הסברא הדחוקה הג"ל. אלא שלדידי' צ"ל דמחלוקת רשב"ג ות"ק היא כך: ב ב ל ת י מ ר ו ס ק י נ — לת"ק אין טובלין וממעטין ולרשב"ג טובלין ואין ממעטין. ו ב ס ר ו ס ק י נ — לת"ק טובלין וממעטין (כביאור הבי"א בדעת הרמב"ם) ולרשב"ג כ"ש דטובלין ואין ממעטין. — וצריך להבין מניין לנו לחלק ב י נ מ ר ו ס ק י נ ל ש א י נ

מרוסקין מה שאין מפורש לא בידים ולא במקואות. אבל אפשר דייקי ממש"כ כל שיעמוד במים ממעט דהיינו העומד בלתי מרוסק.

ובתוספות חדשים תירץ סתירת הרמב"ם וחילק בין דברים שאין תחילת מן המים. כגון עדשי המים או שאר דברים. שאין עיקרן מן המים ובין תחילתן מן המים כגון יבחושין ועין דג. ולפיכך דרק בהלכה י"ח וכתב כל שתחילת בריינו מן המים לגבי הכשר טבילה. וכנראה דלדעתו דבר שתחילת בריינו מן המים אפילו אינו מרוסק אינו חוצץ. וכן בגליון מהרש"א. ר"א ג"כ מחלק בין שיציאתן מרקק וגדולין במים. או שגדלים במים ממש. — הראשונים ממעטין ואין טובלין והאחרונים אין ממעטין וטובלין (משמע אפילו אין מרוסקין).

ולדידהו"ל. דבמקואות וידים ששנה רשב"ג סתם כל שבריינו מן המים פליג עליו ת"ק וסבר דכיון שאין תחילת בריינו מן המים ממעט וכ"ש שאין טובלין. ובהו' פסק הרמב"ם כת"ק. ובזבחים דנקט רשב"ג כל שתחילת בריינו מן המים. בזה לא פליג ת"ק. וכ"ע סברי דבזה מטבילין ואינו ממעט ואפילו לא ריסקו.

ובמשנה אחרונה שם נקיט לה. דת"ק סבר ממעטין ואין טובלין ולרשב"ג טובלין ואין ממעטין. אלא שהרמב"ם פסק בממעטין כת"ק ובמטבילין כרשב"ג. ואינו נגד הסברא. דאפילו מים שנקרשו מאן לימא לן דלא ממעט ולהכי נקיט שיעמוד בשופה"ג. וכנראה סבר לה כהמג"א לחלק בין מרוסקין דטובלין בהן ואין מרוסקין דממעטין. ופולגתיהו דת"ק ורשב"ג הוה בדבר העומד בלתי מרוסק. ובהו' פסק הרמב"ם כת"ק. ואם אינו עומד לכ"ע טובלין ואינו ממעט.

ועוד תירץ במשנה אחרונה הג"ל דלהכי התמירו ביבחושיהו משום שצריך שימלאו המים את כל הנקב של שפופרת הנגד וביבחושיהו אי"א שלא יהא הפסק ביניהם. (ולתירץ זה לא בעינן מרוסק אלא בשפופרת הנגד).

ובחידושי מהרי"ח במשניות פ"ו מ"ז הביא לתרץ סתירת הרמב"ם ג"כ עפ"י המג"א הג"ל וחילק בין מרוסקין לבלתי מרוסקין.

אבל הנה בש"מ זכחים כב. כתבו: אית הרי שלג וברד וכו' המנויים כפ"ז משלימין למקוה אבל בעיניהו לא (ולמה בבריינו מן המים מותר אפילו בעיניהו). וי"ל דבשלג וברד אין תחילתו מן המים הילכך לא מהני בהו' בעיניהו וכי' והו' כמש"כ התו"ח והגליון מהרש"א. ולא כהמג"א שכתב דאפילו מאן דפליג בשלג וברד ומטהר אפילו באינן מרוסקים (ב"י עמוד קה. בב"ח שם. בשו"ע סעיף ל'. ובש"ך. וערוך השולחן קע"ט). מודה ביבחושין דאם לא ריסקו

לא מקרי טבילה כלל, והרי השט"מ כתב להפך דברייתו מן המים עדיפי משלג וברד (והיינו שלג וברד וכפור אף שטרם שנקפאו היו מים, אבל כבר נקפאו באויר טרם ירידתו וביאתו באופן שבשעה שבאו אלינו כבר אין תחילתו מן המים, וכן טיט הנירוק דחשיב בפ"ז הרי מעורב בהן טיט, ומלח אפשר דמירי במלח מן האדמה וגליד לא היו בגירסת השט"מ). עיי' מה שהאריך בזה בשו"ת בית אב חמישאה עמוד מ).

ושם בבית אב רוצה לתרץ סתירת הרמב"ם והשו"ע, דלענין כ ל י ם דמה"ת סגי להו ברביעית "מטבילין" אפילו בעין של דג, אבל הענין ט ב י ל ת א ד ם ממעט אפילו בשפופרת הנאד, ודייק לה מהא שבגמרא וברמב"ם מדוקדק וכתוב "מטבילין". — אבל כאמת גם בהלכה הקודמת (ה"י) דאירי במקוה שיש בה מים וטיט דאירי ודאי בטבילת אדם ג"כ כתב מטבילין, משום דאורחא דמילתא דכשהמים מועטין והטיט מצרפן מטבילין שם כלים לא אדם הצריך מ"ס לכל גופו, וכן כאן בעין הדג אפילו הדג גדול ומתווק מ"ס אבל חורו צר ולכן אי"א להטביל בו אלא כלים, אבל לא משום דדינא הכי דוקא לכלים, (ומשום האי טעמא דלא הי' מ"ס כדי לטבול אדם נקט כן גם בה"ח וה"ה ובפ"ו ה"ח, וכן במשנה).

ובחידושי מהר"ח הנ"ל מסתייע לדעתו כהמג"א הנ"ל מהא דרש"י בנבחים (הובא לעיל) שכתב את כל המקוה "הנעשה" מהם (מן היבחושים), דה"ל לכתוב אם כל המקוה מ ה ם , אלא בונתו דצריך ע ש י י דהיינו ריטוק.

אבל לבד מה שהובא משט"מ לעיל דלא בעינן ריטוק, הגה באר"ז הגדול ה' נט"י סימן נ"ח הביא סוגיית הגמרא ופירש"י כמו שהוא, וסיים שם ומשם למדתי דאפילו לכתחילה יכול ליטול מ י ב ח ו ש י ם ו מ ד ג י ם ומכל דבר שבריייתו מן המים, מיהו שמא צריך שיהא קצת לתלוחית וכ' וכמו שהובא לעיל מהג"א ברכות פ"ב, ואם צריך לרסק למה התנה להצריך לתלוחית, דבמרוסק הרי ממילא שיהא מלוחלת כמים, (ומלשון "ש מא" "קצת", נראה דלא כתב זה אלא למצוה מן המובחר, לצאת ידו חובת כל הספיקות, ובשעת הדחק לא הי' מחמיר בזה).

ומה שדקדק רש"י וכתב "נעשה", אפשר דכיוון הצריך דוקא שלא יהי' שאובין ולא בתפיסת יד אדם, אלא יהא נעשה מא ל י ו ע"י יבתושין וכ', כיון דחשבינן להו כמים, דאי הוה דינם כשאר משקים לא היו כשרים למקוה (עיי' בדרכי תשובה, ר"א, קנ"ט בשם נטע לבנתו ובבית אב הנ"ל).

ובערות השולחן, נט"י, קס"ב, כ"ח, כותב: ויש מי שאומר שגם שלג וברד שאינו מרוסק הוה חציצה (מג"א י"ז) וכן דבר שבריייתו מן המים (שם)

ותומרא יתירה היא, וכן פסק הב"י דכל שבריייתו מן המים אין חוצצין כרשב"ג דס"ל כן במשנה דידים, ובנבחים משמע בהדיא דהלכה כרשב"ג, וכ"כ בערוך השולחן יו"ד ר"א, ק"ג, ובסעיף קע"ט כתב לגבי מיעוט בשפופ"ג ככל מה שכתב התו"ט הנ"ל, ותמה על הש"ך שלא הביאו, ולדעתו כיון דאנן סברינן דטובלין בהן סברינן נמי דאין ממעטין, ובאר"ח שם טיים, ובימות החורף מצוי שנשאר גליד על הידים (וזה דלא כסברת המשנה אחרונה הנ"ל).

והנה בנידון דידן אירינן באיסור דרבנן דהרי לא הוה אלא מ י ע ו ט והנה בראש, ואינו אלא מיעוט המקפיד, וכיון שהוא דרבנן הא כבר כתב הש"ך בכללי הוראות ביו"ד סוף סימן רמ"ב, דבשעת הדחק סמכינן בדרבנן אדעת יהיד אף במקום שרבים מחמירים*, וכן בנידון דידן שהוא מקום עיגון ואין לך דחק גדול מזה, ולפיכך כדאי שרבותינו וחברינו יעינו בזה, אם אפשר לסמוך בזה על דעת הב"י שהקיל בנט"י (שהוא מדרבנן ואף כאן מיעוט המקפיד הוא מדרבנן) והשט"מ והתו"ט הנ"ל שפסקו כרשב"ג והתוספות חדשים והמשנה אחרונה בחירוצו השני והגליון מהרש"א והערות השולחן דלדידהו דבר הבא תחילתו מן המים אין חוצצין אפילו באינו מרוסק ולהתיר בשעה"ד כזה מכה של עור דג מהודק.

התשובה הנכרת נדפסה על ידי בהפרדס אייר תש"ט, ואתר שנדפסה מצאתי בדברי מלכאל ח"ב סימן נ"ט המחמיר כהמג"א דדוקא במרוסק טובלין ואינו ממעט, אבל אפשר שבשעת הדחק כנידון דידן לא הי' מחמיר וכמו שמצאתי כתוב באמרי יושר ח"ב סימן פ"ב דבשביל מיעוט המקפיד אין מוציאן אשה מבעלה

אולם הגאון בעל חזון איש שליט"א (וצ"ל) שלח לי את דעתו בזה, ודבריו דברי תורה ברורה מפי גדול הדור שכמותו ודאי ראויים שיראו אור וזה לשונו: נבחים כ"ב, אפילו בעיניהו נמי וכ' ולכאורה משמע דרשב"ג דהכא היינו רשב"ג דמתניתין במקואות פ"ו מ"ו, ודידים פ"ב מ"ב, והדבר הימא דהתם פליגי רבנן עלי' ואין הלכה כרשב"ג, והכא פריך בפשיטות אפילו בעיניהו נמי, ואע"ג דע"כ ר"ל דלא כרבנן, דלרבנן אינו משלים ג"כ, דאם מודים חכמים במשלים לא הי' ממעט בשפופרת הנאד, מ"מ הו"ל למפרך דלמקוה ג"כ אינו

* נראה לי ראי לדברי הש"ך מסוגיא דיבמות ל"ו, ביבמה שילוח ספק נפל ונשאת שאנו מחלקים בין נישאת לישראל ומצריכין חליצה ונישאת לכהן דפטורה בחליצה ואמרן בנמי הסעם כיון דאיכא רבנן דפליגי על רשב"ג (וסברי דאף דלא שהה ולד מעליא הוא) גבי אשת כהן דלא אפשר עבדינן כרבנן, הרי דאף דהלכה כרשב"ג וכן פסקו ברמב"ם הלכות יבום (פ"א ה"ה) ובכ"ז היכא דלא אפשר סמכינן אוריבנן אף שאין הלכה כותיהו, וכן פסקו בשו"ע יבום קס"ד סעיף ז.

משלים וקרובן דרשב"ג, ומשמע דהלכה כרשב"ג, וכן פסק הר"מ פ"ח מה' מקואות הי"א, ואמנם בדין מיעוט בשפוח"ג פסק בפ"ח מהל' מקואות הי"ו כרבנן דרשב"ג, דאפילו דבר שבריייתו מן המים ממעט.

ונראה דדין כרייתו מן המים מטבילין בו דמייתי בסוגיין אינו ענין להא דמשנת מקואות, דהכא מיירי בריסקן ונעשו כעין מים, אבל כ"ז שהן שלמים דתורת אוכל עליהן כדתנן פ"ו דמכשירין דצריכין הכשר מים דאי אין תורת מים עליהם, הוה פליגי רבנן ורשב"ג דרבנן השבי ל"י כמי פירות ורשב"ג השיב ל"י כמים.

ויותר נראה דבזה לא פליגי עלי' כלל רבנן, ולהכי פריך בסוגיין בפשיטות, ואפילו בעינייהו נמי, אבל במשנת מקואות ומשנת ידים טעמא דרשב"ג דאמר אין ממעטין דכיון דזהו דרך גדולן במים לא השיב מיעוט וכן לענין ידים חשיב כאילו המים ע"ג היד ואין חוצצין ובסברא זו פליגי רבנן עלי' דרשב"ג וקירל כרבנן בזה.

והדבר מבואר בהדיא ברמ"א או"ח סימן ק"ס ס"י, דדוקא בריסקן דינן כמים, ומדכתב הרמ"א שם "דלא עדיף משלג" משמע דיש סברא דיהא גריעי משלג, דאפילו למ"ד בשלג לא בעי ריסק הכא בעי ריסק וכמשי"כ המג"א סימן קס"ב ס"ק י"ז, וכן פסק בשו"ע יו"ד, ר"א, סעיף ל"ג, דדבר שבריייתו מן המים מטבילין בו, ושם בסעיף ג"ב פסק דכל דבר ממעט בשפוח"ג ואף בברייתו מן המים, והדבר מבואר ג"כ בגמ' בסוגיין דלא לחנם נקט ר' יצחק בר אבדימי מטבילין בעינו של דג ופירש"י שנימוק שומן עינו.

והדבר מוכרח, שהתורה קראה לטבילה רחיצה וכן דנו בגמרא לענין לטבול ביוה"כ משום איסור רחיצה, וכן בה"י כתוב שם על בשרו דנו בגמרא אי מותר לו לטבול, ומבואר מכל זה דטבילה בדבר יבש ליתא.

ומיהו יש להסתפק עד כמה צריך שיהא הלחות אחר שריסקן דאפשר דבעינן טופח להטפוח שיהא שם רחיצה עלה, וכבר נסתפק בזה באו"ז הגדול סימן נ"ה, ואין ספיקו שיהא כשר בזמן שהוא יבש לגמרי, ודאי לא שם רחיצה עלה, אלא שמתפק שצריך שתהא לחלוחית יתירה מטבע הבשר של דג, ולפיכך נראה דכשמעבדין עור הדג ועושין ממנו כעין בג דאינו בכלל דין כרייתו מן המים, אף אם ירסקנו, ולא עוד אלא שלאחר העיבוד מקרי פנים חדשות וכשם שנפסל מתורת אוכל כן נפסל מתורת מקוה, ולפיכך אין תקנה לזו שאינו יכולה לטבול (מפני שצונו עלי' רופאים שלא תביא מים על גולגולתה) לכסות ראשה בעור הדג המעובד שאינו בכלל מים מכל הלין טעמי. ועוד כיון דבע"כ ישאר בכשרה מקומות יבשים שאין עור הדג נוגע בהן נמצא שלא באה כולה במים, הגע עצמך אלו נשאר צד אחד מן שער

אחת חוץ למים הרי אין כאן טבילה, והכא אפילו כי חשבת לעור הדג כמים, מ"מ לא הקיפו המים כל שער ושער מכל צדדיהם, ולא את הבשר שמתחת לשער, ובשלמא כשיש על ראשה דבר שאינה מקפדת אז נחשב פני החציצה כבשרה ממש, וכשהמים עוברים על החציצה חשיב כמים עוברים על בשרה, אבל הכא שהבשר בעצם מקפדת עליו וחוצץ, ואתה בא להכשירו מפני שחשבת לעור הדג עצמו כמים אי"כ צריך שיהא עור הדג מקיף את כל שער ושער מכל צדדיו ואת כל בשרה שמתחת לשער, וכיון שזה לא נעשה, הרי אין כאן טבילה כלל, וחציצת הראש הכריע בשו"ע יו"ד סימן קצ"ח ס"ה, כדעת הגאונים, דראש נחשב כגוף בפני עצמו, ורוב הראש חוצץ מה"ת כשמקפיד, ומדרבנן, אפילו אינו מקפיד וכמשי"כ הגר"א שם סק"ו וי"א, עכ"ל הגאון בעל החזן איש שליט"א (וצ"ל).

יש להעיר על הדברים האמורים, מדעות המפרשים והפוסקים שהובאו במאמרי לסמוך עליהם בשעה"ד במיעוט המקפיד שהוא מדרבנן, שלדידהו הלכה כרשב"ג ודינן את כרייתו מן המים, אפילו כשאינו מרוסק, כדבר שדדך גדולתו מן המים, ולא חשיב מיעוט, וחשיב כאלו המים על גבי הבשר והיד ואינו חוצץ (כלשונו החזון איש), ואפשר דלרשב"ג באמת אין צריך הכשר, ומתניתין דמכשירין כר"ב נ"ג, — ור"ת ור"י לא נפקי טבילת נדה אלא מה"דה בנדתה, או "ממי נדה", ולא כהרמב"ם מרחצו במים, ולדידהו אפשר דלא בעינן שם רחיצה.

והא דחשש שאין העור מקיף כל השער, הרי הבי' (עמוד קה) הביא מתוספתא דעינויל שלגים מעלים, וכתב ע"ז: אפילו כשלא הופשרו זמ"ח א מ ש מ ע ש א צ ש כ ל ה מ ס י ג ע ר ב ב ש ר ה, אלא שחשש להקל בשלגים לכתחילה מפני הרי"א והר"ש, ואף זאת דהרי אפשר שתגלה השער במקום הליקוי, או אפשר שאחר הניתוח אין צומח כלל שער במקום הזה.

וגם הא דנוכר במאמרי מיעוט המקפיד הוא באמת לרווחא דמילתא, להתמיר כחכ"א דס"ל דאם משימים דבר לרפואה תוזה מקפידה, אבל כבר חלק עלי' בנחל אשכל, ובפרט במקום סכנה הרי כתב הס"ט דלא נקרא מקפידה (עין סימן צ').

אולם דברי טעם אלו של הגאון החזן איש אין נדחים בנקל בפרט להלכה למעשה, שיש לנו קבלה, שרשכבה"ג הגר"ע וצ"ל הכריע בפסקיו כמותו, (עין לעיל סימן ס"ה).

*) לאחר שנדפס מאמרי זה העירני הדוקטור המופלג בתורי ר' רוב הימן ב"י לעין בהלכות כבילה של ספר מהרי"ל (נדפס תר"ח) עמוד רל"ז ושם מצאתי כתוב: אמר הרי"א שג"ל דאתמר בגמרא שאחד הי' כופה וכ"י לטבול בכרי של שלג בימות הנשמים